

Tutu ña kà'an cha'a' tiñu jà'a ndra tatun Jesucristu

Jesuu, chà'a ra tu'un ña ni kichi Tati Í Ndioo

¹ Ma tutu nunuu ña tã nuun, yo'o Teófilo, tã yi ikan na kutu'vaun ndisaa tiñu jã'a Jesuu chi'in ma tu'un jãna'a ra nda ora kicha'a ra jà'a ra yi, ² ta nda ora keta ma kivi ña ndaa ndiko ra andivi. Ta ora takäaga ku'un Jesuu andivi, ji'naga kätitu'un ra nuu ndra kuu tatun ra, nda tiñu iyo yi ña ja'a ndra, va jã'a ra yi chi'in Tati Í Ndioo, ikan na koto kachin maa ndra yi, nda tiñu iyo yi ña ja'a ndra. ³ Takan kuu ta ora cha yã'a ña chí'í ra, tajan keta ndito ndiko ra nuu ma ndra kuu tatun ra, ta jãna'a ra kua'a' nakuyi nuu ndra. Ta ikan nde'e ndra, ti ndicha ña natakun ndiko ra. Ta uvi xiko kivi kuu yi ña chíyo Jesuu chi'in ndra ña jãna'a ra nuu ndra, naja kua kaa nuu chà'nda Ndioo tiñu.

⁴ Takan kuu ta ora juuni iyo ga ra chi'in ma ndra tatun ra, tajan te'en nãka'an Jesuu chi'in ndra:

—¡Na kée ndo ma ñuu Jerusalén! ¡Na kindoo ndo ikan, nda kati chinu ma tu'un chã'a ma Tatái nuu ndo! Ta ma tu'un ikan, ti juuni cha kätitu'in yi nuu ndo ndia. ⁵ Ndicha kuii ti chi'in takuini jakunduta ma Xuva ma ñivi, va tiá iti' nuu, Ndioo ni jakunduta ndo chi'in ndatu ma Tati Í Ra. —Takan kati Jesuu.

Jesuu, ndaa ra kuà'an ra iti' andivi

⁶ Tajan ma ndra ka'iin ti'vi chi'in Jesuu, te'en kīcha'a ndra chīkatu'un ndra nuu ra:

—Yo'o, Racha'nu, ɔa vitin ni jakakun ñuu Israel, ikan na kuu ka'nda yo tiñu juuni nuu maa yo? —kàti ndra chi'in ra.

⁷ Tajan te'en nāka'an ndio Jesuu chi'in ndra:

—Tüvi iyo yi ña koto ndo nda kivi, ta nda kuiya kùu yi ña ni ja'a Tatái yi, ti uvanuu rakan kùu ra ña chīto ra nda kivi ni ja'a ra yi, ti iyo ndatu ra.

⁸ Ta ndyo'o ti ni ni'i ndo ndatu ma Tati Í Ndioo ora ni kichi yi koo yi chi'in ndo. Ta ikan jan ku'un ndo kujana'a ndo tu'un cha'i ñuu Jerusalén, ta ninii ñu'u' Judea, ta ñu'u' Samaria chi'in ninii ka'nu ñu'u' ñuñivi, ikan na koto ndisaa ma ñivi iyo ñuñivi yi —kàti Jesuu.

⁹ Ta ora chīnu kà'an ra te'en, tajan ndē'e ma ndra kùu tatun ra ña ndāa ra kuà'an ra iti' andivi. Ta ikan chāsi iin viko ra, ta tüva nī ndē'e ndra ra. ¹⁰ Takan kùu, ta ora juuni ka'iin ndra ndē'e ndra naja kua kuàndaa Jesuu iti' andivi, tajan kēta uvi ndra ñù'u ja'ma kuichin yatin xiin ndra, ¹¹ ta te'en kīcha'a ndio yi kà'an yi chi'in ma ndra kùu tatun Jesuu:

—Ndyo'o ndra kīchi ñu'u' Galilea, ɔna ndē'ega ndo iti' andivi! Ti ma ra ndē'e ndo ña kuà'an, juuni ma ra chīyo chi'in ndo kùu ra, va vitin cha ndāa ra andivi. Ta ni kichi ndiko ra inga cha'a, takua ndē'e ndo ra ña kuà'an ra. —Takan kàti ma tati jà'a tiñu nuu Ndioo nuu ndra.

Kàchin ndra tatun Jesuu, Matías, na ndaki'in ra tiñu chīyo ma ndi Juda

¹² Tajan kēe ndra tatun Jesuu nda yuku nàni Olivu. Ta kuà'an ndra iti' ñuu Jerusalén vati iin

ñuu kàndii yatini kùu yi, ti na kùu kee chika na kakunuu na ma kivi nindeo, takan kà'an ma ley ma ndian judíu. ¹³ Ta ora chāa ndra ma ñuu Jerusalén, ta ndāa ndra iin ve'e iyo nda siki nuu takani ndòo ndra. Ta ndisaa ndrakan, nàni ndra te'en: Petu', Xuva, Jandiau, André, Lipe, Tomá, Tolo, Mate, chi'in Jandiau se'e ra nàni Alfeu, ta Juda se'e Jandiau, ta ra nàni Simón, iin ra kùuni kanita'an chi'in ñuu Roma kùu ra. ¹⁴ Yakan va ndisaa ndrakan kùti'vi ma ikan ta kà'an ndra chi'in Ndioo nani kivi ti inuuni ma ña chànini ndra. Ta chi'in ndra juuni kùti'vi ndra yani Jesuu chi'in Ndiya ña kùu ma'á ra, ta inga tuku ñivi ña'a ndia.

¹⁵ Tañu ma kivi ikan, kùti'vi kua'a' ma ndian chìnuni tu'un Jesuu. Ta iyo iin iin cientu oko ta'an na kùti'vi ma ikan. Ta ikan chūndaa ndio ma Petu', ta te'en kīcha'a kàtitu'un ra nuu na:

¹⁶ —Ndyo'o ndian yani, cha chīnu ma tu'un kā'an ma Tati Í Ndioo nuu ma racha'nu David taji'na. Ti David, cha tāa ra yi nuu ma tutu Ndioo naja kua kūu yi chi'in Juda, ra xīkoña'a cha'a Jesuu. Ti rakan jāna'a ra nuu ndra ma nuu iyo yi ña kùu nata'an ndra Jesuu ta tiin ndra ra, ¹⁷ vaji juuni iin ra jākua'a chi'in Jesuu kùu ra niku. Vati jā'a ra ma tiñu takua jà'a yo ndia. ¹⁸ Va kēta iin kivi ña chā'an Juda, ta jāta ra iin ñu'u' chi'in ma xu'un' tīa'vi ndra ra cha'a' ma tu'un vata ña tāva ra cha'a' Jesuu. Ta ikan kōyo Juda iti' xini ra, ta ndāta tichi ra. Ta kēe chiti ra, ta chī'í ra. ¹⁹ Takan kūu ta ora chīto ñivi iyo ñuu Jerusalén ña tā'an Juda, ta jākunani na ma ñu'u' ikan, Ñu'u' Acéldama, vati ma tu'un ikan kùuni yi ka'an yi: Ñu'u' Níí chi'in ma tu'un kà'an na.

²⁰ Ti nuu tutu Salmu te'en kà'an yi cha'a' Juda:
Ma nuu chīyo ra, na ndakuu yi iin tichi ku'u
taxiin,

nuu nī'iin na na kōo.

Ta juuni kà'an yi te'en ndia:

Inga ra, na ndaki'in tiñu chīyo ra, kàti yi.

²¹ 'Īyo ndra takani chàkunuu chi'o ndisaa
tiempu, nda ora chīyo Racha'nu Jesuu tañu yo.

²² Vati ndrakan iyo ndra chi'in yo, nda ora
jākunduta Xuva ma Jesuu, ta nda ora ndāa ra
kuà'an ndiko ra iti' andivi. Ta vitin iyo yi ña
kachin yo iin ra iyo tañu ma ndra chàkunuu
chi'o, ta ndaki'in ra tiñu jà'a yo. Ta indukuni
kakunuu ra chi'o ña kàtitu'un ra naja kua
nātaku Jesuu. —Takan kàti Petu'.

²³ Yakan va kāchin ndra uvi ta'an ma ndra
chàkunuu chi'in ndra: Kusé Barsabás, ra juuni
nàni Justo ndia, ta inga ra nàni Matías. ²⁴ Ta

ikan kīcha'a ndra kà'an ndra chi'in Ndioo te'en:
—Yo'o Racha'nu ña nàkoto naja kua chànini
ndisaa ndi. Na nde'un ninduvi ndra'ya, ta na
jana'un nuu ndi nda ra kùu ra kàchíun, ²⁵ ña
ndaki'in tiñu chīyo Juda, ikan na ndoo ra kùu ra
tatun chi'in ndi. Vati Juda jānaa ra ma tiñu chīyo
ra jà'a ma kuati jā'a ra ora kuà'an ra ma nuu iyo
yi ña ku'un ra. —Takan kà'an ndra chi'in Ndioo.

²⁶ Tajan kīcha'a ndio ndra chāsiki ndra chi'in
yuu kuati, ta jākanaa Matías, ti ma yuu ikan
kōyo yi kuenda ra. Ta nda ma ora ikan kīcha'a
ra kùu ra tatun chi'in ndi uchi iin tatun Jesuu.

2

Ora kīchaa Tati Í Ndioo

1 Ora kēta iin viko ña jàka'nu ñivi judíu ña nàni Pentecosté, ma kivi ikan kūti'vi tandi'i ñivi chìnuni tu'un Jesuu ma ikan. 2 Ta ikan numini chīni na ña ni'i jà'a yi iti' andivi, takua jà'a iin tati ña ya'a ni'i chàkin ninii ma tichi ve'e nuu ka'lin na. 3 Ta kēta iin ña kàa takua kàa yaa ñu'ú, ta chītakuati yi xini ii'iin na. 4 Ta ndisaa na kī'vi ma Tati Íí Ndioo tichi anima na. Ta ikan jan kīcha'a kà'an na siin siin tu'un ña tüvi chìto na kà'an na, ti ma Tati Íí Ndioo jà'a ña na kutu'va na kà'an na ma tu'un ikan.

5 Ta ma kivi ikan ìyo kua'a' ñivi judíu ñuu Jerusalén, ndian kīchi nuu chika, ninii ka'nu ñuñivi. Ta ndiakan ti ndian ya'a jàchi'in ma ña kà'an ma ley Ndioo kùu na. 6 Tajan kūti'vi ndio ma ñivi ora chīni na ña ni'i jà'a ndio ma tati ikan. Ta ikan ndē'e na ma ndian chìnuni tu'un Jesuu, ña ni tüva chìto na naja kua chànini na. Ti ma ndian chìnuni ikan kà'an na tu'un kà'an inga ñivi. Va kùtunini ma inga na yi, ti tu'un kà'an na kùu yi. 7 Ta ndava kuà'an tati na ndē'e na ma ña jà'a inga na. Tajan kīcha'a na chīkatu'un ta'an na:

—¿Ta naja kùu ja'a na kà'an na tu'un kà'an yo tuva ñivi kīchi ñu'u' Galilea kùu na? 8 ¿Ta naja kua kùu yi ña ii'iin yo chini yo ña kà'an na tu'un kà'an yo, ta siin siin ñuu yo? 9 Vati ma tañu yo ìyo ndian kīchi ñu'u' Partia, ñu'u' Media, ñu'u' Elam, ñu'u' Mesopotamia, ñu'u' Judea, ñu'u' Capadocia, ñu'u' Ponto, ta nda ñu'u' Asia ndia. 10 Ta juuni ìyo ndian kīchi ñu'u' Frigia, ñu'u' Panfilia, ñu'u' Egiptu, ta ñu'u' Libia, ña kàndii yatini ñu'u' Cirene, ta ndian kīchi ñuu

Roma ndia. ¹¹ Ìyo ndian kùu ñivi judíu nda ora káku na, ti tatá na kùu ñivi judíu. Ta inga na, jákua'a na, ta ikan kī'vi na kuenda ñivi judíu. Ta juuni ìyo ndian kīchi ñu'u' Creta chi'in ñu'u' Arabia ndia. Yakan va vaji siin siin kà'an ta'ii'iin yo, va chi'in ma tu'un kà'an ta'ii'iin yo kùtunini yo tu'un kà'an ndian kùu ñivi Ndioo cha'a' ma tiñu ka'nu ña jà'a ra —kàti na.

¹² Ta ikan ndisaa ndio na ndava kuà'an tati na, ti nī töve chito na nayi chà'nini na. Ta ikan jan te'en kīcha'a na chīkatu'un ta'an na:

—¿Ta nayi kùuni yi ka'an yi ña jà'a na te'en? —kàti na.

¹³ Va ìyo inga ndian kà'an ti'ini te'en:

—Jà'a na takan ti ndian chīnī kùu na —kàti na.

Petu' kàtitu'un ra nuu ñivi cha'a' ma Racha'nu Jesuu

¹⁴ Yakan va, Petu' chūndaa ra chi'in ma ndi uchi iin tatun Jesuu, ta te'en kīcha'a ra kà'an ni'i ra chi'in na:

—Ndyo'o ñivi judíu, ta ndisaa ñivi ìyo ñuu Jerusalén, jna koto ndo tu'un i'ya, ta na taso'o va'a ndo ña ni ka'in! ¹⁵ Ma ndian ka'iin chi'in ndi i'ya, yūvi ndian chīnī kùu na takua chà'nini ndo, vati já kaa iín na'ani kùu yi. ¹⁶ Yakan va yūvi takan kùu yi, ti ña'a kùu ña tà'an ndra takua kàtitu'un racha'nu Joel, ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na. Ti rakan te'en kà'an ra ma ña kàtitu'un Ndioo nuu ra:

¹⁷ Te'en ni kuu nuu ni kīcha'a ndi'i ñuñivi, kàti Ndioo.

Ni tachi Tati Ij nuu ndisaa ñivi ñuñivi, ta ikan ni koo yi chi'in na.

Ta ma se'e ndo, ra'ii a ña'a', ni ka'an na tu'un yu'i.

Ta ma ndian yoko, ni nde'e na ña ya'a ka'nu ña ni jana'i nuu na.

Ta ma ndian cha'nu, ni ja'i ña na koyo ma chani nuu na.

¹⁸ Ta juuni ni tachì ma Tati Ij nuu ma ndian kùu musui, ra'ii a ña'a',

na koo yi chi'in na ma kivi ikan, ta na ka'an na tu'un yu'i ja'a yi.

¹⁹ Ta iti' andivi ni jana'i nuu ndo kua'a' ndatu ka'nu.

Ta ñivi ñuñivi ni nde'e na tundo'o.

Ni kati' kua'a' níí na, ta ni kayu kua'a' nakuyi jà'a ma ñu'ú.

Ta ni kutu kua'a' ñu'ma ma ñuñivi ndia.

²⁰ Ta ma tatá nikandii ni nda'va ra.

Ta tatá yoo ni ndakuu kua'á ri takua kàa níí, antea ña keta kivi ya'a ga ka'nu ta íí, ña ni kichi Racha'nu chito'o yo.

²¹ Va ndisaa ndian chikan nuu Racha'nu Ndioo ña na jaka'nuni ra ma kuati na, ni kakú na nuu ma tundo'o ikan.

Takan kàti Ndioo, kàti ma tutu ña tãa ma racha'nu Joel taji'na.

²² 'i Taso'o va'a ndo ndyo'o ñivi ñuu Israel ña ni ka'in chi'in ndo! Ti takua ndyo'o cha chito va'a ndo, cha'a' ma tiñu jã'a Racha'nu Jesuu, ra kichi ñuu Nazaret. Rakan kùu ra kãchin Ndioo ta jãna'a ra ra nuu ndisaa ndo. Ti Ndioo chã'a ra ña na ja'a Jesuu kua'a' ndatu ka'nu ra nuu ndo, ta juuni jã'a ra ña na jana'a ra kua'a' seña kuenda ma kuiya ni kichi. Ta juuni jãva'a ra kua'a' nakuyi chi'in ndatu ra ndia. ²³ Vati ora

takä'an koo Jesuu chi'in ndo, cha chïto Ndioo nayi ni ja'a ndo chi'in ra. Yakan va takan kûu yi. Ta ora cha ìyo Jesuu chi'in ndo tajan chā'a ndo ra nuu ma ndra kini, ta tākaa ndra ra nuu kruu, ta ikan na kuvi maa ra. ²⁴ Va Ndioo jānataku ndiko ra ra, ta tāva ra ra tañu ñivi ndií, ti na kûu kindoo ra chi'in ndian ndií ndisaa tiempu jà'a ma ndatu Ndioo. ²⁵ Ta ma racha'nu Rey David, ra chīyo tatiempu, te'en kā'an ra cha'a' Jesuu: Chïtoi, ti ìyo ma Racha'nu Ndioo chi'in, ndisaa kivi ti jàkuenda ra yu'u.

Yakan va tüvi yu'vi vaji ni nde'i tundo'o.

²⁶ Ta cha'a' yakan kùu yi ña chìsii animai, ta chïtai, ti ya'a sii kùuni.

Vati chïtoi ti ndicha ña ni nataku ndikoi endeeni.

²⁷ Ta töve ndàkoun yu'u tañu ñivi ndií.

Ta töve ku'vaun ña na ta'yu ñunda'yui, ti yu'u kùu ma ra í ña kùu musun.

²⁸ Ti maun jàna'a nui ma iti' nuu koi chi'un.

Ta juuni ya'a chìsiì ora ni koi chi'un nuu ìyoun.

Takan kàti David —kàti Petu'.

²⁹ Tajan te'en nàka'an tuku Petu' chi'in na:

—Ndyo'o xaa, kùuni ka'in iin tu'un ndaa nuu ndo cha'a' ma Rey David, ra kûu ñivi yo, ra chīyo taji'na. Ta rakan, ti kēta iin kivi ña chī'í ra. Ta ikan kūchi ra. Ta ma nuu ñaña ra, juuni iyoga yi nda vitin yatini nuu ìyo yo. ³⁰ Yakan va ma racha'nu David, kûu ra iin ra kā'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na. Ta juuni chïto ra ti Ndioo chā'a ra ma tu'un nuu ra ña ni koo iin ñivi ra ña ni ka'nda tiñu ma kuiya vāchi. ³¹ Ta kā'an ra yi ta iin ma ña chākuu yi, vaji takä'an kuu yi. Yakan va ma kivi kā'an David ma tu'un ikan, juuni

kā'an ra kuenda ra Cristu naja kua ni nataku ndiko ra. Ta kāti ra ti ma ra kùu Cristu, töve ni ndoo ra nuu ñaña ra. Ta ma ñunda'yu ra na tüvi nī ta'yu yi ndia. ³² Yakan va cha chito yo ti Ndioo jānataku ndiko ra juuni ma Jesuu, ra chī'í nuu kruu. Ta kuenda ña'a, ndisaa ndi kùu ndi testigu, ti ndē'e ndi ña ndicha ña ndito Jesuu vitin. ³³ Ta Jesuu ndāa ra kuà'an ra kuàkunandi ra chiyo kua'a Ndioo nuu iyo ndatu ra. Ta ikan chā'a Tatá Ndioo, Tati Íí ra nuu ra, vati kua ikan cha chā'a ra tu'un nuu ra. Ta ikan juuni Jesuu, tāchi Tati Íí Ndioo nuu yo nde've. Ta ña'a kùu ña ndē'e ndo ta chīni ndo nda che'e. ³⁴ Ti yūvi David kùu ra ña ndāa ra andivi ta chūnandi ra chiyo kua'a Ndioo, vati juuni maa ma David te'en nāka'an ra:

Ma Racha'nu Ndioo te'en kā'an ra chi'in ma ra chito'i:

“Na kunandiun chiyo kua'i, ti i'ya ni ku'vai ma ndatui nuun,

³⁵ nda kati kanindoyoi ma ndian kànita'an chi'un iti' cha'un.”

Takan kāti Ndioo chi'in Jesuu, kāti racha'nu David taji'na.

³⁶ 'Na koto tandi'i ndyo'o ñivi ñuu Israel, ma tu'un ndaa. Ti juuni ma Jesuu ra chā'ni ndo nuu kruu, juuni kùu ra Cristu ta chito'o yo, jà'a Racha'nu Ndioo —kāti Petu'.

³⁷ Ta ora chīni ma ñivi ka'in ikan ma tu'un kà'an Petu', nda'vi kùuni na, ta kīcha'a na chikatu'un na nuu Petu' chi'in nuu inga ndian kùu tatun Jesuu te'en:

—iNdyo'o xaa! ¿Nayi iyo yi ña jà'a ndi? —kàti na.

³⁸ Tajan te'en nāka'an Petu' chi'in na:

—¡Na chikoni'i anima ndo chi'in Ndioo! ¡Ta na kunduta ndo chi'in sivi Jesucristu, ikan na janaa Ndioo kuati ndo, ta takan na ku'va ra ña na koo ma Tati Íí Ndioo chi'in ndo! ³⁹ Ma tu'un i'ya Ndioo chā'a yi kuenda ndo ta juuni kuenda se'e ndo. Ta juuni chā'a ra tu'un ra kuenda ndian iyo chika a ndian iyo yatini, vati kùu yi kuenda tandi'i ndyo'o ndian kāchin Racha'nu Ndioo ña kuu ndo ma ñivi ra. —Takan kàti Petu'.

⁴⁰ Takan kūu ta juuni kà'an Petu' tiá kua'a' tu'un kuenda Jesuu, ta te'en kātitu'un ra nuu ñivi ikan ña chùndayu'u ra na chi'in tu'un i'ya:

—¡Na kundachiyoy ndo xiin ñivi jà'a ña kini iyo ñuñivi i'ya koto ndakuu kini ndo ndia! —Takan kàti ra.

⁴¹ Yakan va ndian chīnuni ma ña kà'an ra, ndiakan kùu ndian kùnduta. Ta ma kivi ikan ti kī'vi iin uni mii ñivi, ndian chinuni ma iti' kuà'an Jesuu. ⁴² Ta ndisaa na jàchi'in na ma tu'un jàna'a ma ndra tatun Jesuu. Ta ikan indukuni jàchaa na ma ndatiñu na chi'in meru na, ti inuuni chànini na. Ta ikan endee kà'an na chi'in Ndioo ora kùti'vi na nuu chà'nda kuati na paan chàchi na.

Naja kua chīyo ma ndian chīnuni tu'un Jesuu taji'na

⁴³ Takan kūu ta ndisaa na, ndava yù'vi na ta ndava kuà'an anima na ña ndè'e na kua'a' tiñu ka'nu jà'a ma ndra tatun Jesuu, ti jànda'a ndra kua'a' ñivi ta jà'a ndra inga tiñu ka'nu chi'in ndatu ña chà'a Jesuu nuu ndra. ⁴⁴ Ta ma ndian chīnuni ma tu'un Jesuu, endee iyo ti'vi na chi'in ndisaa ta'an na ndisaa kivi ti inuuni chànini na. Ta induku jàchaa na ndisaa ña iyo nuu na chi'in ta'an na. ⁴⁵ Ta xìko na ti'yo na, ta tandi'i inga

ndatiñu na. Ta ikan chà'a na xu'un' nuu ta'an na tuva iyo nayi kùmani nuu na. ⁴⁶ Ta ndisaa kivi kùti'vi na ma veñu'u ka'nu ñivi judíu ña ndaa ñuu Jerusalén chi'in tave'e tave'e ndian meru na ña chìnuni, ña chà'nda java na paan. Ta ikan jan kīcha'a na kūsama na ma nuu iyo ti'vi na, vati ya'a chīsii anima na ti ya'a va'ani na chi'in ta'an na. ⁴⁷ Ta jàka'nu na Ndioo, ta tandi'i ma ñivi iyo ma ñuu tũñu'u na na ndia. Ta tandi'i kivi iyo tiá ga kua'a' ndian cha kī'vi iti' Jesuu, ta ndiakan kùu ma ndian kāchin ra ña ni kakú jà'a ra.

3

Iin ra cha'a pe'lu ndà'a ra

¹ Iin kivi kuà'an Petu' chi'in Xuva veñu'u ka'nu ñuu Jerusalén kaa uni chani'ini, vati ma ora ikan kùu ora kà'an ñivi judíu chi'in Ndioo veñu'u ikan. ² Ta ma yukora veñu'u ikan nàndi iin ra kùkue'e cha'a pe'lu, ña takani kùkue'e ra nda ora kāku ra. Ta rakan ti nani kivi chàndaka na ra ma ikan, ta chàjakunandi na ra yatin ma yukora veñu'u ña nàni Yukora Vii. Ikan na ndakan ra xu'un' nuu ma ndian yà'a ikan. ³ Ta ma kivi ikan ora ndē'e ma ra kùkue'e ma Petu' chi'in Xuva ña chani ki'vi ndra ma yukora ikan, ta kīcha'a ra chikan ra xu'un' nuu ndra. ⁴ Yakan va ora ndē'e ndra ma ra kùkue'e ña nàndi ra ikan, tajan te'en kīcha'a kà'an Petu' chi'in ra:

—¡Nde'e nuu ndi! —kàti ra.

⁵ Tajan ma ra kùkue'e, ndē'e ra nuu ndra, ti chànini ra ña ni ku'va ndra xu'un' nuu ra, kùuni ra niku. ⁶ Va ma Petu' te'en nāka'an ra chi'in ra:
—Töve xu'un' plata nuu ndi ta ni oro ndia, ña ku'va ndi nuun, va ndava ni kùuni iyo nuu ndi

kùu ku'va ndi yi nuun. —Takan kàti Petu' chi'in ra.

Ta ikan nāka'an ndiko Petu' inga cha'a' te'en:

—Chi'in ndatu Jesucristu, ra ñuu Nazaret, kà'in chi'un ña na ndetaun ta kakaun —kàti ra.

⁷ Tajan ora chīnu kà'an Petu' te'en, ta tiin ra chiyo nda'a' kua'a ma ra kùkue'e, ta jāndeta ra ra. Ta ma ora ikani numini ndākuu ni'i ma cha'a ra chi'in iki cha'a chondo ra. ⁸ Tajan ma ra kùkue'e ikan, iin ndāvani ra, ta kīcha'a ra chīka ra. Ta ikan kī'vi ra yukora veñu'u chi'in ndra, va juuni chi'in cha'a maa ndio ra chīka ra. Ta endee ndàva ra ña jàka'nu ra Ndioo ti ya'a chīsii ra. ⁹⁻¹⁰ Takan kuu tajan ma ndian ka'iin tichi veñu'u ikan, ora ndē'e na ra ña jàka'nu ra Ndioo, ta chīka ra, ta ndava kuà'an tati ndio na, ta yū'vi na ndè'e na ma ña jā'a chi'in ra ña ndā'a ra. Ta nākoto na ra ti juuni ma ra chūnandi yukora veñu'u vii chīkan xu'un' kùu ra.

Ndaa Petu' ma corredor Salomón, ña kàtitu'un ra nuu ñivi

¹¹ Takan kuu ta ma ra cha'a pe'lu ña cha ndā'a, endee tüvi jaña ra ma Petu' chi'in Xuva. Ta ndisaa ñivi ndava kuà'an tati na ndè'e na ma ra kùkue'e. Ta kāndakunu na kuà'an na iti' Corredor Salomón nuu ka'iin ndra. ¹² Ta ora ndē'e Petu' ña chākoyo kua'a' ñivi nuu ra, ta kīcha'a ra kà'an ra te'en chi'in na:

—Ndyo'o ñivi israelita, ndè'i ndo ña ndava kuà'an tati ndo ndè'e ndo ña ndā'a ma ra kùkue'e i'ya. ¿A chānini ndo ña jānda'a ndi ra chi'in ndatu maa ndi?, kùuni ndo. ¿A chānini ndo ña chīka ra'ya vitin jà'a ndi ti ñivi ií kùu ndi?, kùuni ndo. ¡Va yūvi takan kùu yi! ¹³ Ti

ndā'a ra'ya chi'in ndatu Ndioo jā'a Jesuu. Ti ñivio cha'nu chīyo taji'na, ra nani Abraham, ta Isaac, ta Jacob, ndrakan kùu ndra jāka'nu Ndioo taji'na ora chiyo ndra. Juuni Ndioo ikan kùu ra ña jāka'nu ra Se'e ra Jesuu, ra kùu musu ra. Va ndyo'o tiin ndo Jesuu ma i'ya ta chāndaka ndo ra nuu Pilatu. Ta ora kūuni Pilatu jaña ra ra ta tüvi nī cha'a ndo ña na ja'a ra yi, ¹⁴ vaji ma Cristu kùu ra iin ra íí ta ndaa. Va ndyo'o java chikan ndo ña na jaña ra iin ra chà'ni ñivi. ¹⁵ Ta takan chā'ni ndo ma ra chà'a kivi koo yo chi'in Ndioo. Va Ndioo jānataku ndiko ra ra. Ta cha'a' ña'a kùu yi ña ndyu'u kùu testigu, yakan va chà'a ndi kuenda nuu ndo.

¹⁶ Vati yakan va ma ra kùkue'e i'ya ndisaa ndo nàkoto ndo ra, ta vitin ndè'e ndo ra ña cha ndā'a ra. Ta yüvi ndyu'u jā'a yi, vati ma ndatu Jesuu kùu yi ña jā'a yi takan cha'a' ña chìnuni ndi ma ña kà'an ra. Ta ndicha kuii ti chìnuni ndi ña ìyo ndatu Jesuu, ti juu yi jānda'a ndisaa ma kue'e ña ndo'o ma ra kùkue'e ikan. Ta yakan kùu ma ña ndè'e ndisaa ndo vitin.

¹⁷ 'Yakan va ndyo'o xaa, cha ch̀toi ti maa ndo chi'in ndra kuxini nuu ndo chā'ni ndo Jesuu ma i'ya. Va jā'a ndo yi ti töve chito ndo ña ra jā'a tiñu Ndioo kùu ra. ¹⁸ Takan kūu va te'en jāchinu Ndioo ma ña kā'an ndisaa ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na: ti ma ra kùu Cristu ni nde'e ra tundo'o, ta ni kuvi ra, kāti ndra. ¹⁹ Yakan va na ndakoo ndo iti' kini kuà'an ndo, ta chikoni'i ndo iti' kuà'an Ndioo, ikan na janaa ra ma kuati ndo. Ta takan kùu ku'va Ndioo iin tiempu vii ña koo ndo. ²⁰ Vati ni keta ora ña ni

tachi ndiko Ndioo ma Jesucristu nuu ñivi ñuñivi, ti rakan kùu ra káchin ra ña na kuu ra Cristu, ora takä'an koo ñivi ñuñivi i'ya. ²¹ Yakan va vitin iyo yi ña kindoo ndio Jesucristu andivi, nda kati keta ora ña jändova'a ji'na Ndioo ndisaa nakuyi. Tajan ni kichi ndiko Jesucristu ma takua kā'an Ndioo chi'in ma ndra íí ña kā'an chi'in tu'un yu'u ra, ndra chíyo taji'na, ña ni kuu yi. ²² Ti ma Moisés te'en kā'an ra chi'in ma ndra kūu ñivio chíyo taji'na: “Ni jaketa ma Ndioo iin ra ñivio ña ni ka'an chi'in tu'un yu'u Ndioo indukuni takua kà'in chi'in tu'un yu'u ra nuu ndo ndia. ¡Yakan va na jachi'in ndo ndisaa ma ña ni ka'an ra! ²³ Ta ndisaa ma ndian tüvi ni jachi'in ma ña kà'an ra, tüva ni kuu na ñivi Ndioo.” Takan kati Moisés taji'na.

²⁴ Ta te'en nāka'an ndiko Petu':

—Ta ndisaa ma ndra kā'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, nda tiempu chíyo Samuel ta iti' nuu, juuni kā'an ndra kuenda ma kivi vitin. ²⁵ Ma ndra kà'an chi'in tu'un Ndioo kà'an ndra ña ni ku'va Ndioo ma ña va'a nuu ma ñivi ra. Ta ndyo'o kùu ndian ni ni'i ndo yi. Ta juuni ni ni'i ndo ma tu'un ña jāndo'iin ra chi'in ma ñivio chíyo taji'na. Ti Ndioo te'en kā'an ra yi chi'in Abraham taji'na: “Ndisaa ñivi iyo ñuñivi ni ja'ij na cha'a' ma ra kùu ñiviun ña ni koo tiá iti' nuu.” Takan kati Ndioo. ²⁶ Ti ora jānataku Ndioo ma ra Se'e ra, ji'na tāchi ra ra nuu ndyo'o ndian ñivi judíu ña na ja'í ra ndo, ikan na ndakoo ta'ii'iin ndo ma iti' kini kuà'an ndo ta na tandikun ndo ku'un ndo ma iti' ra. —Takan kà'an Petu'.

4

Tiin ndra sutu veñu'u ka'nu Petu' chi'in Xuva, ta tìsokuati ndra ndra

¹ Petu' chi'in Xuva juuni kà'anga ndra nuu ma ñivi, ora chāa ma ndra sutu cha'nu chi'in ma ra chà'nda tiñu nuu jandaru veñu'u, chi'in ndracha'nu saduceu ña ² ya'a kùxaan ndra, ti jàna'a Petu' chi'in Xuva nuu ñivi ña nātaku ndiko Jesuu tañu ñivi ndií. Ta ña'a jàna'a yi ti ndicha ña nātaku ndiko ma ñivi ndia. ³ Ta cha'a' yakan tiin ndra ndra. Ta tava cha ini kùu yi, yakan va, tì'i ndra ndra vekaa. Ta nda inga kivi ora kundichin tāva ndra ndra. ⁴ Va kua'a' ñivi taso'o na tu'un kàtitu'un Petu' chi'in Xuva. Ta ora ikani kīcha'a na chìnuni na tu'un Jesuu nda kati kī'vi iin u'un mii ndra'ii, iti' kuà'an Jesuu. Ta siin kùu ma ñivi ña'a' ndia.

⁵ Ta ora tuvi inga kivi, tajan kūti'vi ma ndra chà'nda tiñu nuu ñivi judíu ñuu Jerusalén, ta juuni kūti'vi ndracha'nu chi'in ndra matru jākua'a tutu Ndioo. ⁶ Ta juuni ikan ndaa sutu Anás. Ta rakan ti, iin sutu kuxini kùu ra, chi'in Caifás, Xuva, Jandu, ta tandi'i ndra kùu ñivi sutu cha'nu ikan. ⁷ Tajan tāchi ndra tiñu nuu ma jandaru veñu'u ña na kutava ndra Petu' chi'in Xuva vekaa. Tajan chātava ndra ndra ta kūtaa ndra ndra ma'ñu ma ndra cha'nu ikan. Ta ikan jan te'en kīcha'a chīkatu'un ndra nuu Petu' chi'in Xuva:

—Ndyo'o xaa, ¿yo tāva tiñu nuu ndo a yo sivi nàka'an ndo ña jà'a ndo takan? —kāti ndra.

⁸ Va taku ma Petu', ti ìyo ma Tati Í Ndioo chi'in ra, ta te'en kīcha'a kà'an ra chi'in chinituni ra jā'a yi:

—Tandi'i ndyo'o ndracha'nu chi'in ndra chà'nda tiñu ma ñuu. ⁹ ¿A ndyo'o, chikatu'un ndo nuu ndi naja kua kuu yi ña ndova'a ma ra kükue'e i'ya? ¹⁰ Va'ani. Na katitu'un ndi nuu ndo, ikan na koto ndyo'o, ta tandi'i ñivi ñuu Israel, ti ra kükue'e i'ya, ra ndè'e ndisaa yo vitin, cha ndā'a ra jā'a juuni ma ndatu Jesucristu, ra kīchi ñuu Nazaret, ra tākaa ndo nuu kruu kuu ra. Va Ndioo jānataku ndiko ra ra. ¹¹ Yakan va Jesuu kuu ma yuu ña jāchiyo ndyo'o ndra kuu labañi ña jàva'a ve'e. Ta vitin juuni yuu ikan kuu yi ña ndākuu ka'nuga yi kua tandi'i yuu ña jā'a ndo ve'e vitin. ¹² Yakan va nī'in inga ñivi, kuu jākakú na yo, ti töve nī cha'a Ndioo ndatu ra nuu nī'in ñivi ñuñivi, ti nuu Jesucristuni, chā'a ra yi, ikan na jakakú ra yo. —Takan kàti Petu' chi'in ndra.

¹³ Yakan va ndē'e ma ndracha'nu ka'iin ikan ña tüvi yu'vi Petu' chi'in Xuva ora kà'an ndra. Tajan ma ora ikani, numini nākuni ndra ña ndra tüvi nī cha'an jakuela kuu ndra, ti ndra nda'vini kuu ndra. Ta ndava kuà'an tati ndra ora chīni ndra ma tu'un kà'an ndra. Ta juuni nākuni ndra, ti ndra jākua'a chi'in Jesuu kuu ndra ndia. ¹⁴ Yakan va ndē'e ma ndra kuxini ti, ndicha ña ndā'a ma ra kükue'e. Ta ndaa ra chi'in ndra ndia, yakan va, na kuu tisokuati ndra ma Petu' chi'in Xuva. ¹⁵ Ta ikan jan, ma ndra matru jākua'a tutu Ndioo, te'en nāka'an ndra nuu ndra:

—¡Na kee ndo ma nuke'e nundani! —kàti ndra.

Ta ikan jan, kēe ndio ndra ma nuke'e nundani.

¹⁶ Tajan te'en kīcha'a nātu'un ta'an ma ndra kuxini:

—¿Ta vitin, nayi ìyo yi ña ja'a yo chi'in ndra'ya? Ti ndisaa ma ñivi ñuu Jerusalén cha ch̀to na, ti jānda'a ndra ma ra k̀kue'e. Ta k̀uu ka'an yo n̄'iin nakuyi chata ma ña va'a jā'a ndra. ¹⁷ Yakan va na ka'an xaan yo nuu ndra, ikan na kā'an ga ndra tiá tu'un Jesuu nuu ma ñivi, koto koto tiá ñivi ma tu'un Jesuu, ta ki'vi na iti' kuà'an Jesuu ndia. —Takan k̀ati ndra ña ǹtu'un ta'an ndra.

¹⁸ Ta takan k̀uu tajan ch̀aki'in ndra Petu' chi'in Xuva inga cha'a', tajan te'en k̀icha'a k̀an ma ndra kuxini chi'in ndra:

—¡Tuva k̀uuni ndi ña jana'aga ndo, n̄'iin ga tu'un k̀an cha'a' Jesuu nuu n̄'iin ñivi ma tiá iti' nuu! —Takan k̀ati ma ndra kuxini chi'in ndra.

¹⁹ Va Petu' chi'in Xuva, te'en ǹaka'an ndra chi'in ndra:

—¿Naja kua ch̀anini ndo, a tiá va'a kuenda Ndioo tu j̀a'a ndi tiñu k̀an ndo a tiñu k̀an Ndioo?, k̀uuni ndo. ²⁰ Va taku ndyu'u, ti k̀uu ndakoo ndi ña k̀titu'un ndi nuu ma ñivi ndisaa ma ña ndē'e ndi ta ch̀ini ndi cha'a' Racha'nu Jesuu —k̀ati ndra.

²¹ Yakan va ma ndra ch̀anda tiñu veñu'u jāyu'vi ndiko ndra ndra, va jāña ndiko ndra ndra. Ti t̄vi n̄i' ndra naja kua jande'e ndra tundo'o ndra, ti ndisaa ma ñivi j̀aka'nu na Ndioo cha'a' ma ña va'a ña jā'a ndra. ²² Ta ma ra ndā'a jā'a ma ndatu Jesuu, cha yā'a nduu ra uvi xiko kuiya ra.

Ñivi ch̀inuni ch̀ikan na ñamani nuu Ndioo

²³ Takan k̀uu ta ora jāña ndra ma Petu' chi'in Xuva, ta k̀ichaa ndra nuu ka'lin inga ma ndian ch̀inuni. Ta k̀icha'a ndra k̀titu'un ndra nuu na ndisaa tu'un ña kā'an ma ndra sutu cha'nu chi'in

ndracha'nu ndia. ²⁴ Ta ora chīni na ma tu'un kātitu'un ndra, tajan iin nuuni te'en kīcha'a ndio na kà'an na chi'in Ndioo:

—Yo'o, Ndioo chito'o yo, ña jā'a ña tūvi ma andivi ta ñuñivi ta tañu'u ta ndisaa ña ìyo nuu yi ndia. ²⁵ Juuni maun, kā'an nuu ma Tati Íun ña na ka'an yi nuu ma ra kūu ñivio, racha'nu David, ra kūu musun taji'na chi'in tu'un i'ya:

¡Na tūvi va'a jà'a ma ñivi ña xaani na nde'e na Ndioo,
ta juuni tūvi va'a jà'a na, ña chà'nini na iin tiñu ña töve va'a!

²⁶ Va ma ndra kùu rey chi'in inga ndra chà'nda tiñu nuu ñu'u' ñuñivi,
kūti'vi ta'an ndra ña kùuni ndra kanīta'an ndra chi'in Racha'nu Ndioo, ta chi'in ra kùu Cristu, ra kāchiun.

Takan kà'an ma tutun, yo'o Racha'nu.

²⁷ 'Ta ndicha ña takan kūu ma kua kà'an yi, yo'o Racha'nu. Vati kūti'vi ta'an ma Rey Herode chi'in Ponciu Pilatu ñuu i'ya, chi'in ñivi judíu ta ñivi yūvi judíu, ña kūuni ndra ka'ni ndra se'un Jesuu, ta rakan ti iin ra íí, ra kāchiun ña na kùu ra Cristu, kùu ra. ²⁸ Yakan va takan jāchinu ndra ma tiñu ña kāchiun ña ni ja'a ndra niku, yo'o Racha'nu Ndioo, ti maun, cha chito va'un, ti takan ni kuu yi, ora takā'an ja'a ndra yi. ²⁹ Ta vitin, yo'o Racha'nu Ndioo chito'o yo, ¡na ki'in kuendaun ma tu'un xaan ña kā'an ndra sutu cha'nu chata ndi! ¡Ta na ku'vaun, ma tundeeniun nuu ndyu'u ndian kùu musun, ikan na yū'vi ndi ora kātitu'un ndi ma tu'un! ³⁰ Ta na nda'a ma ndian ku'vi jà'a ma ndatun, ikan na kuu nde'e ma ñivi kua'a' tiñu ka'nu ta seña

ña jà'un chi'in sivi ma se'un Jesuu, ra ya'a ga íí.
—Takan kà'an ndra chi'in Ndioo.

³¹ Tajan ora chīnu ña kā'an ndra chi'in Ndioo, tajan kīcha'a tàan ma nuu ka'lin ti'vi ndra. Ta juuni ma ora ikan, nī'i na ndatu, jā'a ma Tati Íí Ndioo. Ta ikan jan, kēe ndio ma ña ndasii na, ta na tüva yu'vi ndio na, ña kàtitu'un na tu'un Ndioo nuu ñivi.

*Ndisaa kuii ndatiñu ñà'a ma ndian chìnuni,
juuni ñà'a tandi'i na kùu yi ndia*

³² Takan kūu ta ndisaa ma ndian chìnuni inuuni chànini na, vaji ya'a kua'a' na. Ta juuni kàti na ti ma ndatiñu ñà'a na juuni ñà'a ndisaa na kùu yi ndia. Tüvi kàti na ña ñà'a ma'iin na kùu yi. ³³ Chi'in ndatu ka'nu Ndioo, jàna'a ma ndra tatun Jesuu, nuu ma ñivi ña ndicha kuii ña nātaku ndiko Racha'nu Jesuu. Ta juuni chà'a Ndioo ma ñamani ra nuu ndisaa na. ³⁴ Yakan va nī'iin ma ndian chàkunuu chi'in ndra, tüvi kùmani nī'iin nakuyi nuu na. Ti ndian ìyo ñu'u' a ve'e, xīko na yi, ta takan nī'i na xu'un', ³⁵ tajan chà'a ndio na yi nuu ma ndra kùu tatun Jesuu, na nata'vi ndra yi nuu ma ndian chìniniñu'u yi. ³⁶ Takan kūu tajan ña'a kùu yi takua jā'a iin ra nàni Kusé, ra kùu ñivi Leví, ra kīchi ñuu nàni Chipre. Ra'ya, jākunani ma ndra tatun Jesuu ra, Bernabé, ti ma sivi ikan kùuni yi kà'an yi: Ra ya'a jàndomani inga ñivi. ³⁷ Tajan ra'ya kùu ra ña ìyo iin ñu'u' ra, ta xīko ra yi, ta chā'a ra ma xu'un' nuu ma ndra kùu tatun Jesuu.

5

Ra nàni Ananía chi'in ñasi'i ra, kà'an vi tu'un vata

¹ Ìyo iin ra nàni Ananía chi'in ñasi'i ra Safira. Ta vikan, ti ni nduvi vi xīko vi iin ñu'u' vi, ta nī'i vi xu'un'. ² Ta ma ra'ya, ti ndāki'in xe'e ra java ma xu'un' xīko ra ñu'u' ra chi'in ma ñasi'i ra, vati nda maa ña chīto va'a ña ma ña jā'a ra ndia. Ta inga java yi, chāndaka ra yi nuu ndra tatun Jesuu, ta kàti ra ti ña'a kùu tandi'i ma xu'un' nī'i ra.

³ Ta nāka'an Petu' chi'in ra:

—Yo'o Ananía, ¿ta naja chā'un ña kī'vi ma kui'na tichi animaun? Ta vitin ti cha kī'viun iti' kini, ta kùuniun tavaun iin tu'un vata nuu Tati Íí Ndioo, vati tīndixe'un java ma xu'un' kuendaun cha'a' ma ñu'u' xikoun. ⁴ Ndicha ti ñu'u' maun kùu yi, ta ndicha kuii ti kùu xikoun yi ta ni'un xu'un' cha'a' yi, tuva kùuniun. ¿Va naja chāniniun ka'un tu'un vata ora nī'un ma xu'un' cha'a' yi, tuva yöve takan kùu yi? Yakan va ma tu'un vata ña já kā'un, tüvi nī ka'un yi nuu ndyu'uni, vati juuni kà'un yi nuu Ndioo ndia. —Takan kàti Petu' chi'in ra.

⁵ Tajan ora chīni Ananía ma tu'un kā'an Petu' nuu ra, tajan ma ora ikani ndūva ra ta chī'í ra. Ta ma ñivi ka'iin ikan, ora chīto na ña chī'í ra, ta kīcha'a na yù'vi ndio na. ⁶ Tajan ma ora ikani kīchaa iin ndra yoko tīsukun ndra ja'ma ma ñunda'yu ra. Ta kuà'an yi chi'in ndra nuu ni kuchi yi.

⁷ Ta tichi iin uni ora, tajan chāa ma ñasi'i Ananía, ta kī'vian ma nuu ka'iin ndra. Va tüvi

chìtoan ña cha chī'í ma iian. ⁸ Tajan te'en kīcha'a chikatu'un Petu' nuan:

—Kùunì ña na ka'un ma tu'un ndaa nui. ¿A ndicha ña ma xu'un' i'ya kùu ndisaa ma xu'un' nī'i ndo cha'a' ma ñu'u' xīko ndo? —kàti ra.

Ta te'en nāka'an ña:

—¡Juu! Ndicha kuii ña takan xīko ndi yi.

⁹ Tajan te'en nāka'an ndiko Petu' nuan:

—¿A kuu janda'viña'a ndo ma Tati Lí Ndioo, kùuni ndo ña kà'an ndo takan? ¡Na kùu yi! Ti chiña cha vāchi ma ndra chākuchi ma iian. ¡Ta nda maun, ni kukuchi ndra vitin ndia! —kàti ra chi'an.

¹⁰ Ta ora nāka'an ra te'en, ta juuni ma ora ikani ndūva ma Safira yatin nuu ndaa ra, ta chī'an ndia. Ta ora kī'vi ndiko ma ndra yoko ma tichi ve'e ikan, ta ndē'e ndra ña cha chī'an. Tajan ndāki'in ndio ndra ma ñunda'yuan ta kuàndaka ndra yi ña na kuchi yi iti' xiin ma iian. ¹¹ Ta ora chīto ndisaa ma ñivi veñu'u ña te'en kùu, tajan ndisaa na yū'vi na.

Jànda'a ma ndra tatun Jesuu kua'a' ndian ku'vi chi'in ndatu Ndioo

¹² Takán kùu ta Ndioo jàna'a ra kua'a' ndatu ta seña nuu ma ñivi, jà'a ma ndra tatun Jesuu. Ta ndisaa ma ndian chìnuni, inuuni chànini na ta kùti'vi na tichi kora veñu'u ka'nu nuu ìyo corredor nàni Salomón. ¹³ Ta ndisaa inga ñivi ñuu, töve kànani na ña tìta'an na chi'in na ma nuu ka'ìin tì'vi na, vaji ya'a ga tiñu'u na na.

¹⁴ Va endee kì'vi tiá kua'a' ñivi iti' kuà'an Jesuu, ñivi ña'a ta ra'ii ndia, vati chìnuni na tu'un ra.

¹⁵ Takán kùu tajan tāvani'i ma ñivi ma ndian

ku'vi ma yu'u kai kùtu chi'in chito na ta yuvi na. Ikan ora ni ya'a Petu', vaji tu vatini ra, na ya'a chata na, ikan na nda'a na, kùuni na. ¹⁶ Ta juuni, kīchakoyo ñivi iyo ñuu yatin xiin ñuu Jerusalén, kùtu ndiso na ndian ku'vi chàa na. Ta juuni kīchakoyo na chi'in ndian ndiso tati xaan ndia. Ta ndisaa na ndā'a na ma ora ikan.

Ndra tatun Jesuu, ndè'e ndra tundo'o, jà'a inga ñivi

¹⁷ Tajan kùti'vi ta'an tuku ma ra sutu chà'nda tiñu chi'in sutu meru ra ta ndra saduceu, ña nàtu'un ta'an ndra, ti ya'a tixin ndra ndè'e ndra ña jà'a ma ndra tatun Jesuu. ¹⁸ Tajan ma ora ikan tāchi ndra ma jandaru, ta tiin ndra ma ndra tatun Jesuu, ta tī'i ndra ndra vekaa. ¹⁹ Va ora chanikuaa ora ka'lin ndra tichi vekaa, chàa iin tati va'a ña jà'a tiñu nuu Ndioo. Ta nūna yi ma yuve'e nuu ka'lin ndra, ta tāva yi ndra. Tajan te'en nāka'an yi chi'in ndra:

²⁰ —¡Kua'an ndo tichi kora veñu'u ka'nu! ¡Ta na katitu'un ndo nuu ñivi ka'lin ikan naja kua kuu kakú na, ikan na ni'i na ña na koo va'a na chi'in Ndioo! —kàti yi chi'in ndra.

²¹ Ta ora kā'an yi te'en nuu ndra, ta inga kivi ora tuvi tajan kēe ndio ndra kuà'an ndra tichi kora veñu'u ka'nu. Ta ikan kīcha'a ndra jàna'a ndra nuu ma ñivi.

Tajan juuni ma ora ikan, kùti'vi ndiko ma sutu chà'nda tiñu chi'in inga ndracha'nu iyo ñuu Israel ña jà'a ndra iin junta ka'nu cha'a' ma ndra tatun Jesuu ña ka'lin tichi ma vekaa. Tajan tāchi ndra ma ndra jandaru ma vekaa ña na kuki'in ndra ndra. ²² Ta ora chàa ma ndra jandaru ma

vekaa, ta nānduku ndra ndra. Ta töva nī nata'an ndra ndra. Ta yakan va chikoni'i ndiko ndra nuu ka'in ma ndracha'nu jà'a junta. ²³ Ta te'en nāka'an ndra chi'in ndra:

—Ora chāa ndi ma vekaa, ta ndē'e ndi ma yuve'e ña ndāsi va'a yi. Ta juuni ndē'e ndi ña ka'in ma ndra kùmi ma yuvekaa. Va ora nūna ndi ta kī'vi ndi tichi yi, ta ndē'e ndi ña töva ma ndra ka'in tichi yi. —Takan kàti ma ndra jandaru chi'in ma ndracha'nu ikan.

²⁴ Takan kūu ta ora chīni ma ndra sutu cha'nu kuxini chi'in ra capitán jandaru ma veñu'u ña kà'an ndra, tajan te'en kīcha'a ndra nàkanini ndra:

—¿Nayi ni kuu tiá iti' nuu cha'a' ña kūu takan? —kūuni ndra.

²⁵ Ta ora juuni kà'anga ndra te'en, ta juuni ma ora ikani chāa iin ra nuu ka'in ndra ta te'en kàti ra chi'in ndra:

—Ma ndra, tī'i ndo tichi vekaa, ndakan ka'in ndra tichi kora veñu'u ka'nu jàna'a ndra nuu kua'a' ñivi —kàti ra.

²⁶ Yakan va, kuà'an ma ra capitán chi'in jandaru ra, kuàtiin ndiko ndra ma ndra tatun Jesuu. Va töva nī jati'ini ndra chi'in ndra, ti ndasii ndra ña jätindikun ma ñivi ndra chi'in yuu. ²⁷ Tajan ora chāa ndiko ma ndra jandaru ma nuu kùu junta jà'a ma ndracha'nu, tajan chāndaka ndra ndra nuu ka'in ma ndracha'nu chà'nda tiñu. Ta te'en kīcha'a chikatu'un ma sutu chà'nda tiñu nuu ma ndra tatun Jesuu:

²⁸ —¿Ta naja tüvi jà'a ndo ma ña kätitu'un ndi nuu ndo? ¿A tüvi chàku'uni ndo ora kà'an xaan ndi ña na töva ìyo yi ña ja'a ndo ña jàna'a

ndo tu'un Jesuu nuu ma ñivi? Va ndyo'o ti tüvi nī jachi'in ndo ma ña kā'an ndi nuu ndo. Ta vitin tandi'i ñivi ñuu Jerusalén i'ya, cha chito na ndisaa ma ña jàna'a ndo. Ta juuni kà'an ndo ña maa ndi kùu ma ndra chā'ni Jesuu. —Takan kàti ma ndra sutu cha'nu nuu ndra.

²⁹ Tajan nāka'an Petu' chi'in inga ma ndra tatun Jesuu te'en nuu ma ndra sutu cha'nu:

—Ìyo ga yi ña jà'a ndi ma tiñu kà'an Ndioo, kua ma tiñu kà'an ndyo'o ndian kùu ñivini. ³⁰ Vati Ndioo, ra kùmi ñivio ndian chīyo taji'na, juuni rakan kùu ra ña jānataku ndiko ra Jesuu. Ta Jesuu ikan kùu ra ña chā'ni ndo nuu kruu ndia.

³¹ Ta vitin Ndioo kāni'i ra ra ta jākunandi ra ra chiyo kua'a ra nuu ìyo ndatu ra. Ta juuni Ndioo ikan, kùu ra ña chā'a ra ndatu ra nuu Jesuu ña na jakakú ra yo, ta ka'nda ra tiñu nuu yo ndia, ikan na ndikoni'i yo iti' Ndioo, ta ndakuu yo ndian cha jānaa Ndioo kuati. ³² Ta cha'a' ña'a ndyu'u chito ndi ti ña ndicha kùu yi. Ta nda ma Tati Í Ndioo, chā'a yi kuenda naja kua kūu yi ndia, vati induku ìyo yi chi'in ndi, ti chà'a Ndioo yi ña na koo yi chi'in ndisaa ndian jàchi'in ña kà'an ra. —Takan kàti Petu' chi'in ma ndra sutu cha'nu.

³³ Ta ora chīni ma ndracha'nu ka'iin ti'vi, ma tu'un kà'an ma ndra tatun Jesuu, tajan nduva'a kuii kāyuni ndra, ta kūuni ndra ka'ni ndra ndra.

³⁴ Va tañu ma ndracha'nu ikan ndaa iin ra fariseu, ra nàni Gamaliel. Ta rakan ti kùu ra iin matru jākua'a tutu Ndioo. Ta tiñu'u ma ñivi ra ti matru va'a kùu ra. Ta ma ora ikani, ndēta ra ta kīcha'a ra kà'an ra nuu ma ndra jandaru, ña na tava ndra ma ndra tatun Jesuu iti' nuke'e

nundani ma ora ikan, vati kùuni ra natu'un xe'e ra chi'in ma meru ra. ³⁵ Tajan te'en kīcha'a ra kà'an ra nuu tandi'i ma ndracha'nu ka'in ikan:

—Ndyo'o ndracha'nu ñuu Israel, ;na ja'a ndo kuenda nuu ndo cha'a' ña ni ja'a ndo chi'in ndra'ya! ³⁶ ;Na kuku'uni ndo ti taji'na chīyo iin ra chūnani Teudas! Ta rakan ti chānini ra ti iin ra ka'nu ndicha kuii kùu ra. Tajan nī'i ra iin kumi cientu ndra'ii ña chākunuu ndra chi'in ra. Va keta iin kivi ña chā'ni inga ñivi ma Teudas. Ta ma ndian chākunuu chata ra, chīnu ndra kuà'an ndra. Ta ikan ndī'i ndisaa ma tiñu jà'a ra vati tüvi nda kuenda ma ña jā'a ra. ³⁷ Ta iti' nuuga chīyo inga ra chūnani Juda, ra ñuu Galilea. Ta ma tiempu ikan kùu ma kivi nākuiso na sivi ñivi. Ta rakan ti juuni nī'i ra kua'a' ñivi ña kākunuu chi'in ra. Va indukuni tā'an ra vati juuni chā'ni ma ñivi ra. Ta juuni chīnu ma ndian chākunuu chi'in ra kuà'an na ndia. ³⁸ Yakan va yu'u, kùuni katitu'in iin ma ña ndaa nuu ndo. ;Na jaña ndo ña kànita'an ndo chi'in ma ndra tatun Jesuu i'ya! Ti tu tu'un ñivini kùu ma ña kàtitu'un ndra, kùu ya'a yi numini. ³⁹ Va tu tiñu Ndioo kùu ma ña jà'a ndra, na kùu jakutaxin ndo ndra. ;Yakan va na ja'a ndo kuenda nuu ndo, ta koto kànita'an ndo chi'in Ndioo! —Takan kàti racha'nu Gamaliel chi'in ma ndra jà'a junta.

⁴⁰ Ta ikan jan, jāchi'in ndio ndra ma ña kà'an ra. Yakan va chāki'in ndiko ndra ma ndra tatun Jesuu, ta kāni ma ndra jandaru ndra chi'in yo'o. Tajan te'en nāka'an ma ndracha'nu nuu ndra:

—;Na jaña ndo ña kàtitu'un ndo tu'un Jesuu nuu ñivi! —kàti ndra.

Tajan ma ora ikani jāña ndra ma ndra tatun Jesuu na ku'un ndra. ⁴¹ Takan kūu ta ora kēe ndio ndra kuà'an ndra, tajan nduva'a kuii chisii ndio ndra, ti Ndioo chā'a ña na nde'e ndra tundo'o cha'a' ma tu'un Jesuu ña kàtitu'un ndra. ⁴² Ta ndisaa kivi kàtitu'un ndra, ta jàna'a ndra tu'un va'a Jesuu, ra kùu Cristu, nda nikuuni ve'e ñivi a veñu'u ka'nu ñuu Jerusalén.

6

Kāchin ñivi chìnuni ucha ta'an ndra tìndee tatun Jesuu

¹ Takan kūu yakan va ma tiempu ikan, tiá ndōkua'a' ma ñivi chìnuni tu'un Jesuu. Ta tañu na, juuni ìyo ndian kà'an tu'un griegu, ta juuni ìyo ndian kà'an tu'un hebreu. Ta kīcha'a ma ñivi ña'a, ndian kà'an tu'un griegu kànita'an yu'u vi chī'in ma ñivi kà'an hebreu, ti kàti vi ti ñivi ña'a griegu ña ndōo nda'vi, töve nì'i induku vi ma ndatiñu ña chiniñu'u vi kua inga vi ña kindoo nda'vi. Vati ma ndian chìnuni jàchaa na ña kachi vi nani kivi. ² Yakan va ndi uchi uvi ma ndra tatun Jesuu, jākuti'vi ta'an ndra chi'in ndisaa ma ndian chìnuni tu'un Jesuu, tajan te'en nāka'an ndio ndra chi'in na:

—Töve va'a ña jàña ndi ña kàtitu'un ndi tu'un Ndioo, kua ña jacha ndi ña kachi ñivi ti na küyati ndi ja'a ndi nduvi tiñu. ³ Yakan va ndyo'o yani, jva'aga ña ku'un ndo kachin ndo ucha ta'an ma ndra iñu'u ña ìyo tañu ndo! Va nanduku ndo ma ndra ìyo chinituni, ta ìyo Tati Í Ndioo chī'in ndia. Ta nuu ndrakan ìyo yi ña ku'va yo ma tiñu i'ya, ikan na jacha ndra ña kachi ma ñivi

ña'a nda'vi. ⁴ Yakan va ndyu'u, endeeni kà'an ndi chi'in Ndioo, ta juuni endeeni kàtitu'un ndi ma tu'un Jesuu chi'in inga ñivi ndia.

⁵ Yakan va iin tu'uni ndōo ndisaa na. Ta kāchin na iin ra nàni Esteban. Ta rakan ti iin ra ya'a ga chìnuni ma tu'un Jesuu ta jàchi'in va'a ra ña kà'an ma Tati Í Ndioo. Takán kūu ta juuni kāchin ndra ra nàni Lipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas chi'in iin ra nàni Kula ndia. Ta rakan ti iin ra judíu ña kīchi ñuu Antioquía kùu ra. Vati yūvi ra judíu kùu ra niku. ⁶ Ta ora cha kāchin ndra ndra, tajan chājana'a ndra ndra nuu ka'iin ma ndra tatun Jesuu. Ta ikan ndra tatun Jesuu jūndii ndra nda'a' ndra xini ndra, ta kīcha'a kà'an ndra chi'in Ndioo kuenda ndra cha'a' ma tiñu ni ki'vi ndra.

⁷ Yakan va kuàndokua'aga ma ndian chìnuni ñuu Jerusalén jà'a ma tu'un Ndioo ña kàtitu'un ma ndra tatun Jesuu. Ta juuni ìyo iin ndra sutu veñu'u judíu ña cha kīcha'a jàchi'in ndra tu'un Jesuu ndia.

Tiin ndra Esteban, ta kuàndaka ndra ndra nuu ma ndracha'nu judíu

⁸ Va tava ìyo ñamani, ta ndatu Ndioo chi'in Esteban, yakan va chi'in ma ndatu ikan, jàna'a ra kua'a' seña ta tiñu ka'nu nuu ñivi ñuu ikan. ⁹ Va chāa iin kivi ña chikuta'an ndra judíu chi'in Esteban. Ta ndrakan ti ndra kīchi iti' veñu'u ndian judíu ña nàni: Veñu'u Nivi Cha Kākú Nuu Tundo'o. Ta tañu ndra ìyo ndra kīchi ñu'u' Cirene, ta ñu'u' Alejandría. Juuni ìyo ndra kīchi ñu'u' Cilicia ta ñu'u' Asia. Ta ikan jan kīcha'a ndra kànita'an yu'u ndra chi'in Esteban. ¹⁰ Va

nì'iin ma tu'un kà'an ndra, tüvi nī tandaa yi ma tu'un kà'an ra. Ti ma tu'un ikan chi'in chinituni ma Tati Í Ndioo kà'an ra yi. ¹¹ Yakan va ma ndrakan, tīa'vi ndra inga ndra ña na tisokuati ndra Esteban. Tajan ndrakan te'en nāka'an ndio ndra chata ra:

—Ra'ya kùu ra ña chīni ndi ña endee kà'an ti'ini chata Moisés ta chata Racha'nu Ndioo ndia —kàti ndra.

¹² Takan kūu yakan va, te'en jā'a ndra ña jākayuni ndra ma ñivi ñuu ikan, chi'in ndracha'nu, ta ndra matru jākua'a tutu Ndioo ndia. Tajan tīin ndio ndra Esteban, ta chāndaka ndra ra nuu kùti'vi sutu cha'nu chi'in ndracha'nu judíu. ¹³ Ta juuni nānduku ndra ma ndra tìsokuati ndra chata chi'in tu'un vata. Tajan te'en nāka'an ndio ndra chata ra:

—Ra'ya kùu iin ra endee kùuni jaña ra ña kà'an ti'ini chata veñu'u ka'nu yo ta chata tu'un Ndioo tāa Moisés taji'na ndia. ¹⁴ Ta juuni chīni ndi ña kà'an ra ti Jesuu, ra ñuu Nazaret, ni janduva ra veñu'u ka'nu i'ya, ta ni sama ra ndisaa ma costumbre ña kā'an ma racha'nu Moisés, ña iyo yi ña ja'a yo. —Takan kà'an ndra.

¹⁵ Yakan va ma ndra sutu cha'nu, ta ndisaa ma ndian ka'iin ikan, ora ndē'e ndra nuu Esteban ña kàa yi takua kàa nuu iin tati va'a jà'a tiñu nuu Ndioo.

7

Tu'un kà'an Esteban nuu ma ra sutu cha'nu

¹ Yakan va te'en kīcha'a ndio ma sutu cha'nu chikatu'un ra nuu Esteban:

—¿A ndicha ma tu'un kà'an ndra chataun?
—kàti ra.

² Tajan Esteban te'en nāka'an ndio ra chi'in ra:

—Ndyo'o yanī ta ndyo'o ndracha'nu, jna kuni va'a ndo ña ni ka'in! Ti Ndioo ka'nu kēta ra nuu Abraham, ra kùu ñivio chíyo taji'na ora chíyo ra ñu'u' nàni Mesopotamia, ma ora takā'an ku'un ra koo ra ñuu Harán. ³ Ta ora kēta Ndioo nuu ra ta te'en nāka'an ra chi'in ra: “Na ndakoun ñu'ùn ta ñiviun, ta na ku'ùn iti' ni jana'i nuun”, kàti Ndioo chí'in ra.

⁴ Yakan va kēe ndio Abraham ñu'u' Caldea, ta kuà'an ndio ra kuàkoo ra ñuu Harán. Ta ora cha chí'í tatá ra, tajan Ndioo tāchi ra Abraham na kichi ra koo ra ñu'u' nuu ìyo ndo vitin. ⁵ Va ma kivi ikan tüvi nī cha'a Ndioo ni ita'vi ñu'u' nuu Abraham ni nuu kundaa, vaji iin chíyo cha'a ra. Va Ndioo chā'a ra tu'un nuu Abraham ña tiá iti' nuu ni ku'va ra ñu'u' i'ya nuu ra. Ta ora kuvi ra ni kindoo yi kuenda ma ñivi tata ra ña ni koo itaan a isaa. Yakan va ma tiempo ikan chā'a Ndioo tu'un nuu ra, vaji nī'iin se'e ra takā'an koo. ⁶ Tajan te'en nāka'an tuku Ndioo nuu ma Abraham: “Ma ndian kùu ñiviun ña ni koo tiá iti' nuu, ni koo na iin kumicientu kuiya iin ñuu nuu chika nuu yüvi ñu'u' na. Ta ikan juuni ni kuu na musu jàtiñu saani kuenda ma ñivi ñuu ikan ndia. Ta ndian ìyo ñuu ikan, ni jande'e na tundo'o na.” Takan kā'an Ndioo nuu Abraham. ⁷ Takan kūu tajan te'en nāka'an tuku Ndioo nuu ra: “Yu'u ni jande'i tundo'o ma ndian ni jande'e tundo'o ma ñiviun. Ta ikan jan ma ñiviun ni kee ndiko na ma ikan, ta ni kichi ndiko na inga cha'a' ñu'u' i'ya. Ta i'ya juuni ni jaka'nu na yu'u.” Takan kàti

Ndioo chi'in Abraham. ⁸ Tajan Ndioo jāndo'in ra tu'un chi'in Abraham, ta nāka'an tuku ra chi'in ra ña na ka'nda ra ñii nuu ika ma ndra se'e ra, ikan na jana'a yi ti ndicha ña ñivi Ndioo kùu yo. Yakan va ora kēta una kivi ña kāku ma ra se'e ra Isaac, ta chā'nda ndio Abraham ñii nuu ika ra, tava kàti Ndioo chi'in ra. Ta juuni takan jā'a Isaac chi'in ra se'e ra Jacob. Ta Jacob juuni takan jā'a ra chi'in ndi uchi uvi ndra se'e ra. Yakan va ndisaa ndrakan kūu ma ndra nunuu ña kūu ñivi ndisaa yo, ndian ñuu Israel niku.

⁹ 'Takan kūu ta juuni ma ndra se'e Jacob, ndra kūu ñivio ikan, kūu ndra ña xīko ndra ra yani ndra Kusé, ti tixin ndra ndē'e ndra ra. Yakan va xīko ndra ra nuu ma ñivi, ikan na kunda'a na ra ku'un na iti' ñu'u' Egiptu. Va Ndioo ra kùmi Kusé, ¹⁰ jākakú ra ra nuu ndisaa tundo'o ña ndē'e ra. Ta juuni chā'a ra kua'a' chinituni ra nuu ra, ikan na ni'i ra ma ñamani ma rey faraón, ra chā'nda tiñu ñu'u' Egiptu. Yakan va chā'a ma ra faraón tiñu kuvienu nuu ra ña na ka'nda ra tiñu nuu tandi'i ñu'u' Egiptu ta nda ma ve'e ra ndia.

¹¹ 'Ta ikan kēta iin kivi ña chīyo kua'a' tama ta tundo'o ndisaa ñu'u' Egiptu ta ñu'u' Canaán, ti töve ni'i ma ñivio, ndian chīyo taji'na, ma ña kachi na. ¹² Tajan ora chīto Jacob ña iyo trigu ñu'u' Egiptu, tajan tāchi ra ma ndra se'e ra, ndra kūu ñivio, ña na kujata ndra trigu iti' tikan. Ña'a kūu ma cha'a' nunuu ña chā'an ndra ñu'u' Egiptu. ¹³ Takan kūu ta ora chāa ndra cha'a' uvi, tajan nākoto ndio Kusé ndra, ña yani ra kùu ndra. Ta takan chīto ma ra faraón yo kùu ñivi Kusé. ¹⁴ Ta ikan Kusé tāchi ra tiñu chi'in ndra yani ra, ña na ku'un ndra kuka'an ndra chi'in

tatá ndra, ra kīndoo ñu'u' Canaán, ña na kichi ra ñu'u' Egiptu chi'in ma ndi uni xiko cha'un ta'an ma ndian kùu ñivi ra. Tajan ndisaa na kuà'an ndio na ñu'u' Egiptu nuu ìyo Kusé. ¹⁵ Ta takan kūu ña Jacob chā'an ra chākoo ra ñu'u' Egiptu. Ta ikan chī'í ra. Ta juuni ikan chī'í kua'a' ndian kūu ñivio taji'na ndia. ¹⁶ Va kēta iin kivi ña tāvani'i ndiko ñivio ma iki Jacob chi'in iki se'e ra ñu'u' Egiptu. Ta chākuchi ndra yi iin nuu ñaña ña jāta ma Abraham nuu ndra se'e Hamor ma ñu'u' Siquem taji'na.

¹⁷ 'Takan kūu ta ma ñivi ñuu Israel cha kuàndakuu kua'aga na ma ñu'u' Egiptu nuu chīyo na tatiempu ma ora chani kuyatin tiempu ña ni jachinu Ndioo tu'un chā'a ra nuu Abraham, ña ni ku'va ra ñu'u' nuu ra ta nuu tandi'i ñivi ra. ¹⁸ Ta ma ora ikan kēta inga rey, ra chà'nda tiñu ñu'u' Egiptu. Ta rakan ti tüvi nī nakoto ra Kusé, vati cha ìyo kua'a' kuiya ña chī'í ra. ¹⁹ Ta rey ikan kùu ra ña jānda'viña'a ra ñuu yo. Ta jānde'e ra tundo'o ma ndian kūu ñivio ndia. Ta jā'a ra ña na ndakoo na ma ndiakuati se'e na, ikan na kuvi na ta tüva ga kuinaa kua'a' na. ²⁰ Takan kūu ta juuni ma kuiya ikan kùu yi ña kāku Moisés. Ta rakan ti iin pa'a ña nduva'a kuii kùuni Ndioo nde'e ra kùu ra. Ta kūmi tatá ra chi'in ma'á ra ra tichi ve'e vi. Va ora chīnu Moisés uni yoo ra, ²¹ tajan ndākoo ndio vi ra na kuvi ra. Va nāta'an iin ña se'e ma rey faraón ra, ta ndāki'an ra, ta jākua'nuan ra takua kùu iin ra se'e maa ña. ²² Ta ikan jākua'a ra tandi'i ña ìyo chinituni ma ñivi egipciu ora kūmi ma ña se'e ra faraón ra. Yakan va ndākuu ra iin ra ya'a ìyo chinituni chi'in ma

tu'un kà'an ra, ta chi'in tiñu jà'a ra ndia.

²³ 'Ta ora chani chinu ra uvi xiko kuiya, tajan kīcha'a ra nàkanini ra, ti kùuni ra kunde'e ndiko ra ndian Israel ndian kùu ñivi ra ma nuu iyo na. ²⁴ Ta ora chānde'e ra nuu iyo na, ta ikan ndē'e ra ña nduva'a kāni iin ra ñuu Egiptu iin ra ñuu Israel, ra kùu ñivi ra. Ta ma ora ikani kī'vi ra tīndee ra ma ra ñuu Israel. Ta takan chā'ni Moisés ma ra ñuu Egiptu cha'a' ma kuati ña jā'a ra. ²⁵ Jā'a Moisés takan, ti chānini ra ña ma ñivi maani ra ni ka'an na ña kùu ra iin ra jàkakú ñivi ra iyo ñuu Egiptu chi'in ndatu Ndioo, kùuni ra. Takan chānini ra, va yöve takan kùu yi ti java siin chānini na. ²⁶ Tajan inga kivi Moisés nāta'an ra uvi ta'an ma ndra ñuu Israel ña kànita'an ndra. Ta ora kī'vi ra ña kùuni ra jakutaxin ra ndra, tajan te'en nāka'an ra nuu ndra: "Ndyo'o xaa, ta, ¿naja kànita'an ndo, ta juuni yani ndo kùu ndo?" Takan kāti ra chi'in ndra. ²⁷ Tajan ma ra jàti'ini chi'in meru ra, tīndani'ni ra Moisés ta te'en nāka'an ra nuu ra: "¿Yo tāchi ñun ña na jañata'un ta na ka'ndaun tiñu nuu ndi? ¿Ta yo jāndaku ñun iin ra vesi, ra jàndondaa kuati kuenda Ndioo? ²⁸ ¿A kùuniun ka'niun yu'u takua jā'un chi'in ma ra ñuu Egiptu iku?, kùuniun." Takan kāti ra chi'in Moisés. ²⁹ Tajan ora chīto Moisés ña kua'a' ñivi chīto ña chā'ni ra iin ra ñuu Egiptu, tajan ma ora ikani chīnu ra kuà'an ra inga ñu'u' ña nàni Madián. Ta ñu'u' ikan ti, vaji yūvi ñu'u' ra kùu yi, va ikan nī'i ra ñasi'i ra. Ta chākoo uvi ta'an se'e ra chi'an.

³⁰ 'Takan kùu ta ora yā'a uvi xiko kuiya ña iyo ra ma ikan, tajan chāa iin kivi ña kuà'an

ra kuàkakunuu ra iin tichi ku'u ña kàndii yatini iin yuku nàni Sinaí. Ta ikan ndē'e ra ña kàyu iñu ndu'va. Ta java ma iñu ikan ndē'e ra iin tati va'a jà'a tiñu nuu Ndioo. ³¹ Ta ora ndē'e Moisés yi, ndava kuà'an tati ra. Ta ora jākuyatin ra ra tiá, ikan na kuu nde'e va'aga ra yi, kùuni ra. Ta ikan jan te'en kīcha'a nàka'an ndio ma Racha'nu Ndioo chi'in ra: ³² “Yu'u kùu Ndioo ndisaa ñiviun, ndian chīyo taji'na. Kùu Ndioo kùmi Abraham, ta Isaac, ta Jacob.” Ta ora chīni Moisés ña kà'an Ndioo te'en nuu ra, ta kīcha'a ra ndàyu ra jà'a ña ndasii ra. Ta cha'a' yakan kùu yi ña tūva ga kanani ra nde'e ra ma ikan. ³³ Tajan te'en nāka'an tuku Ndioo nuu ra: “Na tavaun ndichan indii cha'un, ti ma nuu ndaun ya'aga íí yi. ³⁴ Ta cha ch̀to va'i, ti vitin ndè'e ñivi tundo'o nuu ìyo na ñuu Egiptu, ti cha ch̀ni ña ndà'yu na. Ta yakan va vach̀ j̀kakú na. ¡Na kichiun ti ni tach̀ ñun ñu'u' Egiptu!” Takan kàti Ndioo chi'in Moisés.

³⁵ 'Ta ma ndian kùu ñivio chīyo tatiempu ya'aga kùsooni na nde'e na nuu Moisés, ta kà'an na chi'in ra ña na kùuni na ña na kuu ra iin vesi, ra ka'nda tiñu nuu na. Va vaji takan ch̀nini na, va Ndioo kùu ra ña kachin ra Moisés ña na ka'nda ra tiñu nuu na, ta jakakú ra na nda'a' ma ñivi ìyo ñuu Egiptu cha'a' ña tīndee ma tati jà'a tiñu nuu Ndioo ra ora kēta yi nuu ra ma nuu kàyu ma iñu ndu'va tichi ku'u. ³⁶ Yakan va Moisés kùu ra ña tāvani'i ra ma ñivio, ndian chīyo taji'na ma ñuu Egiptu. Ta jà'a ra ndatu ta seña, ikan na nde'e ma ñivi yi ma ora j̀kakú ra na ñu'u' Egiptu, ta ora j̀chiyo ra Tañu'u Kua'á

chi'in na ndia. Ta juuni jā'a ra ndatu ta seña kuenda na ma ndi uvi xiko kuiya ña chākunuu ra chi'in na tichi ku'u. ³⁷ Takan kūu ta juuni ma Moisés kùu ra ña kātitu'un ra te'en nuu ma ndian israelita: “Ndioo ni ja'a ra ña na keta iin ra kātitu'un tu'un yu'u Ndioo tañu yo, indukuni kua mai”, kàti ra. ³⁸ Takan kūu ta juuni chā'an ma Moisés ma junta chīyo ma tichi ku'u nuu kàcha'an ma ndian israelita. Ta ma siki iin yuku nàni Sinaí nī'i ra tu'un Ndioo jā'a iin tati jà'a tiñu nuu Ndioo, tajan jāna'a ndiko ra yi nuu ma ndian ñivio chīyo taji'na ndia. Ta ma Moisés ikan nī'i ra ma tu'un Ndioo ña jàna'a nuu yo naja kua nì'o na koo yo endeeni ndia.

³⁹ 'Va ma ndian kùu ñivio chīyo taji'na, tüvi nī kuuni na jachi'in na ma ña kā'an Moisés. Ti java kūxaan na ra, va ma ña chānini na kùu yi ña na chikoni'i ndiko na ñuu Egiptu. ⁴⁰ Takan kūu tajan te'en kà'an ndio na chi'in Aarón, ra yani Moisés: “iNa ja'un uvi uni ndioo ña na ka'nda tiñu nuu ndi, ti töve chito ndi nayi jà'a chi'in Moisés, ra tāvani'i yo ñuu Egiptu!”, kàti na. ⁴¹ Ta ikan jā'a na iin yutun í ña oro ña kàa takua kàa iin vecerru. Tajan chà'ni ndio na kiti ña sòkó na nuu run, ta jà'a na iin viko kuenda ma ndioo ña jā'a na chi'in juuni nda'a' na. ⁴² Yakan va Ndioo chündachiyo ra xiin na, ta ndākoo ra na, ta chā'a ra ña na jaka'nu na chele ña ìyo andivi. Yakan va cha'a' yakan kùu yi ña te'en kà'an ma tutu taa ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo:

Ndyo'o ndian israelita, ndicha kuii ti Ndioo kùì, va yöve nuu yu'u, sòkó ndo kiti ña chà'ni ndo ora chàkunuu ndo tichi ku'u ma uvi xiko

kuiya.

⁴³ Vati tiá kùuni ndo nde'e ndo ma yutun íí ña nàni Moloc nuu indii yi tichi veñu'u ja'ma.

Ta tiá kua'a' kùuni ndo nde'e ndo chele ma ndioo ña nàni Refán kua yu'u ndia.

Ndisaa yakan kùu ma ndioo ña jātuví maa ndo chí'in nda'a' ndo.

Ta juuni yakan kùu ma ña jàka'nu ndo ndia.

Yakan va ni namai ma ñu'u' ndo.

Ta ni jaku'in ndo iti' nuu chika ga ma iti' ñu'u' Babilonia, kàti Ndioo.

⁴⁴ 'Ta ma ndian ñivio chíyo taji'na, tichi ku'u ikan ìyo iin veñu'u kùva'a chí'in ja'ma. Ta juuni tichi yi kàndii yuu ña ndiso tu'un ley Ndioo nuu. Vati takan ká'an Ndioo chí'in Moisés ña na jandova'a ra yi takua kàa ma ve'e ña jàna'a ra nuu ra. ⁴⁵ Yakan va ma veñu'u ikan, jāya'a ndra yi nuu ndra se'e ndra. Ta ndrakan ndiso ndra yi, kīchaa ndra ñu'u' i'ya ora jākanaa ndra kua'a' kuati chí'in ñivi yūvi judíu jā'a Josué. Vati Ndioo tīndee ra Josué, ña jākunu ra ñivi yūvi judíu ñu'u' i'ya. Takan kūu ña jàka'nu ndian kūu ñivio Ndioo tichi veñu'u ja'ma ndaa ikan, nda kati kēta tiempu ña ndāki'in Rey David tiñu.

⁴⁶ Ta ma Rey David, nī'i ra ñamani nuu Ndioo. Tajan chíkatu'un ra nuu Ndioo tu kuu jandova'a ra inga veñu'u chí'in yuu ña kùu koo Ndioo ra jāka'nu tatá yo Jacob ora chíyo ra tatiempu. Ta ikan kùu jaka'nu ñivio ra tichi yi, kàti David chí'in Ndioo. Va nī kuu yi. ⁴⁷ Vati Salomón, ra se'e David, kùu ma ra jā'a ma veñu'u ka'nu kuenda Ndioo. ⁴⁸ Vaji ma Ndioo ìyo andivi, tūvi ìyo ra ma tichi ve'e jàndova'a ñivi, yakan va te'en nāka'an

ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na cha'a' yi:

⁴⁹⁻⁵⁰ Andivi kùu ma nuu nandì chà'ndai tiñu, kàti Ndioo.

Ta ñuñivi kùu nuu nìndee cha'i.

Yakan va tu takan kùu yi, ¿ta naja kua kuu ja'a ndo iin ve'e kuendai?, kùuni ndo. ¡Na kùu yi!

Ti yu'u kùu ma ra jātuvì tandi'i ma ña ìyo ñuñivi i'ya,

yakan va na kùu ja'a ndo iin ve'e nuu koi ña nìndei, kàti ma Racha'nu Ndioo.

Takan kà'an ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo.

⁵¹ '¡Va ndyo'o ya'a ndava anima ndo, ti indukuni jà'a ndo takua jà'a ma ndian tüvi chìnuni ña kùu ñivio chiyo tatiempu! Vati tüvi jà'a ndo ma ña kùuni ma Tati Í Ndioo ña jà'a ndo.

⁵² Ti ma ndian kùu ñivio chiyo taji'na, jāti'ini na chi'in ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, nda kati chā'ni ndra ndra. Ti juuni maa ndrakan kātitu'un ndra ti ni kichi ma Cristu, ra kùu iin ra ndaa. Ta vitin ma ra ndaa ikan, cha kichi ra, va ndyo'o, ti xīkoña'a ndo cha'a' ra, ta juuni maa ndo chā'ni ndo ra. ⁵³ Vaji ndyo'o cha nī'i ndo ma ley Ndioo jā'a ma tati jà'a tiñu nuu ra, va nda vitin juuni takā'an jachi'in ndo ma ña kà'an yi.

Nuu chì'í Esteban

⁵⁴ Takan kùu ta ora chīni ndra ña te'en kā'an Esteban, ta ndava kāri'u nu'u ndra ña kùxaan ndra nde'e ndra nuu ra. ⁵⁵ Va tava Esteban ya'a ìyo Tati Í Ndioo chi'in ra. Ta ora kāni'i ra nuu ra ndè'e ra iti' andivi, ta ikan ndē'e ra nuu ìyo Ndioo ña chà'nda ra tiñu, ta Jesuu ndaa ra chiyo

kua'a ra ndia. ⁵⁶ Ta ora ndè'e Esteban ma iti' andivi, tajan te'en nāka'an ra nuu ndra ka'iin chi'in ra:

—jNde'e ndo! Ti vitin ndè'i ña endee nuna tichi andivi. Ta Jesuu ra Se'e ñivi tāchi Ndioo, ndaa ra chiyo kua'a Ndioo. —Takan kāti Esteban chi'in ndra.

⁵⁷ Va ndrakan chāsi ndra so'o ndra, ikan na töve kuni ndra ña kà'an ra. Tajan endee kùvaa ndra kuà'an ndra nuu ndaa Esteban. ⁵⁸ Ta tāvani'i ndra ra iti' yu'u ñuu, ta ikan kīcha'a kàni ndra ra chi'in yuu. Ta ma ndra testigu ndra nunuu ndra ji'na ga kāni yuu chata Esteban, tāva ndra ja'ma isukun ndra, ta chā'a ndra yi nuu iin ra tivaa, ra nàni Saulu, na kumi ra yi. ⁵⁹ Juuni yanga kāni ndra yuu chata Esteban, ta te'en nāka'an ra chi'in Ndioo:

—jYo'o Racha'nu Jesuu, na ndaki'un animai vitin! —kāti Esteban.

⁶⁰ Ta ikan jan chūnandi chiti ra ta nāka'an ni'i ra:

—jYo'o Racha'nu na tīsokuatiun ndra cha'a ma kuati jà'a ndra! —kāti ra.

Tajan ora chinu kà'an ndio Esteban te'en, ta chī'í ra.

8

¹ Tajan ma rayoko nàni Saulu, ndaa ra nuu chī'í ma Esteban ña kàtitu'un ra ti va'ani jā'a ndra ña chā'ni ndra ra.

Saulu, kùuni ra kanita'an ra chi'in ñivi chìnuni tu'un Jesuu

Takan kūu ta juuni ma kivi ikan ndisaa ma ñivi chìnuni tu'un Jesuu ña ìyo ñuu Jerusalén, kīcha'a na ndè'e na kua'a' tundo'o jà'a ma ndian chà'nda tiñu nuu ñivi judíu. Yakan va chīnu na kuà'an na kuàkuita kuati na ta'ii'iin ñuu ña kàndii ití' ñu'u' Judea ta ñu'u' Samaria ña kùuni na kakú na. Va ma ndra kùu tatun Jesuu, töve kuà'an ndra, vati kīndoo ndra ñuu Jerusalén. ²Takan kūu tajan uvi uni ma ndra jàka'nu Ndioo nduva'a kuii va'a, kīcha'a ndra kàchaku ndra cha'a' Esteban, tajan chākuchi ndio ndra ra. ³Ta ma tiempu ikan Saulu jànde'e ra tundo'o ma ndian chìnuni tu'un Jesuu. Ta kì'vi ndio ra tave'e tave'e na, ma ñivi ña'a' a ra'ii, tàvani'i ra na ve'e na, ta tì'i ra na vekaa cha'a' ña chìnuni na.

Ra nàni Lipe, kàtitu'un ra tu'un Jesuu nuu ñivi ñu'u' Samaria

⁴Takan kūu va ma ñivi kēe ma ñuu Jerusalén chītakuati na ta ñuu ta ñuu, kīcha'a na kàtitu'un na tu'un Jesuu ma nuu chāa na. ⁵Yakan va iin ma ra chākunuu chí'in na, ra nàni Lipe kēe ra kuà'an ra ití' ñuu ka'nu kàndii ñu'u' Samaria. Ta ikan kīcha'a jàna'a ra nuu na tu'un Cristu. ⁶Kua'a' ma ñivi ñuu ikan, kūti'vi na ta jāchi'in na ma tu'un ña kàtitu'un Lipe, cha'a' ña ndē'e na ndisaa ma ndatu Ndioo ña jà'a ra. ⁷Tajan kua'a' ñivi ìyo tati xaan chí'in, ora chīni na tu'un Cristu ña kà'an Lipe, tajan kīcha'a ma tati xaan kànachaa yi, tajan kēe ndio yi na. Ta juuni ndā'a kua'a' ndian cha'a pe'lu jà'a ra ndia. ⁸Ta cha'a' ña'a kùu yi ña ma ñivi ñuu ikan ya'a ga chīsii na.

Simón raku'na

9 Takan kũu ta ma ñuu ikan ìyo iin ra nàni Simón. Ta rakan ti tatiempu jãnda'viña'a ra kua'a' ñivi ñuu Samaria chi'in tu'un kui'na ña ch̀to ra. Ta ndava kuà'an tati na jà'a ra chi'in ma tiñu ña ya'a ch̀to ra. Ta chi'in yakan jà'ani ra ti iin ra ka'nu kũu ra ndia. 10 Yakan va ndisaa ma ñivi cha'nu, ta nda ndiakwati jàchi'in na ndisaa ma ña jà'a ra. Tajan te'en nãka'an ndio na ora ndē'e na ña jà'a ra:

—Ra'ya kũu iin ra ka'nu ña ìyo ndatu Ndioo chi'in —kàti na.

11 Ta ma ñivi ikan endee tüvi jãña na ña jàchi'in na ndisaa ma ña kà'an ra, ti cha jãnda'viña'a ra na kua'a' tiempu chi'in ma tu'un kui'na ña ch̀to ra. 12 Vati ora ch̀nuni na iin tu'un Ndioo ña kàtitu'un Lipe kuenda ña naja kuu ki'vi na nuu chà'nda Ndioo tiñu ta naja jàkakú Jesucristu yo chi'in ndatu ra, ndisaa ñivi, ña'a' a ra'ii, kũnduta na ma ora ikani, ti ch̀nuni na ma ña kà'an ra. 13 Takan kũu tajan ma ra nàni Simón juuni ch̀nuni ra ña kà'an ma Lipe, ta kũnduta ra ndia. Tajan tãndikun ndio ra chàkunuu ra chata Lipe, nuu kuà'an ra. Ta ora ndē'e ndio ra ma ndatu ta seña ña jà'a ma Lipe tajan ndava kuà'an anima ra.

14 Va ora ch̀to ma ndra tatun Jesuu, ndra ìyo ñuu Jerusalén, ña ñivi ìyo ñu'u' Samaria cha ch̀nuni na tu'un Jesuu, tajan tãchi ndio ndra ra nàni Petu' chi'in Xuva na ku'un ndra ma ndakan. 15 Takan kũu tajan ora chãa ndra ma ñu'u' Samaria, tajan kicha'a ndra kà'an ndra chi'in Ndioo kuenda ma ñivi ch̀nuni, ikan na ndaki'in na ma Tati Í Ndioo, 16 ti juuni takã'an koyo ma Tati Í Ndioo chata nĩ'iin na, ti tava kũndutani

na chi'in sivi Racha'nu Jesuuni. ¹⁷ Yakan va Petu' chi'in Xuva, jündii ndra nda'a' ndra xini ma ndian chìnuni ikan, na ki'vi ma Tati Í Ndioo tichi anima na. ¹⁸ Takan kũu ta ora ndē'e ma Simón ña kīchakoyo ma Tati Í Ndioo ora jündii ndra ma nda'a' ndra xini ma ndian chìnuni, tajan kīcha'a ra chà'a ra xu'un' nuu ndra cha'a' ña kũuni ra ni'i ra ma ndatu indukuni kua maa ndra. ¹⁹ Tajan te'en nāka'an ndio ra chi'in ndra:

—Xiko ndo ma ndatu i'ya nui ikan kũu ku'vai Tati Í Ndioo nuu ndisaa ñivi jündii nda'i xini —kàti ra.

²⁰ Tajan te'en nāka'an ma Petu' chi'in ra:

—¡Na naa ma xu'un' chi'un!, vati chìniniun ti chi'in xu'un' kũu jataun ma ndatu Ndioo ña chà'a saani ra nuu yo. ²¹ Yakan va yo'o, na tüvi ìyo yi ña ja'un ma tiñu i'ya. ¡Vati kuenda Ndioo ma ña chàniniun chi'in animaun na tüvi va'a yi! ²² ¡Na ndakoun ma ña kini ña chàniniun! Ta na ka'an nda'viun chi'in Ndioo, nde'o tu jaka'nuni ra ñun cha'a' ma ña kini ña chàniniun chi'in animaun. ²³ Vati cha ch̀toi ti iin ra ya'a tixin kũun, ta juuni kũun iin ra kũu ndakoo ña jà'a ma kuati ndia. —Takan kàti Petu' chi'in ra.

²⁴ Tajan te'en nāka'an ndio ma Simón:

—Na ka'an ndo chi'in Ndioo cha'i, ikan na tüvi ta'in takua kà'an ndo ña ni ta'in —kàti ra.

²⁵ Tajan ora cha chīnu ña kàtitu'un Petu', Xuva ta chi'in Lipe tu'un Jesuu nuu ma ñivi, ta jàna'a ndra ndatu Ndioo nuu na. Tajan chikoni'i ndiko ndra kuà'an ndra iti' ñuu Jerusalén. Ta ninii iti' kuà'an ndra jàna'a ndra tu'un va'a cha'a' Racha'nu Jesuu nuu ma ñivi ìyo ma ñuu kuati kàndii ñu'u' Samaria.

Lipe chi'in iin ra kīchi iti' űu'u' Etiopía

²⁶ Takan kūu tajan iin tati jà'a tiñu nuu Ndioo, te'en nāka'an yi chi'in Lipe ma űuu Jerusalén:

—¿Ndeta! Ta keun ta ku'un iti' ninuu ta ikan ndaki'un iti' kuà'an űuu nàni Gaza. Ta ma iti' kuà'an űuu ikan, ti ya'a yi iin tichi ku'u —kàti yi.

²⁷ Tajan ndēta ndio ma Lipe ta kēe ra kuà'an ra. Ta ma tichi iti' kuà'an ra, chīkuta'an ra iin ra indii tichi carreta ña kīchi űu'u' Etiopía. Ta rakan ti ndiso ra tiñu ña kùmi ra ndisaa ña va'a iyo nuu ma reina ña chà'nda tiñu nuu tandi'i ñivi űu'u' Etiopía. Ta rakan ti chā'an ra chājaka'nu ra Ndioo űuu Jerusalén. ²⁸ Ta iti' chīkoni'i ra kuà'an ra űuu chi'in run, tajan nàndi ra jàkua'a ra tutu tāa ra Isaía, ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na. ²⁹ Tajan ma Tati Í Ndioo, te'en nāka'an ndio yi chi'in Lipe:

—Kua'an kuājayatiun űun nuu kuà'an carreta ikan —kàti yi chi'in ra.

³⁰ Tajan ora kūyatin ndio ma Lipe yatin xiin run, tajan chīni ra ña ma ra Etiopía jàkua'a ra tutu Ndioo tāa Isaía. Ta ikan jan chīkatu'un Lipe nuu ra:

—¿A kūtuniniun ma ña jàkua'un? —kàti ra chi'in ra.

³¹ Tajan te'en nāka'an ma ra Etiopía chi'in ra:

—¿Na ja'un kùu kutunini ña kà'an yi, tuva tōve yo jàna'a nui? —kàti ra.

Ta ikan jan kà'an ra chi'in ma Lipe, na ndaa ra ta kunandi ra yatin xiin ra.

³² Takan kūu ta ma nuu kuà'an ma ra Etiopía jàkua'a ra te'en kà'an yi:

Ni ta'an ra takua tà'an iin mvechala ora kuàndaka na ri nuu ni kivi ri.

Ta juuni takua tà'an ma mvechala ña tüvi ndà'yu
ri ora sòkon na ixi ri,
takan ni tà'an ra ndia,
ti taxiini ni kindoo ra ora ni nde'e ra tundo'o.

³³ Yakan va ora nde'e ra tundo'o töve nī keta
nī'iin yo kà'an cha'a' ra.

Vati rakan chī'í ra, ta töve nī chiyo nī'iin se'e ra,
ti ma ñivi kīndaa na ma kivi ña ni koo ra ma
ñuñivi.

³⁴ Tajan te'en nāka'an ndio ma ra Etiopía chi'in
ma Lipe:

—Chìkain ñamani nuun na katitu'un nui, ¿yo
chata kā'an ma ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo
taji'na? ¿A juuni chata maa ra, a chata inga tuku
ra kà'an ra? —kàti ra.

³⁵ Ta juuni ma tu'un ña já jākua'a ma ra Etiopía
ikan, Lipe nāka'an ra ti juu cha'a' Jesuu kà'an
yi, tajan kīcha'a kàtitu'un kachin ra tu'un cha'a'
Jesuu naja kua jākakú ra ma ñivi ndia. ³⁶ Tajan
ma tichi iti' nuu kuà'an ndra, kēta ndra iin nuu
ìyo takuii, ta te'en nāka'an ra chi'in ma Lipe:

—¡Nde'e! Ti ikan ìyo takuii. ¿A kùu kundutai
ma ikan?, kùuniun. —Takan kàti ma ra Etiopía.

³⁷ Tajan ma Lipe te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Tu chìnuniun chi'in ndisaa animaun, kùu
kundutaun —kàti ra.

Tajan te'en nāka'an ndio ma ra Etiopía chi'in
ma Lipe:

—Juu chìnuni ña ma Racha'nu Jesucristu kùu
ra, ra Se'e Ndioo —kàti ra.

³⁸ Ta ikan jan nāka'an ra chi'in ra kùu musu ra,
ña na kutaa ra ma carreta. Tajan ora chūndaa
ndio run, ta nūu ndio ma ra Etiopía chi'in ma
Lipe nuu ìyo takuii. Ta ikan jan Lipe kīcha'a

ndio ra jàkunduta ra ra. ³⁹ Tajan ora kēe ndio ndra tichi takuui, tajan ma Tati Í Ndioo ndāki'in yi Lipe. Ta töva nī nde'e ndio ma ra Etiopía ra inga cha'a'. Va ya'a chisii ra kēe ndiko ra kuà'an ra chi'in carreta ra. ⁴⁰ Takan kūu ta ma Lipe kēta ra ñuu nàni Azoto. Ta ma iti' yà'a ra kuà'an ra kuàkatitu'un ra tu'un Jesuu nuu ma ñivi ndisaa ñuu nda kati chāa ra ñuu nàni Cesarea.

9

Saulu, ndàkoo ra kuati jà'a ra ta kì'vi ra iti' kuà'an Racha'nu Jesuu

(Hch. 22:6-16; 26:12-18)

¹ Ta Saulu endee töve ndàkoo ra ña kà'an ra, ti ya'a chàta'ani ra ña na ka'ni na tandi'i ma ndian chìnuni tu'un kà'an Racha'nu Jesuu, yakan va chā'an ra chānde'e ra nuu iyo sutu cha'nu chà'nda tiñu nuu ndra kùu sutu. ² Ta chikan ra ña ja'a ra iin tutu kuenda ndra chà'nda tiñu veñu'u judíu iyo ñuu Damascu. Ta tutu i'ya kà'an yi ña tu nata'an ra ña'a' a ra'ii ña kuà'an iti' Jesuu, iyo yi ña na tindee ndra ra tiin ra na ta ku'un na vekaa ñuu Jerusalén. ³ Yakan va kēe ndio Saulu kuà'an ra iti' ñuu Damascu ndà'a ra ma tutu ikan. Va ora cha kuàkuyatin ra ñuu Damascu, ta jana'ini ra ndē'e ra iin ñu'ú tacha ña kīchi iti' andivi. Ta iin chikonuuni yi ra. ⁴ Ta ndūva ra nuu ñu'u' jā'a yi, ta chīni ra iin tati ña te'en kà'an:

—Saulu, Saulu, ¿ta naja jànde'un tundo'o yu'u?
—kàti yi.

⁵ Tajan te'en kīcha'a chikatu'un ma Saulu nuu yi:

—¿Yo kùun, yo'o Racha'nu? —kàti ra.

Tajan ma tati te'en nāka'an yi chi'in ra:

—Yu'u kùu Jesuu, ra jànde'un tundo'o chata. Ta ya'a jatakue'un ñun chi'in juuni maun, takua jà'a iin jundiki ora chàñu ri yutun xaan nuu ña ndà'a ma chito'o ri. ⁶ ¡Ndeta, ta ki'viun ñuu Damascu ku'un! Ta ikan iyo iin yo ni katitu'un nuun nda ña iyo yi ña ja'un —kàti yi.

⁷ Tajan ma ndra kuà'an chi'in Saulu, nduva'a kuui yū'vi ndra ti chīni ndra ma tatini ña kā'an yi, va tüvi nī nde'e ndra ma ña kā'an. ⁸ Tajan ikan ndēta ndio ma Saulu, ta nūna ra tinuu ra, va nī kuu nande'e ra. Tajan tiin ndra ma nda'a' ra, ta kuà'an ndra chi'in ra iti' ñuu Damascu. ⁹ Ta ikan chīyo ra ñuu Damascu unī kivi ña nī kuu nde'e ra ta tüvi chāchi ra ta töve nī chi'i ra takuui ndia. ¹⁰ Ñuu Damascu, iyo iin ra chīnuni tu'un Jesuu ra nāni Ananía. Ta kēta tati Racha'nu Jesuu nuu ra, ta te'en nāka'an yi chi'in ra:

—¡Yo'o Ananía! —kàti yi.

Tajan te'en nāka'an ma Ananía:

—I'ya iyo, yo'o Racha'nu —kàti ra.

¹¹ Tajan te'en nāka'an tuku ma Racha'nu chi'in ra:

—Ndeta ta ku'un iti' kai ña nāni Iti' Ndo, ta ve'e ra nāni Juda, nandukun iin ra ñuu Tarsu, ña nāni Saulu, ti ikan iyo ra kà'an chi'in Ndioo. ¹² Ta cha kētai ña kàtitu'in nuu ra ña ni ku'un nuu iyo ra, yo'o Ananía, ta ikan ni jundiun nda'un xini ra, ikan na kuu nande'e ndiko ra inga cha'a'. —Takan kàti ma tati ma Racha'nu Jesuu chi'in ma Ananía.

¹³ Tajan ora chīni ma Ananía ña kà'an ma Racha'nu te'en, tajan te'en nāka'an ndio ra:

—Yo'o Racha'nu, ya'a kua'a' ñivi kà'an chata ma ra nàni Saulu, ña maa ra jà'a ña ya'a ndè'e ma ñiviun ma tundo'o ma ndian chìnuni ma tu'in ma ñuu Jerusalén. ¹⁴ Ta vitin vàchi ra i'ya ndà'a ra iin tutu ña jà'a ma ra chà'nda tiñu nuu sutu. Ta ma tutu ikan kà'an yi ti ndisaa ñivi chìnuni tu'un kà'un ku'un na kundii na vekaa jà'a ra —kàti yi.

¹⁵ Va te'en nāka'an tuku ma Racha'nu chi'in ma Ananía:

—¡Kua'an!, ti mai kāchin ra ña na ka'an ra tu'in nuu ndisaa ñivi yūvi judíu, ta nda nuu ma ndra rey, chà'nda tiñu nuu na ndia. Ta juuni ni ka'an ra tu'in nuu ndian judíu ndia. ¹⁶ Vati ni jana'i nuu ra ña ìyo yi ña nde'e ra tundo'o cha'a' ma tiñu mai ña ni ja'a ra. —Takan kàti tati Jesuu nuu Ananía.

¹⁷ Takan kūu ta ikan jan chā'an ndio ma Ananía ma ve'e ikan. Tajan te'en nāka'an ndio ra ora jūndii ra nda'a' ra xini Saulu:

—Yo'o ra yanī Saulu, ma Racha'nu Jesuu, ra ndē'un tichi iti' nuu kīchiun, rakan tāchi yu'u ña na kichī jundii nda'i xiniun, ikan na kuu nande'un inga cha'a' ta koo Tati Í Ndioo chi'un —kàti Ananía chi'in Saulu.

¹⁸ Ta ma ora ikani kēkoyo ña kàa takua kàa soo tiaka' tinuu ra, ta nànde'e ndiko ra. Tajan ndēta ndio ra, ta kūnduta ra. ¹⁹ Ta ora yā'a, tajan chāchi ra, ikan na koo ndiko ñāndee ra. Ta ikan chīyo ra kua'a' kivi chi'in ñivi chìnuni tu'un Jesuu ìyo ñuu Damascu.

Kicha'a Saulu kàtitu'un ra tu'un Jesuu nuu ñivi ìyo ñuu Damascu

²⁰ Takan kũu ikan kīcha'a Saulu jàna'a ra tu'un Jesuu ma tichi veñu'u nuu kùti'vi ñivi judíu. Ta ikan kàtitu'un ra nuu na, ti Jesuu kũu ra se'e Ndioo. ²¹ Ta ndisaa ma ndian chini ma ña kà'an ra ndava kuà'an tati na ña kà'an ma Saulu takan. Tajan te'en nàka'an ndio na:

—Ndicha, ña juu rakan kũu ma ra chàkunuu jànde'e tundo'o ma ñivi chìnuni tu'un Jesucristu ndian iyo ñuu Jerusalén. Ta vitin vachi tiin ra ndian chìnuni tu'un ra i'ya, ta kùndaka ra na ku'un na chi'in ra nuu ndra sutu cha'nu, chà'nda tiñu ma ñuu Jerusalén. —Takan kà'an na.

²² Takan kũu va ma Saulu, tiaga kua'a' kà'an ra nuu ma ñivi ñuu Damascu ña ndicha ña Jesuu kũu ma ra Cristu. Tajan nduva'a kuii jakanuu xini ma ndian judíu iyo ikan ña nī tüva ga chito na nayi ka'an na ña kànita'an yu'u na chi'in ra, ti ya'a kachin kà'an Saulu cha'a' Jesuu.

Saulu kakú ra tañu ñivi judíu

²³ Takan kũu ta ora cha kēta kua'a' kivi ña iyo ra ma ikan, tajan ma ndra judíu kùti'vi ta'an ndra. Ta ikan jāndo'iin tu'un ndra, ña kùuni ndra ka'ni ndra ma Saulu. ²⁴ Va ma Saulu cha chā'a ra kuenda ma ña chànini ndra ja'a ndra chi'in ra. Vati nduvi ta niñuu iyo tu'va ndra ma yuve'e ña iyo ma yu'u ñuu ikan ña ni ka'ni ndra ra. ²⁵ Takan kũu va juuni, ma ndra chìnuni tu'un Jesuu tīndee ndra ra. Ta tīndixe'e ndra ra tichi iin tuka, ta jānuu ndra ra iti' chata ma muru ña chikonuu ma yu'u ñuu. Ta takan kākú ra ora chanikuaa ma kivi ikan.

Saulu chàa ra ñuu Jerusalén

26 Ora chāa Saulu ñuu Jerusalén, ikan kūuni ra ndo'iin ra chi'in ma ndra chìnuni tu'un Jesuu. Va ndisaa na yū'vi na ti tüvi chìto na tu ndicha ña juuni ra chìnuni kùu ra. 27 Yakan va iin ra nàni Bernabé chāki'in ra ra, ta jāna'a ra ra nuu ma ndra tatun Jesuu. Tajan ma Bernabé kātitu'un ra nuu ndra, ti Saulu ndē'e ra ma Racha'nu Jesuu ta chīni ra tu'un kà'an ra ma tichi iti' nuu kīchi ra ndia. Ta ora chāa ra ñuu Damascu töve nī yu'vi ra ma ora kātitu'un ra tu'un Jesuu nuu ma ñivi. 28 Ta takan kūu ña kīndoo Saulu ñuu Jerusalén, ta chākunuu ra chi'in ndra. Ta tüvi yù'vi ra jāna'a ra chi'in ndatu Racha'nu nuu kua'a' ñivi. 29 Ta tüvi jāña ra ña kātitu'un ra tu'un ma Racha'nu. Ta kānita'an yu'u ra chi'in ñivi judíu ndian kà'an tu'un griegu. Va ma ndiakan chànini na ka'ni na ra cha'a' tu'un Jesuu ña kātitu'un ra. 30 Ta ora chīto ma ndra chìnuni tu'un Jesuu, ña takan kùuni na ja'a na chi'in ra, ta chāndaka ndra ra ñuu Cesarea. Ta ikan kēe ndiko ra kuà'an ra ñuu Tarsu. 31 Ta ikan ma veñu'u ñivi chìnuni tu'un Jesuu ka'iin ikan, ta ndisaa ñuu ñu'u' Judea, ta ñu'u' Galilea, ta ñu'u' Samaria, töva nī chiyo kuati chi'in yí. Ta endee tiñu'u na Racha'nu Jesuu, ta kuàkua'nu ñivi chìnuni tu'un ra tiaga, jà'a ña tìndee ma Tati Í Ndioo na. Ta tiaga kua'a' na kīcha'a chìnuni tu'un Jesuu ta'ii'in kivi jà'a yí ndia.

Nuu ndà'a ra nàni Enea

32 Ta ñuu ta ñuu chākunuu Petu' chānde'e ra ñivi chìnuni tu'un Jesuu. Ta ikan juuni chā'an ra chānde'e ra ñivi Jesuu ìyo ñuu nàni Lida. 33 Ta ikan nāta'an ra iin ra nàni Enea. Ta rakan ti

cha ìyo una kuiya ña kàndii ra nuu chito jà'a ña kūyutun ra. ³⁴ Tajan te'en nāka'an ndio ma Petu' chi'in ra:

—Yo'o Enea, Jesucristu kùu ra ña jànda'a ra ñun. ¡Ndeta, ta jandova'un nuu chitoun!

Tajan Enea ma ora ikani, ndēta ra ma nuu chito ti cha ndā'a ra. ³⁵ Tajan ndisaa ma ñivi ìyo ñuu Lida chi'in ñuu Sarón ndē'e na ña ndā'a ra. Ta ma ora ikani, kīcha'a na chìnuni na tu'un Racha'nu Jesucristu.

Nuu nàtaku ña nàni Dorca

³⁶ Ma tiempu ikan ìyo iin ña chìnuni tu'un Jesuu ña nàni Tabita ma ñuu Jope ña chi'in tu'un griegu nànian Dorca. Ña'a i'ya jà'a ña kua'a' ña va'a, ti tìndean ñivi nda'vi. ³⁷ Tajan ma kivi ikan, kī'in tundo'o ma ña nàni Dorca. Tajan chi'an. Ta jākuti na ma kuñuan. Ta ora cha yā'a jà'a na yi, tajan chāndaka na ma ñunda'yuan iin tichi ve'e ìyo nda siki. ³⁸ Ta ma ñuu nàni Jope ti ìyo yi yatin xiin nuu ìyo ñuu nàni Lida, ikan ìyo Petu'. Ta tava ch̀to ma ndra chìnuni tu'un Jesuu ña ìyo Petu' ñuu ikan, yakan va tāchi ndra uvi ta'an ma ndra kuàka'an chi'in ra na kichi ra numini. ³⁹ Ta ora chāa ndra ña kuàki'in ndra ra, ta numini vāchi ra. Ta ora chāa ndio ra chi'in ndra, ta chāndaka ndio ndra ra tichi ve'e nuu kàndii ma ñunda'yu. Ta ma tichi ve'e ikan, endee ch̀ku ma ñivi kīndoo nda'vi cha'a' ña. Ta kāva nuu ndio vi ma Petu' ta kīcha'a ndio vi jāna'a vi nuu ra kua'a' va'a ja'ma ña jāva'a ma Dorca ora chīyo ña niku. ⁴⁰ Ta ikan Petu' kīcha'a ra kà'an ra chi'in ndisaa ma ñivi na kee na ma tichi ve'e. Ta chūnandi chiti ndio ra kà'an ra chi'in Ndioo, ta kīcha'a

ndio ra ndè'e ra ma nuu kàndii ma ñunda'yan, tajan nāka'an ndio ra te'en:

—;Yo'o Tabita! ;Ndeta! —kàti ra chi'an.

Ta ora kā'an ma Petu' takan chi'an, ta nānde'e ndioan. Ta ora ndē'an ma Petu', ta chūnandi ndioan. ⁴¹ Tajan chāa ra t̄in ra nda'a' ña. Ta jākutaa ndio ra ña. Tajan kāna ra ma ndra ch̄inuni tu'un Jesuu chi'in ma ñivi ña'a k̄indoo nda'vi. Ta jāna'a ra ña nuu tandi'i na. Va cha nd̄ito ña jà'a ra. ⁴² Ndisaa ña'a, ch̄ito ninii ka'nu ma ñuu Jope yi. Ta ma ora ikani kua'a' va'a ñivi, k̄icha'a na ch̄inuni na tu'un Jesuu. ⁴³ Ta Petu', ndōo ra kua'a' kivi ma ñuu ikan ve'e iin ra n̄ani Simón, ra jānatii ñii kiti.

10

Petu' chi'in Corneliu

¹ Ñuu Cesarea, iyo iin ra n̄ani Corneliu. Ta rakan ti ra capitán k̄uu ra. Ta chà'nda ra tiñu nuu kua'a' jandaru kuenda ñuu Roma ndra k̄ichi ñu'u' Italia. ² Ta rakan juuni jàka'nu ra Ndioo chi'in ndisaa ñivi ra ña iyo ve'e ra. Ta juuni t̄indee ra ñivi jud̄iu chi'in kua'a' xu'un'. Ta kà'an ra chi'in Ndioo nani kivi. ³ Takán k̄uu ta k̄eta iin kivi iyo yi kaa uni chani'ini, tajan jā'a Ndioo iin ndatu ña jāketa ra iin tati jà'a tiñu nuu ra nuu ndaa ma Corneliu ña nānde'e kachin va'a ra yi. Tajan te'en k̄icha'a kà'an yi chi'in ra:

—Yo'o Corneliu, xaa —kàti yi.

⁴ Tajan ora kā'an ma tati va'a jà'a tiñu nuu Ndioo takan, ta ndē'e ma Corneliu yi, ta ndava yū'vi ra. Tajan te'en nāka'an ndio ra ña k̄icha'a ndio ra ch̄ikatu'un ra nuu ma tati ikan:

—¿Nayi kùuniun yo'o Racha'nu? —kàti ra chi'in yi.

Tajan te'en nāka'an ndio yi chi'in ra:

—Ndisaa ña jà'un ña kà'un chi'in Ndioo, ta tìndeun ñivi nda'vi, ndisaa yakan chàta'ani Ndioo yi ta tì'i ra kuenda yi. ⁵ Yakan va na tachiun iin ndra na ku'un ndra ñuu Jope kuki'in ndra ra nàni Simón, ra nàkoto ñivi ña juuni nàni Petu' ndia. ⁶ Rakan ìyo ra ve'e inga ra nàni Simón. Ta rakan ti iin ra jànatii ñii kùu ra, ña ìyo ra yu'u tañu'u. —Takan kàti ma tati jà'a tiñu nuu Ndioo chi'in Corneliu.

⁷ Ta ora kuà'an ma tati jà'a tiñu nuu Ndioo ña kà'an chi'in Corneliu, tajan kàna ndio ma Corneliu uvi ta'an ndra jà'a tiñu nuu ra. Ta juuni kàna ra iin jandaru ña jàtiñu kuenda ra, ra ìyo tundeeni ra chi'in, ta juuni chìnuni ra tu'un Ndioo. ⁸ Yakan va ora cha yā'a ña kàtitu'un ma Corneliu ndisaa ña kūu nuu ndra, tajan tachi ndio ra ndra iti' ñuu Jope.

Ña'a jàna'a Ndioo nuu Petu'

⁹ Takan kūu ta ora sama ndaa ma inga kivi, chani kuyatin ma ndra kuà'an chata Petu' ñuu Jope. Tajan Petu' ma ora ikan ndāa ndio ra nda ve'e ìyo nda siki, ti ikan kà'an ra chi'in Ndioo. ¹⁰ Ta ma ora ikan ti Petu' chisoko ra va já jà'a na ma ña kūsama ra. Tajan ma ve'e siki nuu ìyo ra, ndē'e ra iin nakuyi takua ndè'o yi ora chànio. ¹¹ Ndē'e ma Petu' ña nùna ma andivi ta vachi nuu iin ña kàa takua kàa iin ja'ma ka'nu, ña ndikun ndi kumi chiyo tutun yi. ¹² Ta tichi ma ja'ma ikan ka'ìin kua'a' kiti ìyo kumi cha'a',

ta kua'a' nuu saa chi'in koo ndia. ¹³ Ta ikan chini ra iin tati ña te'en kà'an yi chi'in ra:

—¡Ndeta yo'o Petu', na ka'niun ndri ta kachiun! —Takan kàti yi chi'in ra.

¹⁴ Tajan te'en nāka'an ndio ma Petu':

—Na kuu yi, yo'o Racha'nu, ti yu'u takā'an kuii kachī nī'iin cha'a' ma kiti ña kà'an ma ley Ndioo ti töve nāndoo ndri a va'a ña kacho ndri —kàti ra.

¹⁵ Tajan te'en kīcha'a ndiko ma tati ikan kà'an yi chi'in ra inga cha'a':

—Ma ña jānandoo Ndioo, na kuu ka'un ña na vā'a yi. ¹⁶ Yakan va uni cha'a' kà'an ma tati ikan te'en chi'in ra. Ta ikan jan ndāa ndiko ma ja'ma ikan iti' andivi, kuà'an yi. ¹⁷ Ta ma Petu' ya'a nākanini ra ta chītu'un ra ña nayi kùuni ma ña ndē'e ra ka'an yi. Ta ma ora ikan chāa ma ndra musu tāchi Corneliu ma yuve'e ra, ta ndrakan ti ndra cha nānduku tu'un ndanu iyo ve'e ra nāni Simón kuu ndra. ¹⁸ Ta ora chāa ndra ma ve'e ra, tajan kīcha'a ndra chīkatu'un ndra nuu ndian iyo ve'e ikan:

—¿A i'ya iyo ra nāni Simón Petu'? —kàti ndra.

¹⁹ Ta Petu' ti juuni nākanini ga ra cha'a' ma ña ndē'e ra ora kā'an ma tati chi'in ra, tajan ma nuu nāndi ra ikan te'en kīcha'a nāka'an Tati Í Ndioo nuu ra:

—Yo'o Petu', uni ta'an ndra nānduku ñun yuve'e nda ninuu. ²⁰ Yakan va ndeta ta kua'an nda ninuu ta ka'un chi'in ndra, va na kūkanuun ku'un chi'in ndra, ti mai, tāchi ndra —kàti yi.

²¹ Ta ora kā'an ma Tati Í Ndioo takan chi'in ma Petu', ta ma ora ikani nūu ndio ra ta chāa ra nuu ka'in ndra. Ta te'en kà'an ra chi'in ndra:

—Yu'u kùu ma ra nànduku ndo. ¿Nda tiñu vàchi ndo? —kàti ma Petu' chi'in ndra.

²² Ta ndrakan te'en nāka'an ndra:

—Vàchi ndi kuenda ra nàni Corneliu, capitán chà'nda tiñu nuu jandaru. Ta rakan ti iin ra va'a kùu ra, ta ya'a jàka'nu ra Ndioo ndia. Yakan va ndisaa ñivi judíu tiñu'u na ra. Ta juuni kēta iin tati jà'a tiñu nuu Ndioo nuu ra. Ta kāti yi chi'in ra ti na kichi ki'in ndi ñun, ta ku'un kukatitu'un chi'in ra ndisaa ma ña kũuni Ndioo ña kà'un. Ta rakan taso'o ra ña kàtitu'un —kàti ndra.

Petu' kuà'an ra nuu iyo Corneliu

²³ Takan kũu ta ma ora ikan, kā'an ma Petu' chi'in ndra, na ya'a ndra tichi ve'e. Ta na kindoo ndra kusu ndra ma ve'e ra ikan ma chanikuaa ikan. Takan kũu ta ma inga kivi, ora kũndichin, kēe ndio ma Petu' ta kuà'an ndio ra chi'in ndra. Ta juuni kuà'an iin ndra chìnuni tu'un Jesuu iyo ma ñuu Jope chi'in ma Petu' ndia. ²⁴ Tajan ma inga kivi chāa ndra ma ñuu Cesarea, nuu iyo ma Corneliu ndātu ra ndra. Ta ma Corneliu ti cha kūtivi ra chi'in ndisaa ñivi ra, ta ndisaa ndian nàkoto ra iyo yatin xiin ve'e ra ndia. ²⁵ Takan kũu ta ora cha yā'a Petu' tichi ve'e ra, tajan ma Corneliu chūnandi chiti ra nuu ra ña kũuni ra jaka'nu ra ra. ²⁶ Va ma Petu' ndōni'i ra ra ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—jNdeta, ta kundaun vati yu'u juuni ra'ii kàa takua kàun, kùu ndia! —kàti ra.

²⁷ Takan kũu ta ora juuni kà'an ga ra chi'in ma Corneliu, tajan kī'vi ndio ra tiá tichi ve'e ra. Ta ikan ndē'e ra ña ka'iin ti'vi kua'a' ñivi. ²⁸ Tajan te'en nāka'an ma Petu' chi'in na:

—Cha ch̀ito va'a ndo ti iin ra judíu na kúu ku'un ra natu'un ra chi'in ñivi yüvi judíu. Ta na kúu ki'vi ra ve'e na, ti töve chà'a ma Ley ñivi judíu ña jà'a ra yi. Va vitin Ndioo jàna'a nui ña na tüvi ìyo yi ña ka'in ña nĩ'iin ñivi kùu ndian tüvi nàndoo nuu ra a ndian töve va'a nuu ra. ²⁹ Yakan va ora ch̀aka'an ndo chi'in, ta tüvi nĩ ka'in ña na kichì ti numini kēi vachì. Yakan va kùunì kotoi nda kuenda kùu yi ña kàna ndo yu'u ña na kichì —kàti ma Petu' chi'in ma ñivi ikan.

³⁰ Tajan te'en nàka'an ndio ma Corneliu:

—Cha ìyo kumi kivi ña ndíta yu'i juuni ma ora i'ya, ta ma kaa uni chani'ini ña nandi tichi ve'i kà'in chi'in Ndioo, ta kēta iin ra ñù'u ja'ma tacha nui, ³¹ ña te'en nàka'an yi chi'in: “Yo'o Corneliu, Ndioo cha ch̀ini ra tu'un ch̀ikaun nuu ra. Ta juuni chàku'uni ra ndisaa ña jà'un ña tìndeun ñivi nda'vi. ³² Na tachiun iin ndra ku'un ñuu Jope na kuki'in ndra ra Simón ña juuni nàni ra Petu'. Ta rakan ti ìyo ra ve'e ra jànatii ñii. Ta juuni nàni ra Simón ndia. Ìyo ra yatin yu'u tañu'u”, kàti yi chi'in. ³³ Yakan va numini tachi ndra na kunanduku ndra ñun. Ta va'ani jà'un ña kichau. Ta vitin ndisaa ndi ka'lin nuu Ndioo. Yakan va kùuni ndi taso'o ndi ndisaa ma ña kàtitu'un ma Racha'nu Ndioo nuun ña ìyo yi ña katitu'un nuu ndi —kàti Corneliu.

Kàtitu'un Petu' tu'un Jesuu ve'e Corneliu

³⁴ Takan kúu tajan te'en nàka'an ndio Petu':

—Vitin cha kùtuninì ti ndicha ña Ndioo inuu ndè'e ra ndisaa ñivi. ³⁵ Ta nda ñivi ìyo nda ñuu nikuuni kì'in ra kuenda na tuva tĩñu'u na ra, ta jà'a na ma ña va'a. ³⁶ Vati Ndioo tachi ra tu'un

nuu tandi'i ñivi judíu ña na jana'a na yi nuu na naja ìyo yi na koo vii na chí'in ra jā'a Racha'nu Jesucristu. Ta rakan ti kùu ra chito'o ndisaa yo. ³⁷ Vati ndyo'o cha chìto va'a ndo naja kua kùu tandi'i ñu'u' Judea niku. Ta ikan kīcha'a yi chí'in ñu'u' Galilea ora cha yā'a kātitu'un Xuva ña ìyo yi ña kunduta na. ³⁸ Ti juuni ma tiempu ikan, chā'a Ndioo ndatu ra chí'in Tati Íí ra nuu ma Racha'nu Jesucristu ra ñuu Nazaret. Yakan va chàkunuu ra jà'a ra ña va'a. Ña ndisaa ndian ku'vi jà'a ma ndatu kui'na, jànda'a ra na. Ta ndisaa ña'a jā'a Jesuu yi ti Ndioo ìyo ra chí'in ra. ³⁹ Ta cha'a' yakan ndyu'u kùu ndian ndē'e ndi ndisaa ña jā'a ra ñu'u' Judea chí'in ñuu Jerusalén. Ta ikan tātuu na ra nuu kruu, ta ikan chí'í ra. ⁴⁰ Va Ndioo, jānataku ndiko ra ra tichi uni kivi. Ta ora cha yā'a nàtaku ndiko ra, ta jā'a Ndioo ña na keta ra nuu ndi. ⁴¹ Va tüvi nī keta ra nuu tandi'i ñivi, ti kēta ra nuu ndyu'uni. Vati ndyu'u kāchin ra tatiempu ora takā'an kuvi ra, vati ndyu'u chàchi ndi ta chī'i ndi chí'in ra ora cha nātaku ra. ⁴² Ta maa ra tāchi ndi ña na katitu'un ndi nuu tandi'i ñuu, ti Ndioo chā'a ra tiñu nuu ra ña kùu ra, ra vesi, ra tiku'va tiñu cha'a' ndian ndito, ta juuni cha'a' ndian cha chí'í ndia. ⁴³ Yakan va ndisaa ma ndra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo, ndra chíyo taji'na, kā'an ndra cha'a' Racha'nu Jesuu ndia. Ta juuni kā'an ndra ti ndian chìnuni tu'un ra, cha kùu ni'i na ña na naa kuati na jà'a ma ndatu ra. —Takan kàti Petu' chí'in ma ñivi ikan.

Tati Íí Ndioo, vāchi koo yi chí'in ñivi yüvi judíu

⁴⁴ Takan kūu ta juuni kà'anga Petu' ndaa ra, ora kōyo ma Tati Íí Ndioo chata ndisaa ma ñivi chini ña kà'an ra. ⁴⁵ Ta ma ndra judíu ña chìnuni tu'un Jesuu kuà'an chi'in ma Petu', ndava kuà'an tati ndra, ti juuni kōyo ma Tati Íí Ndioo chata ma ñivi yüvi judíu ndia. ⁴⁶ Vati chini ndra ña kīcha'a na kà'an na iin tu'un siin siin, ta takan jàka'nu na Ndioo. ⁴⁷ Yakan va te'en nāka'an Petu' chi'in ndra ka'in chi'in ra:

—Cha kōyo Tati Íí Ndioo nuu ñivi i'ya takua kōyo yi nuu yo. Ta vitin nda yo, na kūu ga ka'an ga yo ña kūu kunduta ñivi i'ya. —Takan kàti Petu' chi'in ndra kuà'an chi'in ra.

⁴⁸ Ta ikan tāchi ra na, na kunduta na chi'in ndatu Racha'nu Jesucristu. Ta ora cha yā'a kūnduta ma ñivi ikan, tajan jānini na ma Petu' na kindoo ra chi'in na, vaji najani kuu kaa kivi.

11

Kàtitu'un Petu' nuu ñivi Ndioo iyo ñuu Jerusalén

¹ Ndra kuu tatun Jesuu chi'in inga ndian chìnuni tu'un ra iyo ñu'u' Judea, nī'i na tu'un ña ñivi yüvi judíu juuni chìnuni na tu'un Ndioo ndia. ² Va ora chāa tuku ma Petu' ñuu Jerusalén nuu iyo ma ñivi judíu ndian chìnuni ma tu'un Jesuu, ta ma ñivi ikan ti tiso na kuati nuu ra ta kīcha'a na kànita'an yu'u na chi'in ra. ³ Ta te'en chikatu'un ndio na nuu ra:

—Yo'o Petu', ¿ta naja chā'un chānde'un nuu iyo ñivi yüvi judíu ta chāchiun chi'in na ndia? —Takan kàti na chi'in Petu'.

⁴ Tajan ma Petu' te'en kātitu'un ra nuu na naja kua kūu yi nda ora kīcha'a yi:

⁵ —Yu'u iyoi ñuu Jope, ta ikan kà'in chi'in Ndioo. Tajan ndē'i iin ña takua ndè'o ora chànio. Ta kàa yi takua kàa iin ja'ma ka'nu ña ndikun ndi kumi chiyo tutun yi, ña nūu yi nda yatin nda nuu nāndi. ⁶ Ta ikan ndē'e va'i tichi ma ja'ma ña ka'iin kua'a' kiti kumi cha'a, ta inga kiti ku'u, ta kua'a' nuu saa chi'in kua'a' nuu koo ndia. ⁷ Ta ikan chīni iin tati ña kà'an yi te'en chi'in: “jNdeta yo'o Petu', na ka'niun ta kachiun!”, kàti yi. ⁸ Ta yu'u te'en nāka'in: “Na vā'a yo'o Racha'nu, ti nī'iin cha'a' takā'an kachi kuñu kiti ña kà'an ley Ndioo ña töve nāndoo a va'a ña kacho”, kàti. ⁹ Ta ikan jan te'en nāka'an ndiko ma tati kīchi iti' andivi chi'in inga cha'a: “Na vā'a kà'un takan cha'a' ña cha jānandoo Ndioo”, kàti yi. ¹⁰ Takan kūu tajan uni cha'a' kūu ña'a te'en, ta ikan ndāa ndiko ma ja'ma ikan iti' andivi chi'in ndisaa kiti vāchi chi'in yi niku. ¹¹ Ta ora juuni ndāa ga yi ma ikan, ta chāa uni ta'an ndra ñuu Cesarea, ña nānduku ndra yu'u ma ve'e nuu iyo ndi ikan. ¹² Ti ma Tati Í Ndioo tāchi yu'u, na ku'in chi'in ndra, na töve kàti ña kūu ku'in kàti yi. Takan kūu ta juuni chā'an iñu ta'an ndra yanio ka'iin i'ya chi'in ndia. Yakan va ora chāa ndi ma nuu iyo Corneliu, ta kī'vi ndio ndi tichi ve'e ra. ¹³ Yakan va ma rakan ti kātitu'un ra nuu ndi ña kēta iin tati jà'a tiñu nuu Ndioo nuu ra ma ve'e ra. Ta ma tati ikan chūndaa yi nuu ra ta te'en nāka'an yi chi'in ra: “Na tachiun iin ndra ñiviun ñuu Jope, na kuki'in ndra iin ra Simón ra juuni nāni Petu' ndia. ¹⁴ Ta rakan ti kùu

katitu'un ra naja kua kùu yi ña ni jakakú Jesuu ñun chi'in ndisaa ñiviun ña ìyo ve'un." ¹⁵ Yakan va ora kīcha'i kà'in chi'in ma ñivi ikan, ta ma ora ikani kōyo ma Tati Í Ndioo chata na indukuni takua kōyo yi chata yo taji'na. ¹⁶ Yakan va ora ikan chāku'unj tu'un kā'an ma Racha'nu Jesuu ti ndicha ña Xuva, jākunduta ra chi'in takuini, va ndyo'o vitin ni kunduta ndo chi'in Tati Í Ndioo. ¹⁷ Yakan va va'ani, tuva cha chā'a Ndioo juuni ña chā'a ra nuu yo, nuu ma ñivi ikan, cha'a' ña chìnunio tu'un Racha'nu Jesucristu. Yakan va yu'u, ¿nda ra kùì ña kùu kasj ña jà'a Racha'nu Ndioo chi'in ñivi ikan?, kùuni ndo. ¡Na töve ìyo yi ña ja'i takani! —Takan kàti Petu'.

¹⁸ Takan kūu yakan va ma ndian chìnuni ìyo ñuu Jerusalén ora chīni na ña kā'an Petu', ta ma ora ikani taxiin kīndoo na. Ta ikan jan chi'in ma tu'un te'en kīcha'a na jàka'nu na Ndioo:

—Nduva'a kuii va'ani ti Ndioo juuni cha chā'a ra nuu ma ndian yüvi judíu takua chā'a ra nuu yo ndia. Vati juuni ndiakan cha jāña na ma kuati jà'a na ta kī'vi na iti' kuà'an Jesuu, ti ikan ni koo na endeeni chi'in Racha'nu Ndioo —kàti na.

Kì'vi kua'a' ñivi ìyo ñuu Antioquía iti' kuà'an Racha'nu Jesuu

¹⁹ Takan kūu yakan va ora cha yā'a ña chī'í ma Esteban, tajan kīcha'a na jànde'e na tundo'o ta jākunu na ma ñivi chìnuni tu'un Racha'nu Jesuu. Ta ìyo ndian chīnu kuà'an iti' ñu'u' Fenicia, ñu'u' Chipre, ta ñuu Antioquía. Ta tandi'i ma ñu'u' ikan kàtitu'un na ma tu'un Racha'nu Jesuu, va nuu ñivi judíuni, kàtitu'un na yi. ²⁰ Va ìyo ndra

chìnuni ìyo ñu'u' Chipre ta ñuu Cirene, ña chāa ndra ma ñuu Antioquía. Ta ikan kīcha'a ndra kàtitu'un ndra tu'un Racha'nu Jesuu nuu tandi'i ma ñivi yüvi judíu ndia. ²¹ Yakan va tindee Racha'nu Ndioo ndra chi'in ndatu ra. Ta takan kūu ora chīnu kàtitu'un ndra tu'un Jesuu nuu na, kua'a' na ndākoo ndio na ma ña kini jà'a na niku. Tajan kīcha'a ndio na chìnuni na tu'un ma Racha'nu Jesuu ta k'vi na iti' kuà'an ra.

²² Yakan va ma ñivi chìnuni ìyo ñuu Jerusalén, ora ch̀to na tandi'i ña kūu iti' ñuu Antioquía, tajan tāchi ndio na Bernabé na ku'un ra ma ñuu ikan. ²³ Tajan ora chāa Bernabé ma ñuu ikan, ta ndē'e ra naja kua nī'i ma ñivi ikan ma ñamani Ndioo, ta nduva'a kuui ch̀sii ra ora ndē'e ra yi. Tajan kīcha'a ra ch̀ndayu'u ra na, ta ikan jan nāka'an ra chi'in na ña na chinuni na chi'in ndisaa anima na ma tu'un Jesuu, ta koto ndākoo na yi. ²⁴ Vati Bernabé k̀u ra iin ra va'a, ta ya'a ìyo Tati Í Ndioo chi'in ra, ta chìnuni va'a ra tu'un Jesuu. Takán kūu ta ma ora ikan kua'a' va'a ma ñivi kīcha'a na chìnuni na tu'un ma Racha'nu Jesuu. ²⁵ Ta ora cha yā'a ña kūu takan, tajan Bernabé kēe ra kuà'an ra kuà'anduku ra Saulu ñuu Tarsu. ²⁶ Ta ora nāta'an ra ra, tajan ndāka ndiko ra ra kīchaa ra iti' ñuu Antioquía. Ta ikan chīyo ndra iin kuiya nii ma veñu'u ndian chìnuni ikan, ña jàna'a ndra nuu kua'a' ñivi. Yakan va ñuu Antioquía k̀u ma ñuu nunuu ña nī'i ndra k̀u tatun Jesuu ma sivi: cristianos.

²⁷ Takán kūu ta ma tiempu ikan iin ndra kà'an tu'un yu'u Ndioo, kēe ndra ñuu Jerusalén ta kuà'an ndra ñuu Antioquía ndia. ²⁸ Ta iin

ra kuà'an chi'in ndra, ra nàni Agabo. Rakan chūndaa ra ti ma Tati Í Ndioo kā'an chi'in ra ña na kundaa ra, ta kīcha'a ra kàtitu'un ra nuu ma ñivi ña ni koo kua'a' tama' ndisaa ñuu ñuñivi. Takan kūu yi takua kā'an ra ora chīyo rey nàni Claudiu tiñu ñuu Roma. ²⁹ Yakan va ma ñivi chìnuni iyo ñuu Antioquía, jāndo'iin tu'un na ña ni tindee na ma ndian chìnuni iyo ñu'u' Judea chi'in ita'vi xu'un', ma naja kua kùuni maa na, tajan tāchi ndio na yi nuu na. ³⁰ Ta ma xu'un' ña kūti'vi jā'a na, tāchi na yi chi'in Bernabé ta Saulu na kundaka ndra yi nuu ma ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ndian chìnuni ñu'u' Judea.

12

Nuu chì'í Jandiau, ta nuu kì'vi Petu' vekaa

¹ Takan kūu ta ma tiempu ikan ma ra Rey Herode kīcha'a ra tiin ra ta jàti'ini ra chi'in ma ndian chìnuni tu'un Jesuu. ² Ta ikan tāchi ra na kuka'ni na ma Jandiau, ra yani Xuva chi'in machiti. ³ Va tava ndē'e ndio ra ña chīsii ma ñivi judíu ña jà'a ra takan, yakan va juuni tiin ndio ra Petu' ndia. Ña'a kūu ora kùu yi kivi viko pakua, kivi chàchi na paan ña tüvi kì'vi yuchan iya. ⁴ Yakan va ora cha yā'a tiin ra ma Petu', tajan tī'i ndio Herode ra vekaa. Ta ma vekaa ikan, ti iyo kumi ta'an grupu ma jandaru ña kùmi ndra ra. Ta ma ndi kumi grupu ma jandaru iyo kumi ta'an ndra ta'ii'iin yi. Ta ma Herode ti chànini ra jana'a ra ra nuu ma ñivi ñuu nda kati ya'a jì'na viko Pakua, tajan ka'ni ra ra. ⁵ Yakan va Petu' indii ra vekaa, ta ma ndra jandaru kùmi

va'a ndra ra. Ta ma ndian chìnuni tu'un Jesuu, töve jàña na kà'an na chi'in Ndioo cha'a' ra.

Ndioo jàkakú ra Petu' tichi vekaa

⁶ Takan kūu ta juuni ma chanikuaa ña ni tuvi inga kivi, ni tavani'i Herode ma Petu' vekaa ti ni jana'a ra ra nuu ma ñivi ñuu ora ikan. Takan kūu ta ma Petu' kixi ra kàndii ra tañu uvi ta'an jandaru ña ndikun ra chi'in karena, ta tiá ndra ka'iin kùmi yuvekaa. ⁷ Ta nunuuni kēta iin tati jà'a tiñu nuu Ndioo yatin xiin ra nuu kàndii ra kixi ra. Tajan ikan kēta iin ñu'ú tichi ma vekaa, ta iin tachani jā'a yi. Ta ikan jan kāni nda'a' yi ma chata Petu' nuu kàndii ra. Ta kīcha'a yi kà'an yi te'en chi'in ra:

—¡Ndakoo yo'o, Petu! —kàti yi.

Tajan juuni ma ora kà'an ma tati takan chi'in ra, ta ndāchi ni ma karena ña ndikun nda'a' ra. ⁸ Ta ikan jan te'en nāka'an ma tati chi'in ra:

—¡Ku'un ja'maun ta ti'i ndicha cha'un ta kichiun chatai! —kàti yi.

Tajan takan jā'a ma Petu' yi. ⁹ Ta ikan kēe ndio ra kuà'an ra chata ma tati. Ta ma Petu', ti tüvi chīto ra tu ma tiñu jà'a ma tati ikan kùu yi iin ña ndicha, a töve. Chīto ra a ña chàni ndoso ra kùu ña ndè'e ra ma tati ikan. ¹⁰ Takan kūu ta ikan jan yā'a ndra ninduvi nuu ka'iin ma ndra jandaru kùmi ndra. Ta ora chāa ndra iin nuu ìyo yuvekaa ña ìyo nduku iti' yu'u kai. Tajan ikan nūna maa yi, ta ikan jan yā'a ndio Petu' chi'in ma tati. Yakan va ora cha chīka ma tati iin kai chi'in ma Petu', tajan ndākoo ma'iin ndio yi ra. ¹¹ Takan kūu ta ora kīcha'a ma Petu' chàku'uni ra, tajan te'en kīcha'a ra chànini ra:

—Vitin va cha ch̀ito kachin yo, ti ndicha kuii ña ma Racha'nu, t̄achi ra tati ra ña na jakakú yi yo nda'a' Herode ta nuu ndisaa ña k̀uuni ma ñivi judíu ja'a na chí'o. —Takan ch̀anini Petu' chí'in juuni maa ra.

¹² Yakan va ora cha yā'a ña chā'a ndio ma Petu' kuenda cha'a' yi. Ta ikan jan kēe ndio ra kuà'an ra ve'e ña ǹani Ndiya, ma'á ra ǹani Xuva ña juuni ǹani Marku ndia. Ta ikan ti ka'iin ti'vi kua'a' ndian ch̀inuni ña k̀a'an na chí'in Ndioo. ¹³ Yakan va ora chāa Petu' ma yuve'e ve'an ña iyo nduku iti' kai, ta kīcha'a ra j̀akate'e ra yi. Ta ikan kēta iin ñayoko ña ǹani Rode kuànde'an yo k̀u ma ra j̀akate'e ma yuve'e. ¹⁴ Tajan ora chāa ña ma yuve'e, ta nākotoan ña tati Petu' k̀u yi. Tajan nduva'a kuii chisian ña ni yuve'e nī chaku'unia nuna ña nuu ra. Ta ikan jan k̀andakunu ndioan kuàkatitu'an nuu ma ñivi ka'iin ma tichi ve'e. Ta k̀atian ti Petu' k̀u ma ra ndaa ma yuve'e. ¹⁵ Tajan te'en nāka'an ma ñivi ikan chí'an:

—¿A t̄ivi xiniun ña k̀a'un takan? —k̀ati na.

Ta yakan k̀a'an tukuan ti ña ndicha k̀u ma ña k̀a'an ña. Va ma ñivi ikan te'en nāka'an tuku na chí'an:

—Na yūvi ra k̀u ra ti animani ra k̀u ma ña ch̀akunuu —k̀ati na.

¹⁶ Takan k̀uu ta ma Petu' ti juuni k̀a'an ga ra tiaga ndaa ra ma yuve'e. Tajan ora nūna ndio na ma yuve'e, ta ora ndē'e na ra ndava yū'vi na.

¹⁷ Tajan ma Petu' kīcha'a j̀anda'a ra nuu na, ikan na kutaxin na. Ta ikan jan k̀a'an ra chí'in na naja k̀uu yi ña j̀akakú Racha'nu ra nuu indii ra tichi vekaa. Tajan te'en kīcha'a ndio ra k̀atitu'un ra:

—Na ku'un ndo kukatitu'un ndo ña'a nuu Jandiau chi'in nuu ndisaa ndian chìnuni tu'un Jesuu —kàti ra.

Takan kūu ta ora chinu kà'an Petu' takan, tajan kēe ra kuà'an ra inga ñuu.

¹⁸ Ta ora kundichin tajan ya'a yū'vi ndra jandaru ta kīcha'a ndio ndra kànita'an yu'u ndra, ti töve nī chito ndra nayi jā'a ña tüva ma Petu'. ¹⁹ Yakan va ma ora ikan tāchi ma Herode na kunanduku inga ndra ma Petu'. Va töve nī kuu nata'an ndra ra. Yakan va tāchi ra ña na kuka'ni ndra ma ndra jandaru jàkuenda ma vekaa niku. Ti naja ndë'eni ndra ña kākú ma Petu' ma vekaa. Ta ora yā'a yi tajan kēe Rey Herode ma ñu'u' Judea, ta kuà'an ra iti' ñuu Cesarea iin tiempu.

Nuu chì'í Herode

²⁰ Takan kūu ta ya'a kūxaan Rey Herode chi'in ñivi ìyo ñuu Tiro ta ñuu Sidón. Ta ikan jan jāndo'iin tu'un ñivi ñuu ikan, tajan chāa ndio na vetiñu ti kùuni na natu'un na chi'in ra. Va kā'an na jì'na chi'in iin ra nàni Blastu, ra jà'a tiñu nuu ma Herode. Ta chīka na nuu Blastu ña na ndakan ra iin tiempu nuu ma rey ña kùu kuti'vi na chi'in ra, ikan na kuu jandomani ra ma kuati na, ti nda'a' ma rey ikan nì'i na tandi'i ma ndayu chìniñu'u na kachi na ma ñuu na. Ta Blastu jānuna ra ra ma kivi ikan. ²¹ Ta ora kēta ma kivi ña jānuna ra ra, tajan kēta ndio ma Herode, ña ñù'u ra iin ja'ma nduva'a kuii vii ña chàku'un ma ndra kùu rey. Ta ikan chūnandi ra ma nuu chà'nda ra tiñu. Tajan kīcha'a ra kà'an ra ma junta chi'in ma ñivi ka'iin ti'vi ma nuu ra.

22 Takan kũu va ma ñivi ikan, te'en kīcha'a na kànachaa na:

—Ma ra kà'an i'ya yüvi iin ra'ii kùu ra, ti iin ndioo kùu ra —kàti na.

23 Tajan juuni ma ora ikani iin tati jà'a tiñu nuu Ndioo, jatakue'e yi ra, vati töve nī jaka'nu ra Ndioo ti töve kà'an ra ña töve ndicha ña kà'an ñivi cha'a' ra takan. Ta ikan chī'í ra jà'a ña chàchi tindaku ra.

24 Takan kũu ta ma tu'un cha'a' Racha'nu Jesuu ña kàtitu'un ma ñivi chìnuni, vi'a chitakuati yi nda nikuuni. 25 Yakan va ora jāchinu Bernabé chī'in Saulu ma tiñu jà'a ndra, tajan kēe ndiko ndra ñuu Jerusalén, tajan kuà'an ndio ndra ñuu Antioquía chī'in iin ra nàni Xuva ña juuni nàni Marku ndia.

13

Bernabé chī'in Saulu, jàtiñu ndra kuenda Racha'nu Ndioo

1 Ma tañu ndian chìnuni tu'un Jesuu iyo ñuu Antioquía, ikan ka'lin ndra kà'an chī'in tu'un yu'u Ndioo chī'in ndra kùu matru. Ta ndrakan te'en nàni ndra: Bernabé, chī'in ra tuun nàni Simón, chī'in Luciu ra ñu'u' Cirene, chī'in Manaén ma ra indukuni chā'nu chī'in Herode ra kùu kalecha'nu ñu'u' Galilea. Ta juuni ikan, ndaa Saulu ndia. 2 Ta ikan kēta iin kivi kūti'vi ma ñivi ña ndita yu'u na ña jàka'nu na Ndioo. Ta ikan te'en nāka'an ma Tati Í Ndioo chī'in ma ñivi ikan:

—Na tavani'i siin ndo Bernabé chī'in Saulu kuenda ma tiñu kāchīn ndra ña iyo yi ña ja'a ndra —kàti yi.

³ Yakan va ora cha yā'a ña kā'an ma ndian ka'iin ti'vi ikan chi'in Ndioo ta ndita yu'u na, ta ikan jan jündii na nda'a na xini Bernabé chi'in Saulu. Ta kēe ndio ndra kàcha'an ndra.

Bernabé chi'in Saulu kàtitu'un ndra tu'un Jesuu ñu'u' Chipre

⁴ Yakan va ma Tati Í Ndioo tāchi ndio ndra na kàtitu'un ndra tu'un Jesuu, va ji'na yā'a ndra ñuu nàni Seleucia. Ta ikan kī'vi ndra iin varku, tajan chāa ndra ñu'u' Chipre iin ñu'u' kàndii tichi tañu'u. ⁵ Yakan va ora chāa ndra ma yu'u tañu'u ñuu Salamina chi'in varku, ta ikan kīcha'a ndra kàtitu'un ndra tu'un va'a Racha'nu Ndioo tichi ta'ii'iin veñu'u ñivi judíu ñu'u' ikan. Ta juuni kuà'an Xuva chi'in ndra ña tìndee ra ndra ndia.

⁶ Ta ikan chākunuu ndra tandi'i ñu'u' ikan, nda kati chāa ndra iin ñuu nàni Pafos. Ta ikan nāta'an ndra iin randuvi. Ta rakan ti iin ra judíu kùu ra, ta nàni ra Barjesuu. Ta kàti ra ti tu'un Ndioo kàtitu'un ra ndia, va tüvi ndicha. ⁷ Ta ma randuvi ikan nàndi ra chi'in ra kùu kalecha'nu nàni Sergiu Paulu. Ta ma ra kalecha'nu ikan, ti ya'a ìyo chinituni ra, yakan va tāchi ra iin tatun ra na kuki'in ra Bernabé ta Saulu, vati kùuni ra taso'o ra tu'un Ndioo ña kàtitu'un ndra ndia. ⁸ Ta ora chāa ndra nuu ndaa ra, ta ma randuvi Barjesuu, ra juuni nàni Elimas chi'in tu'un griegu, kīcha'a ra kànita'an yu'u ra chi'in ndra ti kùuni ra na taso'o ma kalecha'nu ma tu'un Jesuu ña kàtitu'un ndra, ti koto indukuni chinuni ra tu'un Jesuu ndia. ⁹ Takan kùu ta ikan ma Saulu ti juuni nàni ra Paulu, ta ya'a ìyo Tati Í Ndioo chi'in ra, tajan ndē'e kachin va'a ra nuu

ma randuvi nàndi ikan. ¹⁰ Ta te'en nāka'an ma Paulu chi'in ra:

—Ra vata, ra kini, ta ra se'e kui'na kùun, ti kùuniun nde'un ma ña va'a. ¿Ta naja chàta'aniun keña'un ma ñivi chi'in ma tu'un vata kàtitu'un, ta tüvi chà'un ña na ki'vi na iti' Ndioo? ¹¹ Yakan va vitin ni jande'e Ndioo tundo'o ñun iin tiempu. Ta na tüva kuu nde'un ti ni kukuaun nda ma ñu'ú nikandii kuu ga nde'un ndia —kàti Paulu chi'in ra.

Ta ma ora ikani ndōkuaá ra. Ta ikan kīcha'a ra nànduku nda'a' ra yo kundaka ra ve'e ra ti kuaá ra. ¹² Ta ora ndē'e ma kalecha'nu ña kuu chi'in ma randuvi, ta ma ora ikani kīcha'a ra chìnuni ra tu'un Racha'nu Jesuu, ti ndava kuà'an tati ra ora chīto ra ña chi'in kua'a' ndatu jàna'a ndra tu'un Jesuu.

Paulu chi'in Bernabé, chàa ndra ñuu Antioquía ñuu kàndii yatini ñu'u' Pisidia

¹³ Paulu chi'in ndra meru ra kī'vi ndra tichi varku ma ñuu nàni Pafos. Ta ikan kēe ndio ndra kuà'an ndra ñuu Perge, ti ma ñuu ikan kàndii yi ñu'u' Panfilia. Va Xuva Marku ndākoo ra ndra, ta chīkoni'i ndiko ra kuà'an ra ñuu Jerusalén. ¹⁴ Ta ora chāa ndra ma ñuu Perge, tajan nūu ndio ndra ma varku ikan. Ta ikan kuà'an ndra nda ñuu Antioquía, ñuu kàndii yatin ñu'u' Pisidia. Ta ma kivi nīndee ñivi judíu, kī'vi ndra ma veñu'u na, ta chūnandi ndra ma ikan. ¹⁵ Yakan va ora cha yā'a jākua'a ma ndra vika ma tichi ma veñu'u ikan ma tu'un Ley Ndioo chi'in tu'un tāa ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u ra taji'na, ta ikan kīcha'a chīkatu'un ndra vika ikan nuu Paulu chi'in meru

ra tuva kuu katitu'un ndra iin tu'un. Tajan te'en nāka'an ndra chi'in ndra:

—Ndyo'o ndra yani, ꞑna'a ndo tuva ìyo iin ña kùuni ndo ka'an ndo tuva kùuni ndo ña jàkuninaa ndo ma ñivi, kùu ka'an ndo yi vitin!

—kàti ndra.

¹⁶ Tajan ma ora ikani chūndaa Paulu ta jānda'a ra nuu ma ñivi, ikan na taxiin koo yu'u na. Tajan te'en nāka'an ndio ra:

—Ndyo'o ndra judíu kuni va'a ndo ña ni ka'in. Ta juuni ndra yūvi judíu, ndra tiñu'u Ndioo.

¹⁷ Ma Ndioo ñuu Israel, kāchin ma ndian judíu kùu ñivio chíyo taji'na. Ta jā'a ra iin ñuu ka'nu chi'in ma ñivi ikan, ora juuni ìyo ga na ma ñu'u' Egiptu. Vati ma ñu'u' ikan ti yūvi ñu'u' na kùu yi. Ta ikan tāva ndio ra na ñu'u' Egiptu chi'in ndatu ra.

¹⁸ 'Yakan va uvi xiko kuiya kūmi Ndioo na ta jāndeeni ra ma ña jā'a ñivio ña chíyo na tatiempu tichi ku'u nuu chàkunuu na. ¹⁹ Ta

ikan Ndioo kūta'an ra chi'in ma ndian kùu ñivio taji'na, na ki'vi na ñu'u' Canaán. Ta ikan na ka'ni na tandi'i ñivi ìyo ndi ucha ñuu ikan. Yakan va, takan jā'a na, ikan na kuu ni'i na ma ñu'u' chā'a Ndioo nuu na, ta ikan na kuu yi ñu'u' maa na.

²⁰ Ta ndisaa ña'a kūu yi tichi iin kumi cientu uvi xiko uchi kuiya.

'Ta tichi ma tiempu ikan, juuni chā'a Ndioo iin ndra vesi, ndra jàkutuni tiñu nuu na. Takan kūu nda kati kēta kuiya chíyo Samuel, ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na. ²¹ Ta ikan chíkan na iin ra kùu rey ña ka'nda tiñu nuu na. Ta Ndioo chā'a ra tiñu ikan, nuu ra nàni Saulu ra se'e Cis. Ta Saulu ti iin ra kichi tata Benjamín kùu ra, ta

chā'nda ra tiñu uvi xiko kuiya. ²² Ta tiá iti' nuu, nāmaa Ndioo ma tiñu jà'a Saulu ña kùu ra rey. Ta ikan chā'a ndio ra ma tiñu rey nuu inga ra nàni David. Takan kùu ta te'en nāka'an Ndioo kuenda ma racha'nu David: “Ya'a kùuni nde'i David ra se'e Isai, ti jà'a ra ma ndisaa ña kùuni ña na ja'a ra.” Takan kàti Ndioo.

²³ 'Ta Jesuu kichi ra tata David ña na kuu ra ra tachi Ndioo ña na jakakú ra ñivi ñuu Israel tava chā'a Ndioo tu'un nuu ma ñivi ti takan ni kuu. ²⁴ Yakan va ora takāaga kichi Jesuu, kātitu'un Xuva tu'un ra nuu ndisaa ñuu Israel. Ta kati ra chi'in na ti iyo yi ña kunduta na ta juuni iyo yi ña ndakoo na iti' kini kuà'an na ta ki'vi na iti' Ndioo. ²⁵ Yakan va ora chani kuu Xuva tiñu ña chā'a Ndioo nuu ra, ta kati ra nuu ma ñivi ña yuvi ra Cristu kùu ra takua chànini na. Ta juuni kā'an ra: “Ti ma ra kùu Cristu, ni kichi ra tiá iti' nuu. Ta kuenda ra, ti iin ra tüvi iñu'u kùu, vaji na ndachj ma ndichan indii cha'a ra, ti nduva'a kuii ka'nu ga ra ta iyo ga ndatu ra kua yu'u”, kati Xuva.

²⁶ 'Yakan va ndyo'o yanj, ndian kùu ñivi judú, tata Abraham, ta juuni ndyo'o ndian yuvi judú ña tiñu'u Racha'nu Ndioo, Ndioo kùu ma ra tachi yu'u ña na katitu'in ma tu'un i'ya nuu ndo, ikan na kuu kakú yo jà'a ra. ²⁷ Vati ma ndian iyo ñuu Jerusalén, chi'in ndra chà'nda tiñu nuu na, nī tui nakoto na ña Jesuu kùu ra ña jàkakú ra yo. Ta ni töve nī kutunini va'a na ma tu'un Ndioo taa ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na ndia, vaji nani kivi ora nindeo jàkua'a na yi tichi veñu'u na. Yakan va tīsokuati na chata Jesuu, ta ndō'iin tu'un na ña kàti na ña na kuvi

ra. Ta takan chīnu ma tu'un ña kā'an ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ña ni kuu. ²⁸ Tajan chāka'an na nuu Ponciu Pilatu na ka'ni ra Jesuu chi'in ndra kùu jandaru ra, vaji tüvi nī nani'i na nī'iin kuati ña jā'a Jesuu ña ìyo yi na kuvi ra. ²⁹ Ta ikan ora cha chīnu ndisaa ma ña kà'an ma tutu Ndioo kuenda ra, ta ikan jan jānuu ndio ndra ra nuu kruu, tajan kūchi ndio ndra ra. ³⁰ Va Ndioo jānataku ndiko ra ra tañu ndian ndií. ³¹ Ta kua'a' va'a kivi kēta Jesuu nuu ma ndra chā'an chi'in ra ñu'u' Galilea, ta nda ñuu Jerusalén. Ta vitin juuni ndrakan kùu ma ndra kà'an cha'a' Jesuu nuu ma ñivi vitin.

³² 'Ta vitin ndyu'u kùu ndi ña kàtitu'un ndi tu'un va'a i'ya nuu ndo. Ti ña'a kùu ma tu'un ña chā'a Ndioo nuu ma ndian kùu ñivio chīyo taji'na. ³³ Ta vitin cha jāchinu Ndioo ma tu'un i'ya nuu maa yo, ti tata ma ñivi chīyo taji'na kīchi yo. Ña'a jāchinu Ndioo ora cha nātaku ra Se'e ra Jesuu, vati nuu ma tutu Salmu uvi, te'en kà'an Ndioo: "Yo'o kùu se'i, ta vitin kùu ma kivi ña kùu tatáun yu'u", kàti yi. ³⁴ Vati Ndioo cha kàtitu'un ra ña ni janataku ndiko ra ma Jesuu, ikan na kù'ini ma kuñu ra, vati te'en kà'an ma tutu Ndioo cha'a' yi: "Nuu ndyo'o, ni jachinui ma tu'un ña chā'i nuu ma racha'nu David. Ta ma tu'un ikan ya'a ga í yi ta ndaa yi", kàti Ndioo. ³⁵ Ta juuni kà'an ma tu'un Ndioo ña: "Na kù'vaun ña ku'ini kuñu ma ra se'un ra ya'a ga í." Takán kā'an iin Salmu ña tāa ma racha'nu David. ³⁶ Yakan va ndicha kuii ña ma racha'nu David, jā'a ra tiñu takua kùuni Ndioo nuu ma ñivio ora chīyo ra ma ñuñivi i'ya niku. Tajan chí'í ndio ra, ta kūchi

ndio na ñunda'yu ra xiin nuu ñaña ma tatá ra. Ta ma kuñu ra kũ'ini yi. ³⁷ Va ma kuñu ma ra jánataku Ndioo, tüvi nĩ ku'ini yi. ³⁸ Yakan va ndyo'o ndra yani, ìyo yi ña koto ndo ti cha'a' Jesuu ikan, Ndioo jànaa ra ndisaa ma kuatio. ³⁹ Ta juuni cha'a' Jesuu kùu yi ña jàndondaa Ndioo anima ndisaa ndian chìnuni tu'un ra. Va töve kùu ndondaa anima yo cha'a' ña jàka'nu yo ma tutu Ley Ndioo tãa Moisés. ⁴⁰ Yakan va na ja'a ndo kuenda nuu ndo, ti koto ta'an ndo takua kà'an ma tutu tãa ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo chīyo taji'na. Vati ma tutu tãa ndra te'en kà'an yi:

⁴¹ Na taso'o va'a ndyo'o ndian kà'an ti'ini chata tu'un kà'in.

Ta na yu'vi ndo, ti chani kuvi ndo.

Vati yu'u chani ja'i iin tiñu nduva'a kuii ka'nu ma kivi vitin ña juuni ìyo ga ndo.

Ta ma tiñu ni ja'i ya'a ndetiñu ña chìnuni ndo yi, vaji ìyo ndian katitu'un kàchin yi nuu ndo, kàti Ndioo.

—Yakan va ikan chīnu ma tu'un nātu'un Paulu tichi ma veñu'u ndian judíu ikan.

⁴² Ta ora kīcha'a Paulu chi'in meru ra, kèe ndra ma tichi veñu'u ikan, ta ikan iin ndra chīkan ndra nuu Paulu na kichi ra tichi una kivi ma kivi nindeo, ta kà'an ndiko ra ma tu'un i'ya nuu na. ⁴³ Ta ikan ora cha chīnu ma junta jā'a na ma veñu'u ikan, ta ikan jan kua'a' ndian judíu chi'in ndian yüvi judíu ndian tiñu'u Ndioo, kīcha'a na tàndikun ndio na kuà'an na chata Paulu chi'in Bernabé. Ta ikan Paulu chi'in Bernabé chūndayu'u ndra ma ñivi ikan, na ku'un na iti'

kuà'an Ndioo ta na kumi va'a na ma ñamani ra, ña chà'a ra nuu na.

⁴⁴ Takan kūu ta ma una kivi sabadu ma kivi nindee na cha yati ndisaa ma ñivi ñuu Antioquía kūti'vi na ña kùuni na taso'o na ma tu'un Ndioo.

⁴⁵ Va ora ndē'e ma ñivi judíu ña ya'a kua'a' ñivi ka'iin ma ikan, yakan va kīcha'a na tixin na ndè'e na ndra. Tajan kīcha'a na kà'an ndaa na ta kànduva'a na Paulu chi'in Bernabé. ⁴⁶ Yakan va töve kànuu Paulu chi'in Bernabé, ta te'en kīcha'a ndra kà'an ndra nuu na:

—Ji'na kuii iyo yi ña ka'an ndi tu'un Ndioo niku nuu ndyo'o ñivi judíu, vati takan kùu yi kuenda ndo. Va vitin ndè'i ña töve chìnuni ndo tu'un cha'a' Racha'nu Jesuu ña kàtitu'un ndi nuu ndo, yakan va kūu koo ndo chi'in Ndioo endeeni, tuva takan. Ta vitin iti' nuu, va'aga ña kukatitu'un ndi ma tu'un i'ya nuu ñivi yüvi judíu. ⁴⁷ Vati ma Racha'nu te'en kà'an ra chí'in ndi ña jà'a ndi: Tàchj ndo ña na jana'a ndo nuu ñivi yüvi judíu, ikan na chinuni na tu'in.

Vati indukuni kùu ña jàna'a ndo takua kùu ma ñu'ú ña jàndondichin iti' chika yo.

Ta juuni na jana'a ndo nuu na ndava nda nuu ndi'i ñu'u' ñuñivi naja kua jà'i ña jàkakúina.

Takan kàti Racha'nu —kàti Paulu.

⁴⁸ Ta ora chīni ma ñivi yüvi judíu ma tu'un kà'an Paulu, ta nduva'a kuii chīsii na. Ta ikan kīcha'a na jàka'nu na Ndioo ta kà'an na ña ma tu'un Ndioo ya'a ga va'a yi. Tajan juuni ma ora ikani, ma ndisaa ma ndian kāchin Ndioo ña koo ndito chí'in ra indeeni kīcha'a na chìnuni na tu'un ra. ⁴⁹ Takan kūu ta tiempu ikan kīcha'a chitakuati ma tu'un cha'a' Racha'nu Jesuu tandi'i

ma ñu'u' ñuu ikan. ⁵⁰ Va ma ndian judíu chāka'an na chi'in iin ndracha'nu ñuu ikan ta chi'in iin ñivi ña'a iñu'u ña jàka'nu vi Ndioo, na kicha'a vi ña jànde'e vi tundo'o Paulu chi'in Bernabé. Ta takan jā'a vi ña kūti'vi ñivi ñuu ikan, ña na jakunu na ndra ma ñuu ikan. ⁵¹ Yakan va ora tāvani'i na Paulu chi'in Bernabé iti' yu'u ñuu ikan, ta kīcha'a ndra jākisi ndra yuyaka ka'iin cha'a ndra. Ta chi'in ña jā'a ndra ikan jàna'a yi nuu na ña ya'a xaan ndè'e Ndioo cha'a' kuati ña jà'a na. Ta ikan jan kēe ndio ndra kuà'an ndra iti' ñuu nàni Iconiu. ⁵² Va ndisaa ma ndian chìnuni tu'un Jesucristu nduva'a kuii chīsii na, ti ya'a ga iyo Tati Íí Ndioo chi'in na.

14

Bernabé chi'in Paulu, chàa ndra ñuu Iconiu

¹ Takan kūu ta Paulu chi'in Bernabé kī'vi ndra tichi veñu'u ñivi judíu ña ndaa ñuu Iconiu. Ta ikan kīcha'a kàtitu'un ndra tu'un Jesuu nuu ma ñivi kūtu'vi ikan. Ta ikan kua'a' ñivi kīcha'a chìnuni tu'un ra, ndian judíu ta ndian yūvi judíu ndia. ² Va ma ndian judíu ña töve nī chinuni ma tu'un kà'an ndra, jākanuu ndra xini kua'a' ndian yūvi judíu, ikan na kuxaan na chi'in ndian chìnuni. ³ Vaji takan kūu, Paulu chi'in Bernabé kua'a' tiempu chīyo ndra ma ñuu Iconiu, ta töve yù'vi ndra kàtitu'un ndra tu'un va'a cha'a' Jesuu. Ta juuni ma Ndioo chà'a ra nuu ndra ña jàna'a ndra nuu ma ñivi kua'a' ndatu ta seña ra ora kàtitu'un ndra, ikan na koto kachin na ti tu'un ndicha kùu ma ña chà'a ra chi'in ma ñamani ra. ⁴ Va ma ñivi ñuu ikan siin siin chànini na. Ti iyo ndian kuà'an chiyo ndian judíu, ta inga na

kuà'an chiyo ndra tatun Jesuu. ⁵ Yakan va iin ndian judíu chi'in iin ndian yüvi judíu jāndo'iin tu'un na chi'in ndra tiñu, ikan na jande'e ndra tundo'o ndra tatun Jesuu, ta kani ndra yuu chata ndra. ⁶ Yakan va ora chito Paulu chi'in Bernabé ña takan ni ja'a na chi'in ndra, ta ikan chīnu ndra kuà'an ndra iti' ñuu Litra ta ñuu Derbe ña kändii tichi ñu'u' Licaonia ta tandi'i ñuu iyo yatini. ⁷ Ta ikan kuàkatitu'un ndra tu'un va'a cha'a' Racha'nu Jesuu ikan.

Chi'in yuu, kàni na Paulu ñuu Litra

⁸ Ta ma ñuu Litra ikan iyo ra cha'a pe'lu ña kūu kaka nda ora kāku ra. Ta ra'ya nāndi ra ikan ⁹ tāsō'o ra ma ña kà'an Paulu. Ta ora ndē'e Paulu ma ra cha'a pe'lu ikan, tajan nākuni ra ña ya'a ga chīnuni ra ña Ndioo kùu janda'a ra ra. ¹⁰ Yakan va te'en ni'i va'a nāka'an Paulu chi'in ma ra cha'a pe'lu, ikan na kuni tandi'i ma ñivi:

—iNa ndetaun ta kundaa ndoun!

Ta ora kā'an Paulu te'en ta iin ndāvani ra ta chūndaa ra, juuni kīcha'a chàkunuu ra. ¹¹ Yakan va ora ndē'e ma ñivi ña jā'a Paulu chi'in ma ra cha'a pe'lu, ta ikan kīcha'a na kànachaa na ña jàka'nu na Paulu chi'in Bernabé chi'in tu'un kà'an ndian ñuu Licaonia, ta te'en kà'an na:

—Ndioo ndra iyo andivi, kīchaa ndra nuu iyo yo. Ta kàa ndra takua kàa iin ndra'ii iyo ñuñivi.

¹² Yakan va kàti na ti Bernabé kùu ndioo nàni Zeus, ta Paulu kùu ndioo Hermes, vati kà'an ga ra tia kua Bernabé. ¹³ Yakan va ma ra sutu ña jàka'nu ndioo Zeus iyo veñu'u ra iti' yu'u ñuu. Sutu ikan chàki'in ra kua'a' toro chi'in siki ña kùva'a chi'in ita vii ta chāa ra chi'in yi yatini

yuve'e kora ikan. Vati ma sutu chi'in ma ñivi ikan kùuni na jaka'nu na ma ndra tatun Jesuu. Yakan va ni ka'ni na ma toro ta sokó na yi nuu ndra. ¹⁴ Va ora chito Bernabé chi'in Paulu ma ña ni ja'a na kuenda ndra, ta ma ora ikani jánakaa ndra ja'ma ndra, ta yakan jàna'a yi ti na chàta'ani ndra ña jàka'nu ñivi ndra. Ta kándakunu ndra ki'vi ndra tañu ma ñivi ikan, ta te'en kà'an ndra nuu na:

¹⁵ —;Na jä'a ndo te'en! Ti yüvi Ndioo kùu ndi, va juuni ñivi kùu ndi takua kùu maa ndo ndia. Vati ndyu'u, vèchi ndi vèchi katitu'un ndi nuu ndo tu'un va'a cha'a' Jesuu. Yakan va ìyo yi ña na jaña ndo ña jàka'nu yutun íí ti yüvi Ndioo ndicha kùu yi. Ta na kicha'a ndo jaka'nu ndo ma Ndioo, ra ndìto ndisaa tiempu, ra jätuvi andivi, chi'in ma ñu'u' ñuñivi, ta tañu'u ta ndisaa nakuyi ña ìyo tichi yi. ¹⁶ Vaji taji'na Ndioo chā'a ra ña na chinuni ma ñivi ma ndava kùuni maa na, ¹⁷ vati tükuii nī jaña ra ña jàna'a ra nuu ñuñivi cha'a' tandi'i ña va'a ña jà'a ra, ti Ndioo ndicha kùu ra. Ti juuni Ndioo kùu ra ña jàkuun ra savi, ta chà'a ra ña na koo va'a ma itu. Ta juuni ra chà'a ña na koo kua'a' ma ña kacho ikan na sii kùunio, ti tüvi kumani nī'iin nakuyi nuu yo —kàti ndra.

¹⁸ Va vaji kätitu'un ndra ma tu'un ikan, ta ma ñivi ikan, ti endee küuni na jaña na ña ka'ni na ma toro ña ni sokó na nuu ndra. Va ma nuu ndi'i nia kúndee ndra jàndomani ndra ma ñivi, ña na jaña na ña sòkó na ri nuu ndra. ¹⁹ Ta ma ora ikan chāa iin ndra judíu ìyo ñuu Antioquía, chi'in ndra judíu ìyo ñuu Iconiu ndia. Ta ma ndrakan kīcha'a jàkanuu ndra xini ma ndian ìyo

ñuu ikan, ta jānini ndra na ña na kani na yuu chata Paulu. Ta ora chīnu tajan kēñu'u na Paulu iti' yu'u ñuu vati chānini na ña cha chī'í ra. ²⁰ Va ora kūti'vita'an ma ndian chīnuni tu'un Jesuu yatin nuu kàndii Paulu, ta ndēta ra ta kī'vi ndiko ra ma ñuu ikan. Ta inga kivi kēe ra kuà'an ra iti' ñuu Derbe chi'in Bernabé.

²¹ Yakan va ñuu Derbe, kàtitu'un ndra tu'un va'a cha'a' Jesuu nuu ma ndian ìyo ikan, tajan kī'vi kua'a' na kuà'an na iti' Jesuu. Ta ora yā'a ña'a kūu takan, tajan chīkoni'i ndiko ndra kuà'an ndra ñuu Listra, ñuu Iconiu, ta ñuu Antioquía. ²² Ta ndisaa ma ñuu i'ya, jāndomani ndra kua'a' ma ndian chīnuni tu'un Jesuu, ña na endee chinuni na ma tu'un ra, vaji ndè'e na tundo'o. Ta juuni kāti ndra nuu na ti ma kua ìyo yi ña kuu chaa yo nuu chà'nda Ndioo tiñu, jì'na ìyo yi ña nde'o kua'a' tundo'o. ²³ Ta juuni chā'a ndra tiñu nuu iin ndracha'nu, na kumi ndra ma ndian chīnuni tu'un Jesuu ña kùti'vi veñu'u ta'ii'iin ñuu. Ta ora cha yā'a kà'an ndra chi'in Ndioo ña ndīta yu'u ndra, tajan chā'a ndra ndra nda'a' Racha'nu Ndioo, ra jàka'nu ndra, na ja'a ra kuenda tiñu jà'a ndra.

Paulu chi'in Bernabé kuà'an ndiko ndra ñuu Antioquía ña kàndii tichi ñu'u' Siria

²⁴ Takan kūu yakan va jì'na yā'a ndra ñu'u' Pisidia, tajan chāa ndra ma ñu'u' Panfilia. ²⁵ Yakan va ora chāa ndra ma ñu'u' ikan, tajan kīcha'a ndra kà'an ndra tu'un va'a cha'a' Jesuu ñuu Perge. Ta ikan kēe ndra ta kuà'an ndra iti' ñuu Atalia. ²⁶ Ta ñuu Atalia, kī'vi ndra iin varku ta kuànu'u ndiko ndra endeeni nda ñuu Antioquía.

Ta ma iti' ñuu ikan kùu ma ñuu nuu tãchi ndra chìnuni tu'un Jesuu ndra tatiempu. Ta ma antea ña tãchi ndra ndra ji'na ga chīkan ndra ñamani nuu Ndioo cha'a' ma tiñu ni ja'a ndra niku. Ta vitin já chinu jā'a ndra ma tiñu ikan. ²⁷ Yakan va ora chāa ndra ma ñuu Antioquía, ta ikan jan kūti'vita'an ndra chi'in ndian chìnuni tu'un Jesuu. Ta ikan nūna kīcha'a ndra kàtitu'un ndra ndisaa ña jā'a ndra chi'in ndatu Ndioo, ta naja kua kīcha'a ra jàkakú ra ñivi yūvi judíu, ti tava Ndioo, juuni kùuni ra ña ma ndian yūvi judíu na chinuni na ma tu'un ra ndia. ²⁸ Yakan va kua'a' tiempu kīndoo Paulu chi'in Bernabé ma ñuu Antioquía chi'in ma ndian chìnuni tu'un Jesuu iyo ñuu ikan.

15

Ndra tatun Jesuu, jà'a ndra junta ñuu Jerusalén

¹ Takan kūu ta juuni ma tiempu ikan chāa iin ndra judíu chìnuni tu'un Jesuu ñuu Antioquía, ndra kīchi ñu'u' Judea. Ta ndrakan te'en nāka'an ndra chi'in ndian chìnuni tu'un Jesuu ndian iyo ñuu Antioquía: “Na kūu jakakú Ndioo ndo nuu kuati ndo, tu tüvi ji'na tà'nda ñii nuu ika ndo takua jāna'a Moisés nuu ndian judíu chīyo taji'na”, kàti ndra chi'in na.

² Tajan ora chīni Paulu chi'in Bernabé ma ña kā'an ndra tajan ni'i kīcha'a ndra kànita'an yu'u ndra chi'in ndra, va nī kuu jandondaa ndra yi ikan. Yakan va kāchin ma ndian chìnuni iyo ma ñuu ikan, Paulu chi'in Bernabé chi'in inga ndra chìnuni, na ku'un ndra ñuu Jerusalén

kunatu'un ndra tiñu ikan chi'in ndra tatun Jesuu, ta chi'in ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ndian chìnuni tu'un Jesuu ìyo ñuu ikan.

³ Tajan tächì ndio ma ndian chìnuni ìyo ñuu Antioquía ndra. Yakan va ora kuà'an ndra iti' ñuu Jerusalén, ji'na yā'a ndra ñu'u' Fenicia ta ñu'u' Samaria. Yakan va tandi'i ma ñuu yà'a ndra kàtitu'un ndra naja kua ndàkoo ma ñivi yüvi judíu ma ña jāka'nu na niku, ta ndāki'in na iti' Jesuu. Ta ya'a ga chīsii ma ndian chìnuni ñuu ikan ora chīni na ma tiñu ka'nu Ndioo ña kàtitu'un ndra.

⁴ Ta ora chāa ndra ma ñuu Jerusalén ta ikan kūti'vita'an kua'a' ma ndian chìnuni chi'in ndra tatun Jesuu ta ndracha'nu chà'nda tiñu ma veñu'u. Vati kùuni na taso'o na ma ña ni ka'an ndra. Ta ikan kàtitu'un ndra nuu ma ñivi ikan ndisaa ña kūu ja'a Ndioo tandi'i ma ñuu nuu chākunuu ndra kàtitu'un ndra tu'un Jesuu. ⁵ Va nuu ka'iin ti'vi ndra, ndēta iin ndra fariseu ña chìnuni tu'un Jesuu, ta te'en kīcha'a ndra kà'an ndra:

—Ndyo'o yani, ma ndra yüvi judíu ña chìnuni tu'un Jesuu, ìyo yi ña ta'nda ñii nuu ika ndra. Tajan juuni ìyo yi ña ka'nda yo tiñu nuu ndisaa na, na jachi'in na ndisaa ña kà'an ma ley tāa Moisés taji'na —kàti ndra.

⁶ Ta ikan jan, kūti'vi ta'an ndio ma ndra tatun Jesuu chi'in ma ndracha'nu ikan ña ni jakua'a ndio ndra ma tu'un ikan, ikan na nani'i va'a ndra naja kua kuu ka'an kachin ndra yi nuu ndra cha'a' yi. ⁷ Ta ora cha ya'a kua'a' tiempu ña nàtu'un ta'an ndra cha'a' yi, tajan ndēta Petu' ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ndyo'o yanĭ, cha ch̀to va'a ndo, ti Ndioo k̄achin ra yu'u tañu ndo, ikan na katitu'in nuu ndian yūvi judíu naja kua jakakú Jesuu na, ikan na chinuva'ani na tu'un ra ndia. ⁸ Ta Ndioo vati n̄akoto va'a ra naja kua ch̄anini ndisaa ñivi, yakan va j̄ana'a ra nuu na ña juuni k̄uu ki'vi na iti' ra ndia. Ta ch̄a'a ra Tati Íí ra ña na koo yi chi'in na takua ch̄a'a ra yi nuu yo ndia. ⁹ Yakan va inuu ndè'e Ndioo ndisaa yo, ti juuni j̄anaa ra kuati na cha'a' ma ña ch̄inuni na tu'un ra, ta takan j̄a'a ra chi'in yo ndia. ¹⁰ Ta naja k̄uuni ndo ja'a ndo ña j̄ana'a Ndioo nuu yo ña t̄uvi va'a yi, nde'o tu kuxaan ra chi'o. Na v̄a'a k̄a'an yo ña na ja'a na tandi'i ma ña k̄a'an Ley Ndioo t̄aa Moisés. Vati ni maa yo k̄uu ja'a yo tandi'i ma ña k̄a'an yi. Ta ni ndian k̄uu ñivio chiyo taji'na k̄uu ja'a na yi ndia. ¹¹ Yakan va chito yo, ti k̄uu kakú yo j̄a'a ma ley ikan, va k̄akú yo j̄a'a ma ñamani Racha'nu Jesuuni. Yakan va ndiakan juuni k̄uu kakú na j̄a'a ma ñamani ra ndia —k̄ati Petu'.

¹² Takan k̄uu ta ndisaa ma ndian ka'lin ti'vi ma ikan, k̄indoo taxiin na ora k̄icha'a Bernabé chi'in Paulu k̄a'an ndra naja kua ch̄a'a Racha'nu Ndioo ndatu ra nuu ndra ña j̄ana'a ndra seña ta ndatu ka'nu nuu ndian yūvi judíu. ¹³ Yakan va ora ch̄inu k̄a'an ndra, tajan ndēta Jandiau ta k̄icha'a ndio ra k̄a'an ra te'en chi'in na:

—Ndyo'o yanĭ, na kuni va'a ndo ña ni ka'in chi'in ndo: ¹⁴ Já k̄atitu'un Simón Petu' nuu yo naja kua j̄a'a Racha'nu Ndioo ña k̄i'in kuenda ra ma ñivi yūvi judíu ma cha'a' nunuu, ta k̄achin ra ma tañu na kua'a' ñivi kuenda ra ña na kuu na ñivi ra, ikan na jaka'nu na ra. ¹⁵ Yakan va ndisaa

ma ña kùu i'ya, indukuni kà'an yi chi'in ndisaa ma ña tãa ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo chīyo taji'na, vati ma tutu Ndioo ikan te'en kà'an yi:

¹⁶ Ora cha yā'a ndisaa ña'a, ni kichj inga cha'a'. Ta ni kutaa ndikoi ve'e nuu chà'nda Rey David tiñu vati cha ndōtani yi.

Ta vaji ndōtani yi vitin, ta ni jandova'a ndikoi yi ta ni jandochai yi inga cha'a'.

Takan kāti Ndioo chi'in na,

¹⁷ ikan na nanduku tandi'i ma ñivi ma Racha'nu chito'o yo, nda ma ndian yūvi judíu ndia.

Vati ma ñivi ikan, kāchin Ndioo na ña na chinuni na tu'un ra,

ikan na kuu na ñivi ra ndia.

¹⁸ Ta ma tu'un ikan chā'a ma Racha'nu yi nuu ma ndian chīyo taji'na,

ikan na nakoto kachin kua'a' ñivi yi nda ndian chīyo taji'na, ta nda ndian iyo ma tiempu vitin ndia.

Takan kà'an ma tutu Ndioo.

¹⁹ 'Yakan va yu'u, kàti ti ma ñivi yūvi judíu ña chìnuni tu'un Ndioo na kūu ka'nda yo tiñu nuu na ña na ja'a na ndisaa ma ña kà'an tutu ley Ndioo ña tãa Moisés. Vati cha ndākoo na ndisaa ma ña jàka'nu na niku, ta vitin kuà'an na iti' Jesuu. ²⁰ Yakan va iyo yi ña taa yo iin tutu, ta tachio yi nuu na, na jachika na na nuu ndioo yutun í ña jàka'nu na niku, ta na jaña na ña kì'vi na chi'in ña'a' yūvi ñasi'i na ndia, ta takani ma ña'a ndia. Ta juuni na jaña na ña chàchi na ní ta sa'an kiti kã'a. ²¹ Vati nda taji'na ta nda vitin, ti ta'ii'in ñuu iyo ndian kàtitu'un tu'un Ndioo

tāa Moisés. Ta jàkua'a na yi nuu ma ñivi tichi veñu'u ndian judíu ta'ii'iin kivi nindeo —kàti ra.

Tutu carta tāa ndracha'nu kuenda ndian yüvi judíu

²² Takan kūu tajan ndra tatun Jesuu chi'in ndracha'nu chi'in ndisaa ndian chìnuni, nātu'un na cha'a' yi ta ikan kāchin na uvi ta'an ndracha'nu, chà'nda tiñu nuu ndian chìnuni tu'un Jesuu ikan, na ku'un ndra chi'in Paulu ta Bernabé ñuu Antioquía. Ta ma ndra kāchin na, nàni ndra Sila chi'in Juda, ra juuni nàni ra Barsabás. ²³ Ta chi'in ndrakan tāchi ndracha'nu iin tutu ña na jakua'a ndra yi nuu ñivi iyo nuu kuà'an ndra. Ta ma tutu ikan, te'en kà'an yi:

“Ndyu'u ndra kùu tatun Jesuu, chi'in ndracha'nu ndian chìnuni tu'un Jesuu, tāchi ndi iin saludu nuu ndyo'o yani, ndian kùu ñivi yüvi judíu iyo ñuu Antioquía, ñu'u' Siria, ta ñu'u' Cilicia. ²⁴ Vati chìto ndi ti iyo ndra kēe ma ñuu Jerusalén ña tüvi nī cha'a ndi ña kujana'a ndra nuu ndo. Ta ma tu'un kuàjana'a ndra nuu ndo ya'a ga jàkanuu yi xini ndo, ta tüva chìto ndo niyi ja'a ndo cha'a' ma tu'un kà'an ndra. ²⁵ Yakan va ndyu'u jāndo'iin tu'un ndi ta kùuni ndi ña tiá va'a, tu kachin ndi iin ndra iyo tañu ndi, ikan na kunde'e ndra ndo chi'in ndra yanio Bernabé ta Paulu, ndra ya'a kùunio nde'o. ²⁶ Ta juuni Bernabé chi'in Paulu, cha chā'a ndra maa ndra na nde'e ndra kua'a' tundo'o cha'a' Racha'nu chito'o yo Jesucristu. ²⁷ Yakan va chi'in ndra'ya tāchi ndi Juda chi'in Sila ta nda'a ndra tutu í'ya, ikan na katitu'un kachin ndra nuu ndo ma tava kùuni yi ka'an yi. ²⁸ Ti takua chànini

Tati Ií Ndioo, ta chànini maa ndi ña na kà'nda ga ndi tiá tiñu nuu ndo kua ma tiñu ka'nu ña te'en kàtitu'un ndi vitin: ²⁹ Ta na kächì ga ndo sa'an kiti chà'ni na ña sòkó na nuu ndioo yutun íí. Ta na kächì ndo níí, ni sa'an kiti ká'a. Ta na kí'vi ndo chí'in ña'a' tóve kùu ñasi'i ndo. Tatu jáña ndo já'a ndo ndisaa ña'a, iin ña va'a kùu yi kuenda ndo tuva ja'a ndo takan. Ta Ndioo na ja'íí ra ndo", kàti ndra nuu carta ña tàchi ndra.

³⁰ Takan kùu ta ora chīnu ma junta ma ñuu Jerusalén, tajan kēe ndio ndra kuà'an ndra ma ñuu Antioquía. Ta ora cha kūti'vi ma ñivi chìnuni tu'un Jesuu ìyo ñuu ikan, tajan chā'a ndra ma tutu carta ña ndà'a ndra nuu na. ³¹ Takan kùu ta nduva'a kuui chīsii na, ora jākua'a ndra ma carta ikan. Vati chà'a yi tundeeni na. ³² Vati Juda chí'in Sila juuni ndra kà'an chí'in tu'un yu'u Ndioo kùu ndra, yakan va ch̀to ndra naja kua kà'an ndra chí'in ma ñivi. Ta jàmani ndra na chí'in kua'a' tu'un, vati chā'a ndra tundeeni nuu na. ³³ Ta ora chīnu kàtitu'un Sila chí'in Juda ma ña kà'an ma carta, tajan kīndoo ndra ikan tiá kua'a' tiempu. Ta ikan jan tāchi ndiko ndian chìnuni ndra, na ku'un ndiko ndra nuu ma ndracha'nu tāchi ndra ìyo ñuu Jerusalén. Va jì'na kà'an na nuu ndra te'en:

—Ndioo na jà'íí ra ndo ta na kumi va'a ra ndo ma itì' kuà'an ndo.

³⁴ Va chànini Sila ti va'a ga ña kīndoo ndra ñuu Antioquía tiá ga tiempu. ³⁵ Yakan va juuni kīndoo Paulu chí'in Bernabé chí'in inga tiá ndra ndia. Ta endee jàna'a ndra tu'un va'a kà'an

cha'a' Jesuu ta kàtitu'un ndra yi nuu ma ñivi ìyo ikan.

Nuu kèsiin Paulu chi'in Bernabé

³⁶ Takan kūu ta ora yā'a kua'a' kivi tajan te'en nāka'an Paulu chi'in Bernabé:

—Na kunde'e ndiko yo ñivi chìnuni ìyo ndisaa ñuu nuu kàtitu'un yo tu'un Racha'nu Jesuu niku. Nde'o naja kua ìyo na —kàti ra.

³⁷ Ta Bernabé, vati kùuni ra ña na ku'un Xuva Marku chi'in ndra, ³⁸ va Paulu nī cha'a ra ña ku'un ra chi'in ndra, vati Xuva ndākoo ra ndra ñuu Panfilia, ta töva nī chakunuu ra jà'a ra ma tiñu Ndioo chi'in ndra. ³⁹ Yakan va kànita'an yu'u ndra, ta kèsiin ndio ndra. Tajan Bernabé kāchin ra Xuva. Ta ikan kēe ndio ndra kuà'an ndra iti' ñu'u' Chipre chi'in varku. ⁴⁰ Ta Paulu kāchin ra ra nàni Sila. Tajan ma ndian chìnuni ìyo ñuu Antioquía, kīcha'a na kà'an na chi'in Ndioo na kumi ra iti' kuà'an ndra. Tajan kēe ndio ndra kuà'an ndra kuàkatitu'un ndra tu'un Jesuu.

⁴¹ Ta ora chàkunuu Paulu chi'in Sila, tajan yā'a ndra jàmani ndra ma ndian chìnuni tu'un Jesuu ìyo ñu'u' Siria ta ñu'u' Cilicia ndia, ña na jandeeni ma ña chìnuni na.

16

Nàta'an Timoteu ma Paulu chi'in Sila

¹ Takan kūu ta Paulu chi'in Sila chāa ndra ñuu Derbe ta Listra. Ta ikan nāta'an ndra iin ra chìnuni tu'un Jesuu, ra nàni Timoteu. Ta rakan ti ma'á ra kùu iin ña judía, ña chìnuni tu'un Jesuu ndia. Ta tatá ra kùu iin ra griegu. ² Ta ndisaa ma ndian chìnuni ìyo ñuu Listra ta Iconiu

kàti na ti iin ra va'a kùu Timoteu. ³ Yakan va Paulu kùuni ra ña na ku'un ra chi'in ra. Va juuni maa ra chānini ti ji'na iyo yi ña ta'nda ñii nuu ika ra, ikan na kūxaan ndian judíu iyo nuu kuà'an ndra. Vati ndisaa na cha ch̀to ti tatá Timoteu kùu iin ra yūvi judíu. ⁴ Ta tandi'i ma ñuu nuu yà'a ndra, kàtitu'un ndra nuu ma ndian ch̀nuni cha'a' ma tu'un kà'an ma carta ña tāa ma ndra tatun Jesuu chi'in ndracha'nu ch̀nuni ñuu Jerusalén, na jachi'in na yi. ⁵ Yakan va ma ñivi iyo ma veñu'u ta ñuu ta ñuu ikan, jàndeeni na ch̀nuni na tu'un Jesuu. Ta ta'ii'in kivi tiaga kua'a' na kīcha'a ch̀nuni.

Tichi xinda'vi Ndioo jànde'e ra nuu Paulu iin ra ñu'u' Macedonia

⁶ Takan kūu ta tava ma Tati Í Ndioo nī cha'a yi kàtitu'un ndra tu'un Ndioo ñu'u' Asia, yakan va yā'a ndra kuà'an ndra iti' ñu'u' Frigia ta ñu'u' Galacia. ⁷ Ta ikan chāa ndra raya nuu yà'a ñivi ora kuà'an na iti' ñu'u' Misia. Ta ikan kùuni ndra ku'un ndra iti' ñu'u' Bitinia, va ma Tati Í Jesuu, tüvi nī cha'a yi ña na ku'un ndra iti' ñu'u' ikan. ⁸ Yakan va yā'a ndra raya ñu'u' Misia tajan kuà'an ndra iti' ñu'u' ikan. Ta ikan chāa ndra yu'u tañu'u, yatin ñuu Troa. ⁹ Ta chanikuaa jānde'e Ndioo nuu Paulu iin ra ña ndaa ta iyo ra ñu'u' Macedonia. Tajan rakan jānini ra Paulu ta te'en nāka'an ra chi'in ra: “¡Na kichiun ñu'u' Macedonia, nuu iyo ndi ta tindeun ndi!”, kàti yi chi'in ra. ¹⁰ Ta ora yā'a ña ndē'e ra ma xinda'vi yakan, ta numini kīcha'a ndio ndi jàndova'a ndi ndatiñu ndi ña ni ku'un ndi iti' ñu'u' Macedonia, vati cha ch̀to va'a ndi ti Ndioo kāchin ra ndyu'u

na ku'un ndi kukatitu'un ndi tu'un va'a kà'an cha'a' Jesuu iti' tikan.

Chàa Paulu chi'in Sila ñuu Filipu ña kàndii ñu'u' Macedonia

¹¹ Takan kūu ta ñuu Troa kī'vi ndi iin varku indeeni nda kati chaa ndi iin ñu'u' vali ña iyo tichi tañu'u ña nàni Samotracia. Ta ora tuvi inga kivi tajan kī'vi ndiko ndi varku indeeni nda kati chāa ndi ñuu Neápolis. ¹² Tajan kēe ndi ñuu i'ya, ta kācha'an ndi ñuu Filipu. Ta ma ñuu Filipu ti iin ñuu ka'nuga kùu yi kuenda ndian Romanu. Ta juuni iin ñuu ka'nu kùu yi kuenda ñu'u' Macedonia. Ta ñuu ikan kīndoo ndi uvi uni kivi. ¹³ Ta ma kivi nindeo kēe ndi kuà'an ndi iti' yu'u ñuu nuu kàndii iin yuta. Vati ndyu'u kùuni ndi ti ikan kùu nuu kùti'vi ñivi judíu ña kà'an na chi'in Ndioo. Yakan va ora chāa ndi ma ikan ta chūnandi ndi ta ikan jan kīcha'a ndio ndi kà'an ndi tu'un va'a cha'a' Jesuu chi'in ma ñivi ña'a kùti'vi ka'iin ikan. ¹⁴ Ta iin ña'a ndaa tañu ma ñivi ña'a' ikan, kùu ña nàni Lidia. Ta yakan ti ña ñuu Tiatira kùan ta iin ña jàka'nu Ndioo kùan ndia. Ta xìkoan ja'ma color ndaa, ña ya'a vii. Ta yakan ti nàndian tàso'an ndisaa ma ña kà'an Paulu. Yakan va ora chīnian ndisaa ma ña kā'an ra, tajan Ndioo chā'a ra chinituni ra nuan, ta ikan kīcha'a ndioan chīnunan tu'un Jesuu. ¹⁵ Ta ikan kūnduta ndioan chi'in ndisaa ñivian ña iyo ve'an. Ta ora cha yā'a kūnduta vi, tajan te'en kīcha'a kà'an ña ña jàninian ndi:

—Tu chànini ndo ña chīnuva'an_i tu'un Jesuu, na ko'o ve'i ta kindoo ndo nindee ndo ma ikan —kàtīan.

Takan kūu ña kēe ndio ndi kuà'an ndi ve'an.

Paulu jànda'a ra iin ñayoko ña ndo'o tati xaan

¹⁶ Iin kivi kēe ndi kàcha'an ndi iin nuu kùti'vi ñivi judíu ña kà'an na chi'in Ndioo. Ta tichi iti' kuà'an ndi nāta'an ndi iin ñayoko ña ndo'o tati xaan. Vati ma yakan ch̀toan ndanu v̀chi ma ña ni ta'an yo iti' nuu jà'a yi. Ta jākanaa ña kua'a' xu'un' kuenda ma ndra chito'an jà'a ma ña ch̀toan. ¹⁷ Ta ma ora ikani t̀ndikuan chata Paulu ta juuni chi'in ndi ndia. Tajan kīcha'a kà'an ña, ta k̀nachaa ña ni'i va'a te'en:

—Ndra'ya k̀u ndra jà'a tiñu kuenda Ndioo ka'nu ga, ra iyo andivi. Ta k̀titu'un ndra nuu ndo naja kua k̀u jà'a ndo ta kakú ndo —k̀titan.

¹⁸ Ta ñayoko i'ya ti kua'a' kivi ch̀kunuan kà'an ña te'en, yakan va ch̀a ndio iin kivi ña k̀xaan ndio ma Paulu. Ta te'en nāka'an ndio ra chi'in ma tati xaan ña indii ña:

—Chi'in ndatu Jesucristu kà'in ña na keun tichi kuñuan —k̀ti ra.

Tajan ora k̀a'an ma Paulu te'en, ta ma ora ikani kēe ndio yi ña.

¹⁹ Tajan ora ch̀a' ndio ma ndra chito'an kuenda ña na k̀u ga jakanaa ndra xu'un' chi'an, tajan t̀in ndio ndra Paulu chi'in Sila, ta kēñu'u ndra ndra ta ch̀ndaka ndra ndra nuu ka'iin ndra vetiñu. ²⁰ Tajan te'en kīcha'a ndio ndra kà'an ndra chi'in ndra:

—Ma ndra judíu i'ya ya'a j̀kanuu ndra xini ñivi iyo ñuu yo. ²¹ Ta jànda'viña'a ndra ma ñivi ñuu yo chi'in ma tu'un chaa ña jàna'a ndra. Ta ndyu'u ti k̀u ja'a ndi ma ña jàna'a ndra ti töve ch̀a' ma Ley Romanu ña jà'a ndi yi —k̀ti ndra.

²² Ta ikan jan ndisaa ma ñivi ndēta na ta kīcha'a na kà'an ti'ini na chata ndra. Yakan va te'en nāka'an ma ndratiñu chi'in ma jandaru:

—Na tavani'i ndo ja'ma ndra ta na kani ndo ndra chi'in yutun kuiin —kàti ndra.

²³ Ta ikan ora cha yā'a kāni nduva'a kuii ndra ndra, tajan tī'i ndra ndra tichi vekaa. Ta te'en nāka'an tuku ma ndratiñu chi'in ma ra jandaru kùmi vekaa:

—¡Na kumi va'un ndra! —kàti ndra.

²⁴ Yakan va ora nāka'an ndra te'en chi'in ma ra kùmi vekaa, tajan tī'i ndio ra ndra iin tichi vekaa nuu xe'e ga. Ta ikan tī'i ra cha'a ndra iin tichi yavi vitu.

²⁵ Va juuni ma chanikuaa kivi ikan, ìyo yi a java ñuu, ta ma ora ikan kà'an Paulu ta Sila chi'in Ndioo. Ta chīta ndra iin yaa ña jàka'nu ndra Ndioo. Ta ikan ndisaa ma ndra ka'iin tichi vekaa, chīni ndra ma ña jà'a ndra. ²⁶ Ta ma ora ikani kīchi iin ña nduva'a kuii ni'i tàan, ña ndava ndāta ma chave'e chi'in pisu tichi vekaa. Yakan va ma ora ikani nūna ndisaa ma yuvekaa. Ta ndisaa ma ndian ka'iin tichi vekaa ndāchi ma karena ndikun ma vitu nuu ka'iin ma cha'a na.

²⁷ Ta ikan ora ndākoo ma ra kùmi vekaa, ta ndē'e ra ña tandi'i yi nūna. Tajan tāva ra ma machiti ra ña ni ka'ni ra juuni maa ra, vati chānini ra ti ndisaa ma ndian ka'iin vekaa kākú na niku.

²⁸ Va ora ndē'e Paulu ña takan ni ja'a ma jandaru, tajan te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Na kā'niun juuni maun vati ndisaa ndi juuni ka'iin ndi i'ya —kàti Paulu chi'in ra.

²⁹ Ta ikan chīkan ma ra jandaru kùmi vekaa iin ñu'ú nuu ra meru ra. Ta ikan chīnu ra kī'vi

ra tichi vekaa nuu indii Paulu ta Sila. Ta endee ndàyu ra cha'a' ña yu'vi ra, yakan va chūnandi chiti ra iti' cha'a ndra. ³⁰ Tajan tāvani'i ndio ra ndra ma tichi vekaa, ta te'en chīkatu'un ra nuu ndra:

—Ndyo'o xaa, ¿nayi iyo yi ña ja'i ta kùu jakakú Ndioo yu'u nuu ma kuati jà'i? —kàti ra chi'in ndra.

³¹ Tajan te'en nāka'an ndra chi'in ma jandaru ikan:

—¡Na chinuniun tu'un Racha'nu Jesuu, ta kuu kakun chi'in ndisaa ñiviun ña iyo ve'un jà'a ra! —kàti ndra.

³² Takan kūu ta kā'an ndra tu'un ma Racha'nu Jesuu nuu jandaru ikan ta nuu ndisaa ma ñivi ka'iin ve'e ra ndia. ³³ Ta juuni ma ora chanikuaa ikan, chāka ma ra jandaru Paulu chi'in Sila kuà'an ndra iin nuu kàndii iin yuta. Ta ikan nākata ra ma nuu tàkue'e ndra. Tajan Paulu chi'in Sila jākunduta ndio ndra ma jandaru ikan chi'in ndisaa ñivi iyo ve'e ra. ³⁴ Yakan va ora cha yā'a kùnduta ra chi'in ñivi ra, tajan chāka ndio ra ndra kuà'an ndra ve'e ra. Ta ikan chā'a ra ña chāchi ndra. Yakan va maa ra chi'in ndisaa ñivi ra, nduva'a kuui chīsii vi ña kīcha'a vi chīnuni vi tu'un Racha'nu Ndioo.

³⁵ Ta ora kùndichin inga kivi ma ndra kùu vesi tāchi ndra tatun kà'an nuu ma ra jandaru kùmi vekaa, ña na jaña ra Paulu chi'in Sila, ndra ka'iin tichi vekaa. ³⁶ Ta ikan jan te'en nāka'an ndio ma ra kùmi vekaa chi'in ma Paulu:

—Ma ndra kùu vesi, tāchi yu'u ña na jañai ndo. Yakan va cha kùu ku'un vii ndo ve'e ndo vitin —kàti ra.

³⁷ Tajan te'en nāka'an ndio ma Paulu chi'in ma ndra kùmi vekaa:

—Ndyu'u ndra kùu kuenda ñuu ka'nu Roma. Kāni ndra ndi nuu ka'lin kua'a' ñivi, ta tī'i ndra ndi tichi vekaa i'ya. Ta tüvi nī ja'a ji'na ndra kuenda tuva kuati ndi kùu yi. ;Ta vitin kùuni ndra tavani'i xe'e ndra ndi ikan nī'iin ñivi nākoto na yi! ;Va na kùu ja'a ndra yi takan! ;Yakan va na kichi juuni maa ndra ta tava ndra ndi! —kàti ra.

³⁸ Ta ikan jan kēe ma ndra jandaru chākatitu'un ndra nuu ma ndra kùu vesi ña chà'nda tiñu nuu ndra. Ta ora chito ndra ña ndra tatun Jesuu, kùu kuenda ñuu ka'nu Roma kùu ndra, ndava yū'vi ndra. ³⁹ Ta ikan kēe ndra kuàndakan ndra ñamani nuu Paulu ta Sila na jaka'nuni ndra ndra cha'a' ma ña jā'a ndra chi'in ndra. Tajan tāvani'i ndio ma ndra vesi ndra tichi vekaa. Ta jānini ndra ndra ña na kee ndra ma ñuu ikan. ⁴⁰ Yakan va ora kēe ndra ma vekaa, tajan kuà'an ndra nuu ndian chìnuni ka'lin ve'e Lidia. Ta ora chāa ndra ikan tajan chā'a ndra tundeeni nuu na. Ta ikan kēe ndio ndra kuà'an ndra inga ñuu.

17

Ñivi ñuu Tesalónica kàja'a na kuati

¹ Ma iti' kuà'an Paulu chi'in Sila yā'a ndra ñuu nàni Anfípolis, ta juuni yā'a ndra ñuu nàni Apolonia. Tajan chāa ndio ndra ñuu nàni Tesalónica, vati ikan iyo iin veñu'u ñivi judíu.

² Ta ikan kī'vi Paulu ma tichi veñu'u ikan, kua takani jà'a ra ndisaa kivi nindee na. Uni sabadu jāna'a ra kua kà'an tutu Ndioo nuu na. ³ Ta chi'in

tutu ikan kātitu'un ra nuu na ti ra kùu Cristu iyo yi ña nde'e ra tundo'o niku. Ta ora na ya'a ña kuvi ra ni natakú ndiko ra. Ora chínu kā'an Paulu takan chí'in na, tajan te'en nāka'an ndiko ra:

—Juuni ma ra Jesuu ña kà'in nuu ndo, juuni rakan kùu ma Cristu, ra tāchi Ndioo ña jàkakú ra yo ndia.

⁴ Yakan va tiani ma ndian judíu kīcha'a na chìnuni na tu'un Jesuu ña kà'an Paulu ta Sila, tajan ndō'iin ndio na chí'in ndra. Ta juuni iyo kua'a' ma ndian yūvi judíu ña jàka'nu Ndioo, ta nda ñivi ña'a' cha'nu ya'a ga iñu'u ndia, juuni kīcha'a vi chìnuni vi tu'un Jesuu. ⁵ Va ma ndian judíu ndian tüvi nī chinuni tu'un Jesuu nduva'a kuii kūxaan na ta tīxin na ña k'vi iin ñivi na iti' Jesuu. Yakan va chāka'an na chí'in iin ndra kini kàchika kai na kīcha'a ndra kùvaa yu'u ndra ta na jakanuu ndra xini ma ñivi ñuu ikan, kàti ndra. Ta takan jā'a ndra, tajan ikan kēe ndio ndra chí'in inga ndian ñuu kuànduku na Paulu chí'in Sila ve'e Jasón, ti kùuni na tava na ndra ma tichi ve'e ra ta jana'a ndio na ndra nuu tūvi ñivi ka'iin ñuu ikan. ⁶ Va tava nī nata'an na ma Paulu ta Sila ve'e ma Jasón, yakan va maa ra tiin na. Ta juuni tiin na inga ndra chìnuni ña iyo ve'e ra. Ta kēñu'u ndio na ndra kuà'an na nuu ndra kùvetiñu. Ta ora chāa na ma vetiñu, tajan ma ndra judíu ni'i va'a kīcha'a kà'an ndra chí'in ndra kùvetiñu te'en:

—Ndra'ya kùu ndra jàkanuu xini ñivi iyo ñuñivi, ta vitin vāchi ndra i'ya, ti juuni kùuni ndra jakanuu ndra xinio ndia. ⁷ Ta Jasón kùu ra ña chā'a ra ve'e ra na koo ndra. Ta ndrakan tüva

jachi'in ndra tu'un ley Rey César, ra chà'nda tiñu nuu yo, vati kàti ndra ña ìyo tuku inga ra kùu rey, ta rakan nàni ra Jesuu —kàti ndra.

⁸ Yakan va ora chīni ma ndra vetiñu chi'in ma ñivi ka'iin ikan ña kà'an ndra, yakan va tiaga kīcha'a na kùxaan na. ⁹ Ta jā'a na na tia'vi Jasón chi'in inga ñivi iin multa. Tajan ora tīa'vi ndio ndra yi ta jāña ndio ndra ndra.

Paulu chi'in Sila chàkatitu'un ndra tu'un Jesuu ñuu Berea

¹⁰ Ora cha kī'vi ma chanikuaa, numini tāchi ma ndian chìnuni tu'un Jesuu ma Paulu chi'in Sila, na ku'un ndra iti' ñuu Berea. Ta ora chāa ndra ma ñuu ikan, ta kuàki'vi ndio ndra veñu'u ñivi judíu ñuu ikan. ¹¹ Ta ma ndian judíu ìyo ñuu i'ya tiá yati na kua ndian judíu ìyo ñuu Tesalónica, ti ya'a chīsii na ora kàtitu'un ndra tu'un cha'a' Jesuu nuu na. Ta jākua'a na ma tutu Ndioo ndisaa kivi, nde'o tu ña ndicha kùu ma ña jàna'a ma Paulu nuu na. ¹² Yakan va kua'a' na kīcha'a chìnuni tu'un Jesuu, ta juuni kua'a' ndian yūvi judíu kīcha'a chìnuni na ndia, nda ma ndra'ii chi'in ñivi ña'a ya'a ga iñu'u ndia. ¹³ Va ora chīto ma ndian judíu ìyo ñuu Tesalónica ña juuni chàkunuu Paulu jàna'a ra tu'un Ndioo ñuu Berea, tajan kēe ndio ndra kuà'an ndra kuàjakanuu ndra xini ñivi ìyo ñuu ikan, ikan na kuxaan na nde'e na Paulu. ¹⁴ Va ma ndian chìnuni tāchi na Paulu na kee ra numini ma ñuu ikan ta ku'un ra iti' yu'u tañu'u. Ta Sila ta Timoteunia ndōo ndra ma ñuu Berea. ¹⁵ Tajan ndisaa ma ndra chìnuni ña ndakata'an chí'in Paulu kuà'an ndra chí'in ra nda ñuu Atenas. Ora

chāa ndra ñuu Atenas, tajan Paulu tāchi ra ndra na ku'un ndiko ndra ñuu Berea kuka'an ndra nuu Sila ta Timoteu, na kichi numini ndra ma ñuu Atenas nuu ndaa ra. Yakan va kēe ndio ndra kuàkatitu'un ndra nuu Timoteu ta Sila.

Paulu chàkunuu ra ñuu Atenas

¹⁶ Takan kūu ta ikan Paulu ndātu ra Sila ta Timoteu ñuu Atenas. Yakan va ndanikuni ma nuu chàkunuu ra ñuu ikan, ndè'e ra ma ndioo yutun í ña jà'a ñivini. Ta nda'vi kūuni ra ora ndè'e ra yi. ¹⁷ Yakan va tichi veñu'u ndian judú nātu'un ta'an ra chi'in ñivi judú, ta chi'in ñivi yüvi judú ña jàka'nu Ndioo. Ta juuni nani kivi kànita'an yu'u ra cha'a' ña ndaa chi'in ñivi kùti'vi nuya'vi ndia. ¹⁸ Ta juuni ka'lin ndian jàkua'a jakuela epicúreos, chi'in ndian jàkua'a jakuela estoicos, te'en kīcha'a na kànita'an yu'u na chi'in Paulu:

—¿Nda tu'un kùu ña kà'an ra'ya ña ya'a kua'a' yu'u ra? —kàti na.

Ta inga na kà'an te'en:

—Ma ra'ya jà'a ra, ña kuàkatitu'un ra tu'un cha'a' ndioo ka'lin nuu chika, va kùu ndra ndioo töve nàkoto ndi. Takan jà'a ra najaka —kàti na.

Tu'un i'ya kà'an na, ti Paulu kàtitu'un ra tu'un cha'a' Jesucristu, naja nātaku ra tañu ndian ndí.

¹⁹ Ta ikan tiin na ra, ta kuà'an na chi'in ra nuu ndaa ve'e nàni Areópago. Vati ikan kùti'vi na ora chini na iin tu'un chaa. Ta ora chāa na ma ikan, ta te'en chīkatu'un ndio na nuu Paulu:

—Kūuni ndi koto kachin ga ndi cha'a' ma tu'un chaa ña já chinu kàtitu'un. ²⁰ Vati kàtitu'un nuu ndi iin tu'un ña töve chito ndi. Yakan va kùuni ndi koto ndi niyi kùuni yi kà'an yi —kà'an na.

²¹ Takan kūu tajan ndisaa ma ndian ñuu Atenas chi'in ndian kichi nuu chika ña ìyo ma ikan, jàkenaa na tiempuni chi'in ma ña nàtu'un na ta tàsò'o na nda tu'un nikuuni ña kùu iin ña chaa kuenda na. ²² Ta ikan jan ndeta Paulu tañu ma ñivi ka'iin ve'e Areópago ikan, ta te'en nāka'an ra chi'in na:

—Ndyo'o ndian ñuu Atenas, vitin va cha chitòti ti ndyo'o kùu ndian ya'a jàka'nu ndo ndioo ña ya'a chìnuni ndo, ²³ ti ora chākunui tichi ñuu ndo, ikan ndē'i ndisaa ma yutun íí ña jàka'nu ndo. Ta tañu ma ña jàka'nu ndo, ndē'i iin letra ma nuu naa ña te'en kà'an: “Kuenda iin Ndioo ña töve nàkoto yo.” Ta yu'u kàtitu'in nuu ndo vitin cha'a' Ndioo ña jàka'nu ndo vaji töve nàkoto ndo ra. Juuni cha'a' yakan kùuni kàtitu'in nuu ndo, ikan na chaa ndo koto kachin ga ndo naja kua kàa ra.

²⁴ 'Vati Ndioo ikan kùu ma ra jātuvì ñuñivi, ta tandi'i ña ìyo nuu yi. Ta juuni rakan kùu ra ña chà'nda tiñu nuu andivi ta nuu ñu'u' ñuñivi ndia. Ta töve ìyo ra tichi nī'iin veñu'u ña jà'a ñivini vati ìyo ra ndanikuni. ²⁵ Ta töve chiniñu'u ra nī'iin ñivi jà'a tiñu nuu ra. Vati tūvi kùmani nī'iin nakuyi nuu ra. Ta maa ra kùu ra ña chà'a ra kivi koo yo, chi'in tati xità yo, ta tandi'i ña'a yo ña ìyo.

²⁶ 'Vati chi'in iin ra'ii ni, jā'a ra ña tūvi tandi'i ñivi ìyo ninii kuii ñu'u' ñuñivi, ikan na koo na ndisaa ma ñu'u' i'ya. Ta antea ña jātuvì Ndioo ñivi ìyo ñuñivi cha kāchin ra naja kivi ni koo na nuu yi, ta juuni kāchin ra ndanu ìyo yi ña koo na ndia. ²⁷ Takan jā'a Ndioo, ikan na nanduku

ndicha yo ra nda kati nata'an yo ra, vati Ndioo tüvi chika ìyo ra nuu ta'ii'iin yo. ²⁸ Vati Ndioo jà'a ña ìyo yo, ta jà'a ra ña kanda yo, ta juuni chà'a ra ña ìyo ñandeo ndia, ikan na kuu koo ndito yo. Vati te'en tãa iin ra ñuu ndo iin tutu vii taji'na: "Se'e Ndioo kùu ndisaa yo." ²⁹ Ndicha kuii ña takua kùu yo se'e Ndioo, yakan va tüvi ìyo yi ña ka'an yo ña Ndioo kùu ra takua kàa iin yutun íí ña oro, a iin ña plata, a iin ña kàa takua kàa iin yuu. Vati ndisaa yakan kùu ma ña vàchi ma chinitunini na, ta jà'a na yi chí'in nda'a' na takua kùuni maa na ndia. ³⁰ Vati Ndioo antea tüvi nī ti'i ra kuenda na ora tüvi ch̀to na ma tu'un ra niku. Va vitin Ndioo chà'nda ra tiñu nuu ndo, ta nuu ndisaa ñivi ìyo ñuñivi na ndakoo yo jà'a yo kuati ta na chikoni'o ku'un yo iti' kuà'an ra. ³¹ Vati Ndioo cha kãchin ra iin kivi ña ni jakutuni ra tiñu ndisaa ñivi. Ta ikan kàti ndaa ra nuu yo, yo jà'a ña va'a, ta yo töve. Ta ndisaa ña'a Ndioo cha chã'a ña na ja'a Jesucristu yi. Vati rakan cha kãchin ra ra tatiempu. Ta ora jãnataku Ndioo ra tañu ndian ndií, takan chã'a Ndioo ña nakoto kachin tandi'i ñivi ña kãchin ra Jesuu ña na ja'a ra ma tiñu ikan —kàti Paulu.

³² Takan kũu ta ora chĩni na ña kã'an Paulu ña nãtaku ndiko ñivi tañu ñivi ndií, ìyo ndian kà'an ti'ini chata ra, ta ìyo ndian kà'an te'en ndia:

—Ni taso'o ndiko ndi ma ña kà'un va nda inga tuku ora —kàti na chí'in ra.

³³ Yakan va kēe ndio ra ta kuà'an ra. ³⁴ Ta ìyo ndian kīcha'a ch̀nuni tu'un Jesuu ña kà'an Paulu. Ta tañu ndian ch̀nuni ndaa iin ra ndiso tiñu vetiñu Areópago, ra nàni Dionisio. Ta juuni

ndaa iin ña'a chìnuni ña nàni Dámaris chi'in inga tuku tiaga na ma ikan ndia.

18

Kuà'an Paulu ñuu Corintu

¹ Takan kūu ta Paulu, kēe ra ñuu Atenas, ta kuà'an ra iti' ñuu Corintu. ² Ta ora chāa ra ñuu Corintu ta ikan nāta'an ta'an ra chi'in iin ra judíu, ra nàni Aquila. Ta rakan ti ra ñu'u' Ponto kùu ra. Ta Aquila chi'in ñasi'i ra Priscila, takani cha ìyo vi ma ñu'u' Italia niku. Ta kēe vi ma ñu'u' ikan vati ma ra kalecha'nu Claudiu, jākunu ra ndisaa ndian judíu ndian ìyo ma ñu'u' ikan. Ta ikan já chāa ndio vi ñuu Corintu. Ta ikan Paulu kuà'an ra kuànde'e ra vi ma nuu ìyo ve'e vi. ³ Ta ora chāa Paulu ve'e vi, ta kīcha'a ra jàva'a ra ve'e ja'ma chi'in vi ña ni xiko vi. Vati juuni chító ra jà'a ra ma tiñu ikan ndia. Ta ikan kīndoo ra jàtiñu ra chi'in vi. ⁴ Ta ta'ii'in kivi nindeo Paulu chà'an ra ma veñu'u ndian judíu chàkatitu'un ra nuu na chi'in ndian yūvi judíu ndia, vati kùuni ra ña na chinuni na tu'un Jesucristu.

⁵ Takan kūu ta kēe Timoteu chi'in Sila ñu'u' Macedonia, ta chāa ndra ñuu nuu ìyo Paulu. Ta ikan chāa ndra ve'e nuu ìyo ra. Yakan va ora ndē'e Paulu ña chāa ndra, tajan kīcha'a ndio ra kàtitu'un ra nani kivi ma tu'un Jesuu nuu ma ñivi judíu, va jàna'a kachin ra nuu na ña Jesuu juuni kùu ra ma Cristu ra tāchi Ndioo ña na jakakú ra yo ndia. ⁶ Va ora kīcha'a ra kà'an ra te'en nuu na, tajan iin ndian judíu kīcha'a na kàyuni na chi'in ra ta kīcha'a na kà'an ti'ini na chata ra. Yakan va Paulu kīcha'a ra jākisi ra

ja'ma ra, ta kīcha'a ndio ra kà'an ra te'en chi'in na:

—Ora jànde'e Ndioo tundo'o nuu ndo na tüva ch̀toi ti yüva kuati yu'u kùu yi, vati cha kätitu'in tu'un cha'a' Jesuu nuu ndo vaji töve jàchi'in ndo yi. Yakan va vitin ta iti' nuu ni ku'un ndioi kukatitu'in tu'un i'ya nuu ñivi yüvi judú —kàti Paulu.

⁷ Ta ora kēe ndio ra ma veñu'u ndian judú ikan, ta kuà'an ndio ra ve'e iin ra nàni Ticio Justo, ta rakan ti iin ra jàka'nu Ndioo kùu ra ndia. Ta iyo ve'e ra yatini xiin ma veñu'u ikan.

⁸ Ta iin ra nàni Crispo, ra chà'nda tiñu ma veñu'u ikan juuni kīcha'a ra ch̀nuni ra tu'un ma Racha'nu Jesucristu chi'in ndisaa ñivi ña iyo ve'e ra. Ta kua'a' ñivi ñuu Corintu kīcha'a ch̀nuni ta kùnduta na ora ch̀ini na ma tu'un va'a cha'a' Jesuu ndia. ⁹ Iin chanikuaa Paulu ndē'e ra Jesucristu takua ndē'o nakuyi tañu ñuma'na yo. Tajan te'en nāka'an Jesucristu chi'in ra:

—¡Na yü'viun! ¡Na katitu'un tiá tu'in nuu tiaga ñivi! ¡Ta na jãñaun ña jàna'un yi nuu na! ¹⁰ Vati iyo chi'un, ta nĩ'iin na kùu jati'ini na chi'un a takue'un jà'a na, vati iyo kua'a' ñivi mai ñuu i'ya ña kàchìn —kàti ra.

¹¹ Takan kùu yakan va Paulu ch̀yo ra iin kuiya java ma ñuu Corintu ña jàna'a ra tu'un Ndioo nuu ma ñivi ikan.

¹² Ta ch̀aa iin kivi ña kī'vi ra nàni Galión chà'nda ra tiñu ñu'u' Acaya. Ta ma ñuu Corintu ti iyo yi tichi ñu'u' Acaya ndia, tajan kütivi ta'an ndio ma ndian judú, ta tiin ndio na Paulu. Ta ch̀andaka na ra nuu jàkutuni Galión tiñu, na

jànde'e ra tundo'o ra. ¹³ Tajan te'en tīso ma ñivi kuati chata Paulu nuu ma Galión:

—Ra'ya, kùu ra jànda'viña'a ñivio. Ti kàti ra ti tüvi va'a ña jàka'nu ndi Ndioo takua kà'an ma tutu ley ña kà'an cha'a' ma niyi iyo yi ña ja'a ndi —kàti na.

¹⁴ Takan kùu ta chani ka'an Paulu iin tu'un nuu ra niku ora nàka'an Galión iin tu'un i'ya nuu na:

—Ndyo'o ndian judíu, na kuni va'a ndo ña ni ka'in chi'in ndo. Tu iyo iin ña kini a kuati ka'nu ña jà'a ra, tajan iyo yi ña jakutunĭ yi, ¹⁵ va tava chā'i kuenda ña tìsokuati ndo ra cha'a' ma tu'un kà'ani ra chata tutu Ley chìnuni ndyo'o ñivi judíu, yakan va na jandondaa maani ndo yi ti na kùuni ja'i yi —kàti ra.

¹⁶ Takan kùu tajan jākunu Galión na tichi ma ve'e nuu tà'nda tiñu ikan. ¹⁷ Ta ikan tīin ndio ma ndian judíu ra nàni Sóstenes, ra chà'nda tiñu veñu'u judíu. Ta ikan jan nduva'a kuii kāni na ma Sóstenes nuu nde'e ma nuu nda vetiñu nuu chà'nda Galión ma tiñu ma ora ikani. Va ma Galión, vaji ndē'e ra ma ña ndo'o ma Sóstenes, tüvi nī jachi'in ra ma ña jà'a na chi'in ra.

Cha'a' uni kīcha'a ndiko Paulu kuàkatitu'un ra tu'un Jesuu ora chāa ndiko ra ma ñuu Antioquía

¹⁸ Takan kùu ta Paulu kīndooga ra kua'a' kivi ma ñuu Corintu. Ta ikan jan kīcha'a ndio ra kà'an ndio ra chi'in ma ndian chìnuni tu'un Jesuu ña ni ku'un ra. Ta ikan jan tīin ndio Paulu iin varku. Ta kēe ndio ra kuà'an ra chi'in Aquila ta chi'in ñasi'i ra ña nàni Priscila iti' ñu'u' Siria. Va ora takāaga kī'vi vi tichi varku, jī'na Paulu sōkon ra ndisaa ixi xini ra ñuu nàni Cencrea. Vati rakan jāchinu ra ña chā'a ra tu'un nuu

Ndioo ña ni ja'a ra tiñu kuenda ra. ¹⁹ Ta ora chāa na ñuu nàni Efesu, tajan ndākoo ra Priscila chi'in Aquila ma ikan. Ta kēe ndio ra kuà'an ra nuu ndaa iin veñu'u ndian judíu. Ta ikan kīcha'a ndio ra jàna'a ra chi'in ma ndian judíu ña kùti'vi ma ikan. ²⁰ Ta ikan jan kīcha'a ña nàka'an na chi'in ra ña na kindoo ra koo ra tiá kivi chi'in na, va nī kuuni ra. ²¹ Yakan va te'en kīcha'a ra kà'an ra chi'in na:

—Ìyo yi ña ku'in iti' nuu ti kùuni koi ñuu Jerusalén ora kicha'a ma viko ikan. Ta tu Ndioo kùuni, tajan vachì nde'e ndikoi ndo inga cha'a —kàti ra.

Ta ora chīnu kà'an ra takan tajan kī'vi ndio ra tichi ma varku ta kēe ndio ra ñuu Efesu ta kuà'an ra iti' nuu. ²² Ta ora chāa ra ñuu Cesarea, ta kēe ndiko ra kuà'an ra ñuu Jerusalén, kuàka'an ra chi'in ndian chìnuni tu'un Jesuu ìyo veñu'u ikan. Ta ikan jan kēe ndio ra kuà'an ra iti' ñuu Antioquía. ²³ Tajan kua'a' va'a kivi chīyo ra ma ñuu Antioquía, ta ikan jan kēe ndiko ra kuà'an ra kuàjamani ra ndisaa ndian chìnuni tu'un Ndioo ìyo ta'ii'iin ñuu nuu yā'a ra, taku ñu'u' Galacia chi'in ñu'u' Frigia.

Ra nàni Apolo kàtitu'un ra tu'un Jesuu ñuu Efesu

²⁴ Ma tiempu ikan chāa iin ra judíu, ra nàni Apolo ma ñuu Efesu. Ta ma rakan ti ra kichi ñuu Alejandría kùu ra. Ta ya'a ga vii jàna'a ra ma tutu Ndioo nuu ma ñivi, ta chito va'a ga ra naja kua kà'an yi. ²⁵ Ti cha jākua'a ra naja kua kùu iti' Ndioo, ta ikan kīcha'a ra jàna'a ra yi chi'in ndisaa kuii anima ra nuu ma ñivi

ikan. Ta kàtitu'un kachin ra ndisaa naja kua ch̀to ra kuenda Racha'nu Jesuu, vaji ch̀to ra uvanuu naja kua jāna'a Xuva ora jākunduta ra ñivini niku. ²⁶ Yakan va Apolo tūvi ndasii ra ora kàtitu'un ra tu'un Ndioo nuu ñivi ka'lin tichi veñu'u ñivi judíu. Va ora ch̀ini Priscila chi'in iian Aquila ma ña kà'an ra, tajan kāna siin vi ra, ta jāna'a vi tiaga kachin naja kua k̀u ma iti' Ndioo nuu ra. ²⁷ Ta ora k̀uni Apolo ya'a ra iti' ñu'u' Acaya, tajan ndisaa ma ndian ch̀nuni tu'un Jesuu ìyo ñuu Efesu, chā'a na tundeeni ra. Vati tāa na iin carta ta chā'a na yi nuu Apolo, na kunda'a ra yi ta jana'a ra yi nuu ndian ch̀nuni ìyo ñu'u' Acaya, ikan na ku'va na ña na ndoo ra chi'in na, vati tōve ǹkoto na ra. Takan k̀u ta ora chāa ra ñu'u' Acaya, tajan kīcha'a ña ya'a ga t̄ndee ra ma ndian kuà'an iti' Jesuu, ti chā'a Ndioo ñamani ra nuu na, yakan va kīcha'a na ch̀nuni na ma tu'un ra. ²⁸ Ta Apolo, nuu tūvi ñivi jākanaa ra ndian judíu ora k̀nita'an yu'u ra chi'in na, ti jāna'a ra nuu na ña kà'an kachin ma tutu Ndioo, ti Jesuu ndicha kuii k̀u ma ra Cristu, ra tāchi Ndioo ña na jakakú ra yo.

19

Paulu, chàa ndiko ra ñuu Efesu

¹ Takan k̀u ta juuni ìyoga Apolo ñuu Corintu, ora k̀eta chiyo Paulu iin yuku kini ña ìyo iti' ñu'u' Asia. Ta ora chāa ra ñuu ǹni Efesu ikan nāta'an ra uví uní ndian ch̀nuni. ² Ta te'en ch̀katu'un ra nuu na:

—¿A nī'i ndo Tati Í Ndioo ora kīcha'a ndo ch̀nuni ndo? —k̀ti Paulu chi'in na.

Tajan te'en nāka'an na:

—Nī'iin cha'a' takā'an taso'o ndi tuva ndicha ìyo iin Tati Í Ndioo —kàti na.

³ Tajan te'en kīcha'a chīkatu'un tuku Paulu nuu na:

—¿Ta nayi chīnuni ndo ora ña kūnduta ndo, tuva takan? —kàti Paulu.

Tajan te'en nāka'an tuku na:

—Chīnuni ndi tu'un kātītu'un Xuva ora jākūnduta ra ñivi —kàti na.

⁴ Tajan te'en nāka'an tuku Paulu chí'in na:

—Va Xuva jākūnduta ra ndisaa ndian jāña ña jà'a kuati, ta chīkoni'i ndiko na kuà'an na iti' Ndiooni. Va juuni kātītu'un Xuva nuu ndo ña na chinuni ndo tu'un ma Racha'nu ña vāchi iti' chata ra, vati rakan kùu Jesuu. —Takan kàti Paulu chí'in na.

⁵ Ta ora chīni na ña kā'an Paulu te'en, tajan ndisaa na kūnduta ma ora ikani chí'in sivi ta ndatu Racha'nu Jesuu. ⁶ Tajan ora jūndii Paulu nda'a' ra xini na, ta ma ora ikani kōyo Tati Í Ndioo chata na. Ta kīcha'a na kà'an na iin tu'un siin ña tüvi chito na kà'an na. Ta juuni kīcha'a na kātītu'un na nuu ma ñivi chí'in tu'un yu'u Ndioo. ⁷ Takan kūu ta ndisaa ma ndian ka'iin ikan, ìyo uchi uvi ta'an na kùu na kua ndisaa na.

Paulu jàna'a ra tichi veñu'u ndian judú, ta tichi jakuela ìyo ñuu Efesu

⁸ Takan kūu ta ndi unī yoo ña chíyo Paulu ma ñuu Efesu, tüvi nī yu'vi ra ña jàna'a ra tu'un Jesuu nuu ma ñivi tichi veñu'u ñivi judú. Ta juuni kà'an ra ta jànini ra ma ñivi naja kua jà'a na ta kùu chaa na nuu chà'nda Ndioo tiñu. ⁹ Va ìyo ndian ya'a ndava xini, ña nī kuuni na chinuni

na ma ña kà'an ra. Tajan juuni ma ora ikani, kīcha'a na kà'an ti'ini na chata ma iti' Jesuu. Ta ikan Paulu kēsiin ra ma veñu'u ikan ta juuni tava ni siin ra ma ndian chinuni tu'un Jesuu. Tajan kēe ndio na kuà'an na chi'in ra iin jakuela ra nàni Tirano. Ikan jàna'a Paulu tandi'i kivi nuu ma ñivi ma jakuela ikan. ¹⁰ Uvi kuiya kūu yi ña jā'a ra takan. Takan kūu ta tandi'i ñivi ñu'u' Asia chīni tu'un cha'a' Racha'nu Jesuu, ta nda ndian judíu ta nda ndian yūvi judíu ndia. ¹¹ Ta Ndioo chā'a ra kua'a' va'a ndatu ra nuu Paulu na jana'a ra yi nuu ñivi chi'in nda'a' ra. ¹² Takan kūu vaji pañitu a nda ja'ma ni kùuni ña jànani na ra, ta chùnda'a na yi chà'an na nuu ndian ku'vi, ta ndà'a na. Ta juuni tàva ra ma tati xaan ña ndiso na ndia.

¹³ Va iyo ndra judíu ña chàkunuu kai ña tàvani'i ndra tati xaan ndiso ñivi. Ta ndrakan ti kùuni ndra ja'a ndra yi chi'in ndatu Racha'nu Jesuu niku. Ta yakan va te'en kà'an xaan ndra chi'in ma tati xaan ndiso ma ndian ku'vi:

—¡Chi'in ndatu Jesuu ña kàtitu'un Paulu, yu'u, kà'in ña na kee ndo tichi anima ma ndian kù'vi!
—kàti ndra.

¹⁴ Ña'a kùu ma ña jā'a ma ndi ucha ta'an ndra se'e iin ra judíu ña nàni Esceva. Ta rakan ti iin ra chà'nda tiñu nuu ndra kùu sutu kùu ra. ¹⁵ Takan kūu tajan te'en nāka'an ndio ma tati xaan ikan chi'in ndra:

—Nàkotoi Jesuu, ta juuni chìtoi nda ra kùu Paulu, ¿va ndyo'o nda ndian kùu ndo ña chà'nda ndo tiñu nui? —kàti ma tati xaan chi'in ndra.

¹⁶ Tajan ora chīnu kà'an ma ra ndiso tati xaan nuu ndra, tajan ma ora ikani, ndāva ma ra ndiso

tati xaan chata ndra chi'in kua'a' ñandee ra ta jāti'ini yi chi'in ndra, ta ikan chīto naja kua jā'a ndra ña kūndee ndio ndra kakú ndra ña janda kuà'an kaviti ndra ma iti' ve'e ndra, ta juuni tākue'e ndra ndia. Vati ndi'i ja'ma ndra jānakaa ma ra ndiso tati xaan ikan. ¹⁷ Ta ora kūu te'en, ndian judíu ta ndian yūvi judíu iyo ñuu Efesu chīto na yi. Yakan va ora chīto na ña takan kūu, ta ndava yū'vi na. Ta ikan kīcha'a kua'a' ñivi jàka'nu na Racha'nu Jesuu.

¹⁸ Ta juuni kua'a' ndian já chīnuni chà'an na chàkatitu'un na nuu ndisaa ñivi ka'iin ma ikan tandi'i ma kuati kini ña jà'a na. ¹⁹ Ta kua'a' ndian nduvi chàndaka na ma tutu jà'a na. Ta ikan kīcha'a na chà'mi na yi nuu tūvi ñivi. Ta ikan tāvani'i na kuenda naja kua ndaa ma tutu ikan. Ta ikan kēta yi ña ndaa yi uvi xiko uchi mii xu'un' plata kua tandi'i yi. ²⁰ Ta takan kūu ta chīta kuati tu'un Racha'nu Jesuu nda nikuuni, ta jàna'a Ndioo ndatu ra nuu ñivi ndia. Ta ikan kī'vi kua'a' ñivi iti' kuà'an ra, cha'a ña chīnuni na tu'un Jesuu. ²¹ Ta takan kūu ta chànini Paulu, ña kùuni ra ku'un ra iti' ñu'u' Macedonia chi'in iti' ñu'u' Acaya, nda kati chāa ra nda ñuu Jerusalén. Ta juuni kàti ra, ti ora chinu ma tiñu jà'a ra ñuu Jerusalén, juuni iyo yi ña ku'un ra ñuu Roma ndia. ²² Ta ikan tāchi Paulu uvi ta'an ma ndra tīndee ra na ku'un ndra ñu'u' Macedonia. Yakan va ma ndra tāchi ra te'en nàni ndra: Timoteu chi'in Latu. Vati ma Paulu, kīndoo ra uvi uniga kivi ma ñu'u' Asia.

Jàkanuu ra nàni Demetriu xini ñivi ñuu Efesu

23 Tiempu ikan chīyo kua'a' tundo'o ndē'e ndian chìnuni tu'un Jesuu, ²⁴ ti kēta iin ra nàni Demetriu ña ya'a jàkanuu ra xini ma ñivi ñuu Efesu. Vati ma tiñu jà'a ra, kùu ña jàva'a ra mamaa kaa plata. Ta juuni jà'a ra kua'a' va'a veñu'u kuati ña kàa takua kàa veñu'u ña jàka'nu ñivi nuu iyo ndioo Artemisa chi'in yi. Ta jàkanaa ra kua'a' xu'un' chi'in ma ña jà'a ra ndia. Ta juuni kua'a' xu'un' tìa'vi ra ma ndian jàtiñu chi'in ra. ²⁵ Tajan jà'a ra ña na kuti'vi ta'an ndisaa ndra jàtiñu chi'in plata. Tajan te'en nàka'an ndio ra nuu na:

—Ndyo'o xaa, cha chìto va'a ndo, ti ma tiñu jà'a yo kùu yi iin ña va'a maa yo ti ndòkuika yo jà'a yi. ²⁶ Ta juuni cha chìto ndo ma tu'un kà'an ra nàni Paulu nuu ñivi ta ndè'e ndo naja ya'a k'vi na iti' jàna'a ra. Kàti ra ti ma ndioo jàva'a yo chi'in kaa yüvi ndioo ndicha kùu yi kàti ra. Takan jàna'a ra nuu ma ñivi. Yakan va kua'a' na cha chìnuni ma tu'un kà'an ra. Ta yüvi ñuu Efesu i'yani kùu yi ña jà'a ra takan, vati juuni jà'a ra takan chi'in ñivi iyo ndisaa ñuu nuu yā'a ra ndia, nda kati ndi'i ñu'u' Asia chàkunuu ra. ²⁷ Yakan va ndisaa ma ña jàna'a ra, iin kuati ka'nu kùu yi kuenda yo, koto kenaa ndisaa ma tiñu jà'a yo. Ta juuni ni kenaa ma ña jàka'nu yo ndioo Artemisa tichi veñu'an ndia. Ta töva ni ka'an ma ñivi ti ya'a ka'nu kùu ndioo yo, ta tüva ni ku'va na ña na ka'nda ña tiñu nuu na. Vati yakan jàka'nu ñivi iyo nda iti' ñu'u' Asia, ta nda tandi'i ñuu ñuñivi ndia. —Takan kàti Demetriu nuu ndra.

²⁸ Ta ora chīni ndra tu'un kà'an Demetriu, tajan nduva'a kuu kūxaan ndra ma ora ikani.

Tajan te'en kīcha'a ndio ndra kà'an ni'i ndra:

—¡Ya'a ga ka'nu kùu ma ndioo Artemisa, kuenda ñivi ñuu Efesu! —kàti ndra.

²⁹ Tajan ma tiempu ikan, nduva'a kuii jàkanuu xini ndra ma ñuu ikan. Ta ikan jan tiin ndra ra nàni Gayu chi'in inga ra nàni Aristarcu. Ta ninduvi ndrakan kīchi ndra ñu'u' Macedonia ña chàkunuu ndra chi'in Paulu. Yakan va tiin ndra ndra, ta kēñu'u ndra ndra chāndaka ndra ndra nuu iin ve'e ka'nu nuu ndōndaa tiñu iti' tichi ñuu. ³⁰ Tajan Paulu kūuni ra ki'vi ra ka'an ra nuu ma ñivi ka'iin ti'vi ikan. Va ma ndian chìnuni iyo chi'in ra, nī cha'a na ki'vi ra kà'an ra nuu na. ³¹ Takan kūu ta juuni iyo iin ndra kùmi tiñu ñu'u' Asia ña nàkoto ndra Paulu, tāchi ndra, ndra kùu tatun ndra ña na kujandomani ndra Paulu, ti koto ki'vi ra ma kuati ikan, koto tiin na ra. ³² Takan kūu ta iyo ndian kà'an iin nakuyi, ta iyo ndian kà'an inga nakuyi, vati jàkanuu xini na. Ta tiá kua'a' ga na, na töve chito na ndaa cha'a' kùu yi ña kùti'vi na. ³³ Va iyo iin ndian ka'iin tañu na, kātitu'un kachin na ma tu'un ikan nuu iin ra nàni Jandu. Ta rakan kùu ra tīndani'ni ndian judíu nuu ma ñivi ikan, na kati ndi'i ra naja kua kùu yi. Yakan va Jandu kīcha'a jànda'a ra nuu ma ñivi, na taxiin koo yu'u na ti ni ka'an ra. Ta ikan kīcha'a ra kà'an ra cha'a' ñivi judíu nuu tandi'i ñivi ñuu ka'iin ma ikan. ³⁴ Va ora chā'a na kuenda ña juuni ma ra kùu ra, ra judíu ndia, yakan va uvi ora kūu yi ña nduva'a kuii kūxaan na, ta te'en nāka'an na:

—¡Ya'a ga ka'nu kùu ma ndioo Artemisa kuenda ma ñivi ñuu Efesu! —kàti na.

³⁵ Ta ikan jākutaxin ma ra secretariu ñuu Efesu ma ñivi ka'lin ikan. Ta te'en nāka'an ra chi'in na:

—Ndyo'o ñivi ñuu Efesu. Cha chito tandi'i ñivi iyo ñuñivi ti ma ñivi iyo ñuu i'ya kùmi na veñu'u nuu jàka'nu yo ndioo Artemisa. Vati ndioo ka'nu kùan, ta ma yuu í nuu iyo na'na ña juuni kùmi yo yi, ti kīchi yi iti' andivi. ³⁶ Yakan va tava nī'iin yo kuu ka'an yo ña töve takan kuu yi niku. Yakan va tiá va'a tu taxiin koo yu'u ndo, ta töve jà'a ndo nī'iin nakuyi tu töve chito va'a ndo yi. ³⁷ Vati ma ndra ndaka ndo kīchaa ndo i'ya, tüvi nī su'u ndra nī'iin ña ka'lin tichi veñu'u nuu ndaa ma ndioo yo Artemisa, ta tüvi kà'an ti'ini ndra chata ña ndia. ³⁸ Yakan va tu Demetriu chi'in ndra jàtiñu chi'in ra, tu iyo kuati ña kùuni ndra jandondaa ndra chi'in inga ñivi, na ku'un ji'na ndra kuka'an ndra yi chi'in ndra kuu vesi nuu chà'nda ndra tiñu. Ta ikan ta'ii'iin ndra kuu ka'an kachin ma kuati ndra, ta kuu jandondaa ma ndra vesi yi. ³⁹ Ta tu kùuni yo ka'an yo inga tuku nakuyi, na ndakan yo nuu ma ndra vetiñu ña na kachin ndra ora va'a ña kuu kuti'vi yo, ikan na kuu ndondaa ma kuati yo chi'in inga ñivi, takua kà'an ma ley yo ña iyo yi ña ja'a yo. ⁴⁰ Cha'a' ndisaa ma ña kuu vitin, ya'a ga ika kuu yi ti tu koto ma ndra jandaru ñuu Roma ta tisokuati ndra ndisaa yo ti töve kùti'vi yo takua kà'an ma Ley, ta tu chikatu'un ndra nuu yo nda kuenda kuu yi ña kànita'an yu'u yo, ta juuni tüvi chito yo nda cha'a' kuu yi. —Takan kàti ma ra secretariu ñuu Efesu.

⁴¹ Ta ora chīnu kà'an ra tu'un i'ya nuu na, ta

te'en nāka'an ra:

—ȷTa vitin na ku'un yo ve'o! —kàti ra.

20

Paulu kēe ra kuà'an ra iti' ñu'u' Macedonia ta ñu'u' Grecia

¹ Ora chīnu kānita'an yu'u ma ñivi, tajan kāna ndio Paulu tandi'i ma ndian chīnuni ka'īin ikan. Ta kīcha'a ra chūndayu'u ra na. Ta ora chīnu nātu'un ra chi'in na, tajan chūnumi nda'a' ra ta'ii'iin na ña kàña'a ra chi'in na, tajan kēe ndio ra kuà'an ra iti' ñu'u' Macedonia. ² Takan kūu ta ndisaa ma ñuu nuu yà'a ra, chà'a ra tundeeni nuu kua'a' ndian chīnuni tu'un Jesuu. Ta takan jà'a ra nda kati chaa ra ñu'u' Grecia ³ nuu kīndoo ra uni yoo. Ta ikan chani tiin ra iin varku ña ni ku'un ra iti' ñu'u' Siria ora chīto ra ña cha nātu'un ta'an ma ndra judíu ña ni tiin ndra ra ta ka'ni ndra ra. Yakan va töva nī kuuni ra ku'un ra chi'in varku. Ta ikan jan chikoni'i ndiko ra chi'in cha'a' ra nda ma ñu'u' Macedonia nuu yā'a ra niku. ⁴ Ta iyo iin ndra kàcha'an chi'in ra ña nàni te'en: iin ra nàni Sópater, ra se'e ra nàni Pirro iyo ñuu Berea. Ta inga ra nàni Aristarcu, chi'in ra nàni Segundu, ndra iyo ñuu Tesalónica. Ta juuni kuà'an ma ra nàni Gayu, ra iyo ñuu Derbe, ta Timoteu, chi'in Tíkiku, ta Trófimu, ndra kīchi iti' ñu'u' Asia. ⁵ Ta ndra'ya ti chākosonuu ndra kuà'an ndra iti' nuu Paulu, nda kati chaa ndra ma ñuu Troa. Ta ikan, chātu ndra ndi, nda kati chaa ndi. ⁶ Ta ndyu'u, ti ndōo ndi ma ñuu Filipu nda ora cha yā'a viko ña chàcho paan ña tūvi yuchan iya tichi. Tajan ikan, kī'in ndi iin varku,

ta nda tichi u'un kivi tajan chāta'an ndra ndi ñuu Troa. Ta ikan ndōo ndi ucha kivi chi'in ndra.

Paulu chāa ndiko ra ma ñuu Troa

⁷ Iin kivi ndomingu kùu yi, ña kūti'vita'an ndi chi'in ndisaa ñivi chìnuni tu'un Jesuu. Vati ikan ni ka'nda java ndi paan íí ña ni kachi ndi. Ta ikan kīcha'a Paulu kàtitu'un ra nuu ndisaa ma ndian chìnuni tu'un Jesuu. Ta tava chànini ra kee ra ma ñuu ña ni ku'un ra inga kivi, yakan va indeeni kà'an ra tu'un ikan nuu na nda kati keta javañuu. ⁸ Ta ndyu'u vati ka'lin ndi nda ve'e uvi pisu. Ta ikan ti ka'lin kua'a' ñu'ú kandil ña tiin. ⁹ Ta nuu iyo iin ventana ma ve'e ikan, ikan nàndi iin rayoko nàni Eutico. Ta tava Paulu kàtitu'un ra ma tu'un ikan nuu ma ñivi kua'a' tiempu, yakan va tiin ñuma'na ma rayoko ikan nuu nàndi ra ta kē'ne ra nda ninuu. Ta ikan jan chāa ndio ndra ma nuke'e nuu kàndii ra ta kāni'i ndra ra va cha chī'í ra. ¹⁰ Ta ikan jan, nūu ndio ma Paulu, tajan chāa ndio ra nuu kàndii ra. Ta ikan chūnandi chiti ra ta chūnumi ra ra. Ta te'en, nāka'an ra chi'in ma ndian chìnuni:

—¡Na yū'vi ndo, ndyo'o yani, vati töve nī chi'í ra! —kāti Paulu.

¹¹ Ta ikan jan, ndāa ndiko ra kuà'an ra ma ve'e iyo nda siki chi'in ndisaa ndian chìnuni. Tajan chā'nda java ndio ra ma paan íí. Ta chāchi ra yi chi'in na. Ta ikan kīcha'a ndiko ra nātu'un ra chi'in na nda kati kundichin inga kivi. Tajan kēe ndio ra kuà'an ra. ¹² Ta ma ñivi ikan ti nduva'a kuii chīsii na ña nāndoto ndiko ma rayoko ikan, ta chāndaka na ra ma ve'e ra.

Paulu kēe ra ñuu Troa, ta kuà'an ra ñuu Miletu

¹³ Takan kūu ta ndyu'u chākostonuu ndi kuà'an ndi iti' nuu chi'in varku nda kati chaa ndi ñuu Asón. Ta ikan chātu ndi Paulu vati vāchi chi'in cha'a' ra, ti takan kūuni ra kichi ra. ¹⁴ Tajan ora ndīkita'an ndi chi'in ra ma ñuu Asón, ta ikan kī'in ra iin varku chi'in ndi indeeni nda kati chāa ndi ñuu Mitilene. ¹⁵ Ta ikan jan kēe ndiko ndi kuà'an ndi tiá iti' nuu, ta ikan yā'a ndi yatini ma ñu'u' Quío. Ta nda inga kivi tajan chāa ndio ndi yu'u tañu'u nuu kàndii ñuu Samos. Ta ikan jan ndōo ndi iin chanikuaa ma ñuu Trogiliu. Ta ma inga kivi, tajan chāa ndi ma ñuu Miletu. ¹⁶ Takan kūu ña nī kuuni Paulu ku'un ra ñuu Efesu ti koto kuyanga ra kua'a' tiempu ma ñu'u' Asia. Vati kūuni ra chaa ra numini ñuu Jerusalén. Ta tu kùu yi cha ìyo ra ikan kivi kìcha'a viko Pentecosté, kūuni ra.

Paulu kàtitu'un ra nuu ma ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ndian chìnuni ìyo ñuu Efesu

¹⁷ Ora chāa Paulu ñuu Miletu, tāchi ra ndra meru ra na kukana ndra ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ñivi chìnuni tu'un Jesuu ìyo ñuu Efesu, na kichi ndra nuu ndaa ra. ¹⁸ Takan kūu tajan ora cha chāa ndio ndra nuu ndaa Paulu, tajan te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ndyo'o xaa, cha ch̀to va'a ndo naja kua vii ch̀yoi chi'in ndo nda ma kivi nunuu ña kichai ñu'u' Asia. ¹⁹ Vati ndisaa ma tiempu ña ch̀yoi chi'in ndo, jā'i tiñu Racha'nu Ndioo kuenda ndo chi'in ndisaa ma tundeenĵ. Yakan va nani kivi ora jā'i yi, ndava chākui, vati ndē'i kua'a' tundo'o jā'a ma ndian judú. ²⁰ Va vaji ndē'i kua'a'

tundo'o, va töve nī jañai ña jàna'i tu'un va'a Cristu nuu ndo. Vati ma tu'un ikan, iin tu'un va'a kùu yi kuenda ndo. Yakan va chà'i chàjana'i ma veto'o ñuu ndo ta ta ve'e ta ve'e ndo. ²¹ Yakan va indukuni chi'in ma ndian judíu ta ndian yüvi judíu cha kätitu'in nuu na, na ndakoo na iti' kini kuà'an na, ta na chikoni'i ndiko na iti' Ndioo, ta na chinuni na tu'un Racha'nu Jesucristu. ²² Ta vitin kuà'in iti' ñuu Jerusalén ti ma Tati Í Ndioo, tächi yu'u ña na ku'in. Ta na töve chëtoi nayi kùu ma ña ta'in ñuu ikan. ²³ Uvanuu ma ña chëtoi kùu ña kätitu'un ma Tati Í Ndioo nui, ti ta'ii'in ñuu nuu chàì, ndàtu na yu'u ña ni tí'i na yu'u tichi vekaa. Ta juuni ndàtu na ña ni jande'e na tundo'o yu'u ndia. ²⁴ Yakan va yu'u, tükuii yù'vì ña ndè'i tundo'o, a ka'ni ma ñivi yu'u. Vati uvaa ma ña chàninì kùu ña na jachinui chi'in ndisaa animai ma tiñu va'a ña chā'a Racha'nu Jesuu nui. Yakan va ma tiñu jà'i kùu ña na jana'i tu'un va'a cha'a' ma ñamani Ndioo ña kùu ni'i tandi'i ñivi.

²⁵ 'Takan kùu ña cha kätitu'in nuu ndisaa ndo naja kua chà'nda Ndioo tiñu nuu yo. Ta vitin cha chëto va'i, ti nì'iin ndo töva ni nde'e ndo yu'u inga cha'a'. ²⁶ Yakan va kùunì ña koto ndo, ti yüvi kuatì kùu yi tu töve nī chinuni ndo tu'un Jesuu, ²⁷ vati yu'u, tüvi nī tixe'i nì'iin tu'un nuu ndo ti cha kätitu'un kachin ndisaa ma ña kùuni Ndioo ña koto ndo. ²⁸ Yakan va na kumi ndo ñivi chā'a Ndioo ña kumi ndo takua kumi ndo juuni maa ndo, ti ma Tati Í Ndioo chā'a yi tiñu nuu ndo na kumi va'a ndo tandi'i ndian chìnuni iyo veñu'u Racha'nu takua kùmi iin pato ma mvechala jàna ra. Takan iyo yi ña kumi ndo na ndia, vati Racha'nu Cristu jàta ra na chi'in níí maa ra ora

chī'í ra nuu kruu —kàti Paulu.

²⁹ Takan kūu tajan te'en nāka'an tuku Paulu chi'in ndracha'nu ikan:

—Cha ch̀to va'i, ti ora cha kuà'in, ni kichaa iin ndra xaani nde'e ndra ndo. Ta ni ja'a ndra chi'in ndo takua jà'a ma lobo xaan ña chàchi ri mvechala. Ta ndrakan ni jana'a ndra inga tuku tu'un nuu ndo, ikan na ndakoo ndo tu'un Cristu.

³⁰ Ta juuni ma ndra iyo tañu ndo, ni kicha'a ndra jana'a ndra tu'un vata nuu ndo, vati kùuni ndra ña ndyo'o ndian chinuni na tandikun ndo ku'un ndo chata ndra. ³¹ Yakan va na yati koo ndo ora ikan, ti cha kàtitu'in nuu ndo naja kua ni kuu yi. Ta na kuku'uni ndo ti ndi uni kuiya ña chiyo'i chi'in ndo tüvi nī jañai ña jàna'i nduvi niñuu nuu ta'ii'iin ndo chi'in takuii tinui.

³² 'Ndyo'o yani, vitin ndàkoi ndo nda'a' Ndioo, ikan na kumi kuenda ra ndo. Ta juuni na koo ma ñamani ra chi'in ndo takua kà'an ma tu'un ra. Vati juuni ma ndatu Ndioo kùu jakua'nu va'a yi ndo, ikan na ni'i ndo ma tundeeni ra ña koo endeeni takua kà'an ma tu'un chā'a Ndioo nuu yo, ti takan tà'an chi'in ndisaa ndian kàchin ra ña kùu ñivi ií kuenda ra. ³³ Ta yu'u vati tüvi kùunĭ xu'un' inga ñivi kuendai, ta ni tüvi kùunĭ ja'ma nī'iin na ndia. ³⁴ Yakan va ndisaa ndo ch̀to ti jàtiñui chi'in nda'i, ta kùu ni'ĭ ndisaa ma ña ch̀niñu'i chi'in tandi'i ma ndian iyo chi'in.

³⁵ Takan jàna'i nuu ndo naja kua iyo yi ña jatiñu ndo ndisaa tiempu ch̀yo'i chi'in ndo. Yakan va na jatiñu ndo kuenda maa ndo, ikan na kuu tindee ndo ma ndian nda'vi ndia. Ta na kuku'uni ndo ma tu'un kà'an Jesuu niku. Vati ma tu'un ikan te'en kàti yi: “Tiaga ch̀sio tu tindeo inga ñivi

kua ña ku'va na yi nuu yo", kāti ra. —Takan kāti Paulu.

³⁶ Ta ora cha yā'a kà'an Paulu te'en, tajan chūnandi chiti ra chi'in na. Ta indukuni kīcha'a ra kà'an ra chi'in Ndioo chi'in na. ³⁷ Ta ora cha chīnu kà'an na chi'in Ndioo, tajan ndisaa na nda'vi kūuni na, ta chàku na ta chūnumi nda'a' na Paulu ña kàña'a na chi'in ra. ³⁸ Vati kāti ra nuu na ña töva ni nde'e ndiko na ra inga cha'a'. Ta ikan jan chāndaka ndio na ra nda nuu ndaa ma varku ña ni ku'un ra.

21

Paulu kèe ra kuà'an ra iti' ñuu Jerusalén

¹ Ta ora cha ndākoo ndio ndi ndra, tajan tiin ndi varku indeeni nda kati chāa ndi nda ñu'u' ñuu Cos. Ta nda inga kivi, tajan chāa ndi ñu'u' ñuu Rodas. Ta ikan kēe ndiko ndi kuà'an ndi nda kati chāa ndi ñuu Pátara. ² Ta ikan ñuu Pátara, nāta'an ndi inga varku ña kuà'an iti' ñu'u' Fenicia. Ta tichi yutun ikan kī'vi ndi ta kēe ndi kuà'an ndi tiá iti' nuu. ³ Ta iti' kuà'an ndi ndē'e ndi ñu'u' Chipre ña kàndii chiyo satin ndi. Va ndākoo ndi yi, ta indeeni kuà'an ndi nda ñu'u' Siria, ta chūndaa run ñuu Tiro. Va tava ma varku ikan, ikani ndākoo run ndisaa ma ndatiñu ndiso run, yakan va ikan nūu ndi tichi run nundani ndia. ⁴ Ta ora chāa ndi ma ñuu Tiro nāta'an ndi ndra chìnuni tu'un Jesuu iyo ikan. Ta ikan kīndoo ndi chīyo ndi chi'in ndra ucha kivi. Ta tāchi Tati Í Ndioo ndra ña na katitu'un ndra nuu Paulu ña na kü'un ga ra iti' ñuu Jerusalén. ⁵ Ta ora cha yā'a ma ucha kivi, tajan ndisaa ndra chìnuni chi'in ñasi'i ndra ta

ndiakwati se'e ndra, chāndaka iti' na ndi nda yu'u ñuu nuu kàndii tañu'u. Tajan chākuiin chiti' ndi ma yu'u tañu'u ikan chi'in na. Ta ikan kīcha'a ndio ndi kā'an ndi chi'in Ndioo. ⁶ Tajan ora chīnu ña chūnumi nda'a' ndi ña kàña'a' ndi chi'in na, tajan kāndaa ndio ndi tichi ma varku, ta ndiakan chīkoni'i ndiko na kàcha'an na iti' ve'e na.

⁷ Takan kūu tajan kēe ndiko ndi ñuu Tiro chi'in varku. Ta kuà'an ndi iti' ñuu Tolemaida. Ta ora chāa ndi ikan, ta ikan jan káña'a' ndi chi'in ndian chīnuni tu'un Jesuu. Ta ikan jan kīndoo ndi chi'in na iin kivinia. ⁸ Ta ma inga kivi kēe ndi ñuu Tolemaida, ta kuà'an ndi ñuu Cesarea. Ta ora chāa ndi ñuu Cesarea, ta chā'an ndi ve'e ra nàni Lipe, ra chākunuu kàtitu'un tu'un cha'a' Jesuu ta'ii' iin ñuu. Vati rakan, kùu ma ra ìyo tañu ma ndi ucha ta'an ndra kāchin tatun Jesuu ña na tindee ndra ndra. Ta ikan ndōo ndi chi'in ra ve'e ra. ⁹ Ta Lipe vati ìyo kumi ta'an ñivi yoko se'e ra ña kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo. ¹⁰ Takan kūu ta ora cha ìyo ndi uvi uni kivi ma ñuu Cesarea, ta ikan jan chāa iin ra kīchi iti' ñu'u' Judea ña nàni Agabo. Ta rakan ti juuni kà'an ra chi'in tu'un yu'u Ndioo ndia. ¹¹ Ta ora chāa ra nuu ka'iin ndi, ta tāvani'i ra sinchu indii toko Paulu. Ta chū'ni ra nda'a' ra ta cha'a ra chi'in yi. Tajan te'en nāka'an ra:

—Te'en kā'an ma Tati Í Ndioo, ña ma ndian judíu ìyo ñuu Jerusalén, te'en ni ku'ni na ma ra xuña'a' ma sinchu i'ya, tajan ni ku'va ndio na ra nuu ñivi yūvi judíu ña na ka'ni na ra. —Takan kàti ma Agabo chi'in ma Paulu.

¹² Tajan ora chīni ndi chi'in ma ñivi ñuu Cesarea ma ña kā'an ra, tajan nduva'a kuu jānini

ndi Paulu, ikan na kü'un ra ma ñuu Jerusalén koto nde'e ra tundo'o iti' tikan. ¹³ Va Paulu te'en nāka'an ra:

—¿Ta naja chàku ndo, ta ya'a nda'vi kùuni ña jà'a ndo takan? Vati yu'u tüvi yù'vi ña nde'i tundo'o, a kuvì ma ñuu Jerusalén cha'a' ma Racha'nu Jesuu. —Takan kàti Paulu chi'in ndi.

¹⁴ Va tava nī taso'o ra ma ña kā'an ndi, yakan va jāña ndi ña jànini ndi ra. Tajan te'en nāka'an ndi chi'in ra:

—¡Na ja'un ma ña kùuni Ndioo ña ja'un iti' kuà'un, tuva takan! —kàti ndi chi'in ra.

¹⁵ Takan kūu ta ora cha yā'a ndisaa ma ña'a, tajan jāndova'a ndi ndatiñu ndi, ta kēe ndi kuà'an ndiko ndi ma ñuu Jerusalén. ¹⁶ Ta iyo iin ndian chìnuni iyo ñuu Cesarea ña chāndaka iti' na ndyu'u nuu iyo ve'e ra nàni Mnasón, ra kīchi iti' ñu'u' Chipre. Ta rakan ti cha iyo tiaga kua'a' tiempu ña chìnuni ra tu'un Jesuu. Ta juuni rakan kùu ra ña ni ku'va ra ve'e nuu ni kindoo ndi koo ndi ita'vi kivi ndia.

Paulu chànde'e ra nuu iyo Jandiau

¹⁷ Takan kūu ta ora chāa ndio ndi ñuu Jerusalén, tajan ndisaa ma ndian chìnuni nduva'a chisii na ora ndē'e na ña chāa ndi. Tajan ikan ndōo ndi chi'in na iin chanikuaa. ¹⁸ Ta ora tuvi inga kivi tajan kēe ndio ndi kuà'an ndi chi'in Paulu nuu iyo ve'e Jandiau. Ta ora chāa ndi ma ve'e ra, ta ikan ndē'e ndi ña ka'lin ti'vi tandi'i ndracha'nu chà'nda tiñu ña chìnuni tu'un Jesuu. ¹⁹ Tajan ora chāa Paulu nuu ka'lin ndra, ta kāña'a ra chi'in ndra. Ta ikan kīcha'a ra kàtitu'un ra nuu ndra tandi'i ma tiñu jà'a Ndioo tañu ñivi yüvi judíu, vati Ndioo chā'a ra ndatu

ra nuu Paulu ña na ja'a ra yi nuu ñivi ikan. ²⁰ Yakan va ora chīni ma ndracha'nu yi, tajan kīcha'a ndra jàka'nu ndra Ndioo. Ta ikan jan te'en nāka'an ndra chi'in Paulu:

—Kùuni ndi ña na kotoun, yo'o yani, ti tañu ñivi judíu, ìyo kua'a' mii ñivi chìnuni tu'un Jesuu. Ta ndisaa ndiakan, kà'an na ti ìyo yi ña jachinu yo tandi'i tu'un kà'an ma tutu ley Ndioo tãa Moisés taji'na ndia. ²¹ Ta juuni tãso'o na ña maun kùu ma ra jàna'a nuu tandi'i ma ndian judíu ña kàchikanuu nuu chika ña na jà'aga na ma ña kà'an Moisés ña ìyo yi ña ja'a yo. Ta juuni kàtiun ti tūva ìyo yi ña ka'nda na ñii nuu ika ndrakuati se'e na ndia. Ta tōva ìyo yi ña ja'a na ma costumbre ña jāna'a ñivio chīyo taji'na ndia. Takan kàtiun nuu ma ñivi judíu ña kàchikanuu nuu chika, kàti na. ²² ¿Ta nayi jà'a yo ña kàa yi te'en?, kùuniun. Vati ni koto ndiko ma ñivi ikan ña kīchaa ndikoun. ²³ Yakan va tiá va'a tu ja'un ma tiñu ni tachi ndi nuun, ikan na koo va'un chi'in na. Tañu ndi ìyo kumi ta'an ndra ña ni ja'a ndra iin kua chā'a ndra tu'un nuu Ndioo. ²⁴ Na ku'un janandoun ñun chi'in ndra ma ikan takua kùu ma costumbre. Tajan tia'viun ña na sokon ndra ixi xini ndra kuenda Ndioo. Tajan juuni kua ikan ìyo yi ña ja'un, ikan na chinuni ma ñivi ña yūvi ña ndicha kùu ma ña kà'an na chataun. Vati juuni maun kùu iin ra jàchi'in ta tiñu'u ma ña kà'an tutu ley tãa Moisés taji'na. ²⁵ Va taku ma ndian yūvi judíu cha chìnuni na tu'un Jesuu vitin, cha tãa ndi iin tutu tãchi ndi nuu na ña kà'an ti tūvi ìyo yi ña kachi na sa'an kiti ña cha sōkó ñivi nuu ndioo yutun íí ña jàka'nu na. Ta

tüvi ìyo yi ña kachi na ní kiti, ta juuni tüvi ìyo yi ña kachi na sa'an kiti ña cha kã'a. Ta na jaña ndra ña kì'vi ndra chi'in ña'a' yüvi ñasi'i ndra a ña'a chi'in yüvi ra kùu iian, kàti yi. —Takan kàti ndracha'nu ikan chi'in Paulu.

Tùin na Paulu tichi veñu'u

²⁶ Yakan va Paulu kēe ndio ra kuà'an ra. Ta ora tuvi ndio ma inga kivi, tajan nāndoo ndio Paulu chi'in ma ndi kumi meru ra takua kà'an ma costumbre ikan, ta ikan jan kī'vi ndio Paulu tichi veñu'u ka'nu chākatitu'un ra nda ora kùu yi ña ndi'i ma kivi ña nāndoo ndra, ikan na kuu sokó ma sutu iin kiti nuu Ndioo cha'a' ta'ii'iin ndra. ²⁷ Takan kūu ta ora chani ndi'i ndi ucha kivi, tajan ma ndian judíu ña kīchi ñu'u' Asia ndē'e ndra ma Paulu ña indii ra tichi veñu'u chi'in ndi kumi ndra kùu meru ra. Ta ikan jan kīcha'a ndio na jàkanuu na xini ma ñivi judíu, tajan kī'vi ndio ndra ña ni tiin ndra Paulu tichi veñu'u. ²⁸ Tajan te'en kīcha'a ndra kà'an ni'i ndra:

—Ndyo'o ñivi ñuu Israel ;na tindee ndo ndyu'u ña tiin ndi ra'ya! Vati ra'ya kùu ma ra chàkunuu jàna'a ndanikuni nuu ñivi iin tu'un kà'an chata costumbre ña kua ikan jà'a yo ma ñuu yo. Ta juuni kà'an ra chata tutu Ndioo tãa Moisés taji'na. Ta takan kà'an ra chata veñu'u ka'nu i'ya ndia. Ta vitin cha tī'i ra ndian yüvi judíu tichi veñu'u ka'nu yo. Ta ndrakan ti jàkini ndra nuu íi tichi yi —kàti ndra.

²⁹ Te'en kàti ndra ti cha ndē'e ndra Paulu ña chàkunuu ra chi'in iin ra yüvi judíu, ra nàni Trófigu ra ñuu Efesu niku. Yakan va chānini ndra ti Paulu chāka ra ra ña na ku'un ra chi'in

ra tichi veñu'u ka'nu ndaa ikan niku, kùuni ndra.
³⁰ Takan kùu tajan ndisaa ndio ma ñivi ñuu Jerusalén jakanuu ndio xini na. Tajan endee chìnu ndio na chāa na nuu ndaa Paulu ta tiin na ra. Ta keñu'u ndio na ra, ta tāva na ra itì' chata kora veñu'u. Ta ora cha tāvani'i na ra, tajan numini chāsi ndio na yuve'e veñu'u nuu ra. ³¹ Tajan chani ka'ni na ra ora chāa tiñu nuu ma ra comandante ñuu Roma, ña tandi'i ñivi ñuu Jerusalén ya'aga kayuni na nde'e na nuu ra. ³² Yakan va ora chīto ma ra comandante, tajan jākuti'vi ta'an ra kua'a' ma ndra jandaru ra chi'in inga ma ndra capitán jandaru ña na kunumi ndra ku'un ndra nuu ka'iin ñivi kànita'an chi'in Paulu. Takan kùu tajan ma ndra judiu ora ndē'e ndra ña chani chaa ra chi'in jandaru ra, ta jāña ndio ndra judiu ña kàni ndra ma Paulu. ³³ Ta ikan jan chājayatin ndio ma ra comandante nuu ndaa Paulu, ta tiin ndio ra ra, tajan tāchi ndio ra jandaru ra ña na ku'ni ndra Paulu chi'in uvi ta'an karena. Ta ora cha ndikun ndio ra, tajan kīcha'a ndio ma ra comandante chikatu'un ra nuu ma ñivi nda ra kùu ra, ta niyi kùu ma ña jā'a ra. ³⁴ Va iyo ndian ka'iin tañu ma ñivi ikan, kà'an na ña jā'a ra iin nakuyi, ta iyo inga ndian kà'an ña jā'a ra inga nakuyi. Yakan va ma ra comandante nī kuu kutunini ra nī'iin ma ña kà'an na, ti ya'a nanivaa kùu na. Takan kùu tajan kā'an ra chi'in ma ndra jandaru ra, na kundaka ndra Paulu ku'un ndra nuu iyo ndra. ³⁵ Ta ora chāa ndio ndra nuu kīcha'a ma kuayu yuve'e ndra, tajan kāni'i ndio ndra ra, ta ndiso ndra ra ndaa ndio ndra ma kuayu ikan, vati takan iyo yi ña jā'a ma

ndra jandaru koto ka'ni ma ñivi ra. ³⁶ Yakan va ndisaa ma ndra kàcha'an chata ma ndra jandaru te'en kà'an ndra:

—¡Na ka'ni ndo ra! ¡Na ka'ni ndo ra! —kàti ndra.

Paulu kà'an ra cha'a' juuni maa ra nuu ma ñivi

³⁷ Ta ora chāa ndio ma jandaru ma nuu ìyo yuve'e ña ni ti'i ndra Paulu, tajan te'en chikatu'un ra nuu ma ra chà'nda tiñu nuu ndra:

—¿A kùu ka'in iin tiñu chi'un? —kàti ra chi'in ma tu'un griegu.

Tajan te'en nāka'an ndio ma ra comandante nuu ma Paulu:

—¿A kùu ka'un tu'un griegu? —kàti ra.

³⁸ Tajan te'en nāka'an ndio Paulu chi'in ra:

—Juu, chittoi kà'in tu'un griegu —kàti ra.

Ta ikan jan, nāka'an tuku ma ra comandante:

—Tu ndicha ña chitoun kà'un tu'un griegu, yüvi ra ñuu Egiptu kùun, tuva takan. Vati tatiempu kichi iin ra kēe tichi ku'u ñuu Egiptu, kichi kanita'an ra chi'in ma kuvienu chi'in kumi mii ndra chà'ni ñivi —kàti ra.

³⁹ Tajan te'en nāka'an tuku Paulu chi'in ra:

—Yüvi rakan kùu, ti iin ra judíu kùu. Ta kākui ñuu Tarsu, ña ìyo kuenda ñu'u' Cilicia. Yakan va cha chitoun ti iin ñuu ya'aga jàka'nu ma ñivi kùu yi. Ta vitin chikain iin ñamani nuun ña na ku'vaun ña ka'in chi'in ma ñivi ka'iin ikan —kàti Paulu.

⁴⁰ Tajan te'en nāka'an tuku ma ra comandante chi'in Paulu:

—Na ka'un chi'in na tuva takan —kàti ra.

Ta ikan jan chūndaa ndio Paulu nuu ìyo kuayu yuve'e, ta jānda'a ra nuu na, na taxiin koo yu'u

na. Tajan te'en kīcha'a ndio ra kà'an ra ma tu'un hebreu, takua kà'an ma ndian judíu chi'in na:

22

¹—Ndyo'o tatá ta ndyo'o yani, na kuni va'a ndo ña ni ka'in nuu ndo, ikan na koto ndo ti tüvi ìyo kuaṭi. —Takan kàti Paulu chi'in na.

²Tajan ora chīni na ña kīcha'a Paulu kà'an ra tu'un hebreu, tajan tiaga kīndoo taxiin na. Ta ikan jan te'en nāka'an tuku ra:

³—Yu'u kùu ma ra judíu, ta kākui ñuu Tarsu ña ìyo kuenda ñu'u' Cilicia. Ta chā'nui ñuu Jerusalén i'ya ndia. Ta jākua'i chi'in matru ra nàni Gamaliel. Ta ikan kùtu'vai tandi'i naja kua kà'an ma tutu Ley tāa ndra kùu ñivio chīyo taji'na. Ta chi'in ndisaa chinitunĭ, jà'i tiñu Ndioo takua jà'a ndo yi vitin. ⁴Vati taji'na, nduva'a kuii jānde'i tundo'o tandi'i ma ñivi kuà'an iti' Jesuu vati ndava kùuni ka'nĭ na. Yakan va kēi chākunui chata na. Ta nuu nàta'in na ta tĭjn na, ta tìĭ na tichi vekaa. Yakan va, ña'a a ra'ii ña nàta'in, tĭjn na. ⁵Ta ma ra chà'nda tiñu nuu sutu, chi'in tandi'i ndra kuxini ña chà'nda tiñu chi'in ra, cha chìto va'a ndra tandi'i ma ña jā'i. Vati maa ndra kùu ndra ña tāa ndra ma carta, ta chā'a ndra yi nui na kundakai yi nuu ma ndian judíu ta'an yo ndian ìyo ñuu Damascu ña kà'an yi ña kùu tĭjn ma ndian chinuni tu'un Jesuu ikan. Ta ikan jan chā'in ñuu Damascu ti kùuni tĭjn na ta ndaka ndioi na kichai i'ya ña na nde'e na tundo'o.

*Paulu kàtitu'un ra naja kua nāni'i ra iti' Jesuu
(Hch. 9:1-19; 26:12-18)*

⁶ 'Tajan ora cha kuàkuyatin ndi ñuu Damascu, ìyo yi a kachuvi ndaa ñuka'ñu, tajan iti' andivi kīchi iin ñu'ú tacha ña chikonuu yi yu'u. ⁷ Ta ndūvai nuu ñu'u' jā'a yi. Tajan te'en chīnī iin tati ña kà'an chi'in: "Saulu, Saulu, ta, ¿naja ya'a jànde'un tundo'o yu'u?" kàti yi. ⁸ Ta ikan jan, te'en chīkatu'un tukui nuu ma tati ikan: "¿Nda ra kùun yo'o Racha'nu?", kati. Tajan te'en nāka'an ma tati ikan chi'in: "Yu'u kuu Jesuu ra ñuu Nazaret, ra jànde'un tundo'o chata." Takān kàti ra chi'in. ⁹ Tajan ndisaa ma ndra kuà'an chi'in, ora ndē'e ndra ma ñu'ú ikan, nduva'a kuī yū'vi ndra. Ta tüvi nī kutunini ndra ma tu'un kā'an ma tati ikan chi'in. ¹⁰ Tajan te'en chīkatu'in nuu yi: "¿Nayi kùuniun ña ja'i, yo'o Racha'nu?", kati. Tajan te'en nāka'an ra chi'in: "¡Ndeta, ta na ku'un ndikoun ma iti' ñuu Damascu! Ta ikan ni katitu'un ndra nuun tandi'i ma nayi ìyo yi ña ja'un." Takān kati ma Racha'nu chi'in. ¹¹ Va tava ma ñu'ú ikan, jāndokuaa yi yu'u, yakan va ma ndra merui ndà'a ndra nda'i nda kati chāi ma ñuu Damascu.

¹² 'Ta ora chāi ma ñuu ikan, tajan ikan ìyo iin ra nāni Ananía. Ta rakan ti iin ra ya'a jàchi'in ma ley taa Moisés kuu ra, ta ya'aga tiñu'u tandi'i ma ñivi judiu ìyo ñuu Damascu ra ndia. ¹³ Ta ikan jan chānde'e ndio ra tichi ve'e nuu kändiī. Ta ora chāa ra nuu kändiī, ta te'en nāka'an ra chi'in: "Yo'o ra yani Saulu. ¡Na ndondichin ndiko nde'un!", kati ra. Tajan ma ora ikani, kuu nande'e kachin va'i, ta ndē'i ma

Ananía ndia. ¹⁴ Takan kūu tajan te'en nāka'an ma Ananía chi'in: "Ndioo ña jàka'nu ndian kūu ñivio taji'na, rakan kāchin ñun, ikan na kotoun nayi kùuni ra ña ja'un. Ta ikan jan kùu nde'un ma Racha'nu Jesuu ña kùu ra iin ra ndaa, vati kāchin ra ñun ña na taso'un ma tu'un kà'an ra. ¹⁵ Yakan va maun kùu ma ra kāchin Ndioo ña na kùun ma testigu Jesuu nuu tandi'i ma ñivi iyo ñuñivi, ta katitu'un ma nuu na ndisaa ma ña ndē'un ta chīniun. ¹⁶ Ta vitin tūva iyo yi ña kuatun tiá. ¡Na ndetaun, ta kundutaun chi'in ndatu Racha'nu Jesuu, ikan na janaa ra tandi'i ma kuatun!" Takan kāti Ananía chi'in.

Paulu kàtitu'un ra nuu ñivi naja kua chāa ra nuu ñivi yūvi judúu

¹⁷ 'Yakan va ora kīchaa ndikoi ñuu Jerusalén i'ya, ta ikan jan chā'in veñu'u ka'nu nda i'ya. Ta ikan kīcha'i kà'in chi'in Ndioo, ta ikan ndē'e chi'in tinui ma Jesuu, takua ndè'o iin nakuyi ora chānio, ¹⁸ ña te'en nāka'an ra chi'in: "Yo'o Paulu, ¡na numini keun ñuu Jerusalén, ti na jāchi'in na ma tu'in ña ni katitu'un nuu na!" Takan kàtitu'un Jesuu nui. ¹⁹ Tajan te'en nāka'in chi'in ra: "Yo'o Racha'nu, cha chito va'a ndra ti yu'u kùu ma ra chàkunuu tiin ma ñivi chìnuni tu'un ma tandi'i veñu'u ñivi judúu niku. Ta juuni chito na ña tī'i na tichi vekaa, ta kāni na ndia. ²⁰ Ta ora chā'ni na Esteban, ra kàtitu'un tu'un, ikan ndai ndè'i nuu chà'ni na ra chi'in yuu, vati induku chāninī chi'in ma ndra chà'ni ra. Ta juuni kūmī ja'ma isukun ma ndra chà'ni ra chi'in yuu ndia." ²¹ Takan kūu ta te'en nāka'an ma Racha'nu nui: "Na ku'un kukatitu'un tu'in nuu ñivi yūvi judúu

ndian ìyo nuu chika.” Takan kàti ma Racha'nu Jesuu chi'in —kàti Paulu chi'in ñivi ikan.

Paulu, k'ì'vi ra nda'a' ma ra comandante ra ìyo kuenda ñuu Roma

²² Yakan va nda ma tu'un i'yani, kùu ña taso'o na ña kà'an Paulu ti kàyuni na jà'a ma tu'un kà'an ra. Tajan te'en kīcha'a na kànachaa na chata Paulu:

—Ra'ya, tūva ìyo yi ña koo ra tiá ñuñivi i'ya. jNa ka'ni ndo ra! —kàti na.

²³ Ta ndiakan ti endee kanachaaga na tiá, ta tàva na ja'ma na, ta jàkana na yi nuu sukun. Ta chòso na yuti nuu sukun ndia. Yakan va ndisaa ña jà'a na i'ya jàna'a yi ti nduva'a kuii kàyuni na ndè'e na nuu Paulu. ²⁴ Ta ma ora ikani, chāa ma ra comandante, ta tāchi ra jandaru ra na tiin ndra Paulu. Tajan tī'i ndio ndra ra tichi ve'e nuu kixi ndra. Ta juuni kā'an ra chi'in ma ndra jandaru ra ña na kani ndra ra nda kati kati ra nda cha'a' kùu yi ña kùxaan ma ñivi chi'in ra. ²⁵ Takan kūu ta ora chani kani ndra ra, tajan te'en kīcha'a chikatu'un Paulu nuu ma ra capitán ndaa chi'in ma ndra jandaru:

—¿A chító ndo ti ma ley ìyo ñuu Roma tūvi chà'a yi ña kàni ndo yu'u nda kati ka'an ji'na iin ra kùu vesi ma kuatì, vati iin ra kùu kuenda ñuu ka'nu Roma kùì? —kàti Paulu chi'in ma ra capitán.

²⁶ Yakan va ora chīni ma ra capitán ña te'en kā'an Paulu, tajan kēe ndio ra kuà'an ra kuàkatitu'un ra nuu ma ra comandante. Ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—¡Na ja'un kuenda ma niyi ìyo yi ña ja'un, vati ma ra'ya na töve ìyo yi ña jande'un tundo'o ra ti iin ra kùu kuenda ñuu ka'nu Roma kùu ra ndia! —Takan kàti ma ra capitán chi'in ma ra comandante.

²⁷ Ta ikan jan chājayatin ndio ma ra comandante ra nuu ndaa Paulu, ta te'en chīkatu'un ra nuu ra:

—¿A ndicha ña ra kùu kuenda ñuu ka'nu Roma kùu? —kàti ra.

Tajan te'en nāka'an Paulu:

—Juu, ndicha ña ra kùu kuenda ñuu ka'nu Roma kùu.

²⁸ Tajan te'en nāka'an ndiko ma ra comandante chi'in Paulu:

—Taku yu'u ti nduva'a kuii kua'a' xu'un' tīa'vi, tajan kùu ndakui ma ra kuenda ñuu ka'nu Roma —kàti ra chi'in ma Paulu.

Tajan te'en nāka'an tuku ma Paulu chi'in ra:

—Taku yu'u ti ra kuenda ñuu ka'nu Roma kùu nda ora kākui —kàti ra.

²⁹ Yakan va ora chīto ndra ña ndicha kùu ña ra kùu kuenda ñuu ka'nu Roma kùu ra, tajan ndisaa ndio ma ndra jandaru ni kani ra niku, chūndachiyo ndra xiin ra, ta nda ma ra comandante ndia. Ta juuni yū'vi ra ña chū'ni ra ra chi'in karena niku.

Paulu ndaa ra ma nuu ka'in tandi'i ma ndra chà'nda tiñu nuu ñivi judíu

³⁰ Takan kùu ta ora tuvi inga kivi, tajan tāchi ndio ma ra comandante ma ndra jandaru ña na ndachi ndra nda'a' ma Paulu. Vati kùuni ra koto kachin ra nda cha'a' kùu yi ña tìsokuati ma ñivi judíu ra. Ta ikan jan tāchi ndio ra tiñu nuu

ma ndra chà'nda tiñu nuu sutu, chi'in tandi'i ma ndra kuxini nuu ma ndian judíu, ikan na kuti'vi ta'an ndra. Yakan va ma ra kùu comandante ikan tāva ndio ra ma Paulu, ta chākutaa ra ra nuu ka'iin ti'vi tandi'i ndrakan.

23

¹ Takan kūu ta ora chāa ra nuu ka'iin ti'vi ndra chà'nda tiñu nuu ñivi judíu tajan te'en nāka'an Paulu chi'in ndra:

—Ndyo'o ndra yani ndian judíu. Nda vitin endee iyo va'i ta iyo tu'vai kuenda Ndioo, ti ma chinitunĭ kàti yi ti tüvi iyo kuaṭi nuu Ndioo. —Takan kàti Paulu chi'in ndra.

² Takan kūu ta ma sutu cha'nu kuxini ña nàni Ananía, kà'an ra nuu ma ndian ka'iin yatin xiin Paulu, ña na kani ndra viyu'u ra. ³ Tajan te'en nāka'an Paulu chi'in ra:

—ĭNdioo, ni kani ra maun, ti nàndiun chiña kuenda ña na tisokuatiun chatai, ti takan kà'an ma ley kàtiun! Ta juuni tāchiun ña na kani ndra yu'u, ta yakan ti tüvi chà'a ma ley ña jà'a yo yi ndia. Yakan va juuni ra vata kùun ndia —kàti Paulu.

⁴ Takan kūu tajan ndisaa ma ndra ka'iin xiin Paulu, te'en nāka'an ndra chi'in ra:

—ĭNa vā'a jà'un ña kà'un nduva'ani chi'in ma sutu kuxini, vati ra iyo kuenda Ndioo kùu ra! —kàti ndra.

⁵ Tajan te'en nāka'an tuku Paulu chi'in ndra:

—Ka'nu kooni ndo ndyo'o yani, ti töve chittoi ña ma sutu kuxini kùu ra, yakan va kā'in te'en. Vati nuu ma tutu ley Ndioo te'en kà'an yi ndia:

“¡Na kā'an ti'inio chata ma ra chà'nda tiñu ñuu yo!”, kàti yi —kàti ra.

⁶ Takan kūu tajan nākuni Paulu ña java ma ndra ka'iin ikan kùu ma ndra fariseu, ta inga java ndra kùu ma ndra saduceu. Ta ikan jan te'en nāka'an ni'i ndio ma Paulu chi'in ndra:

—Ndyo'o yani, yu'u kùu ma ra fariseu, takua kùu ma ñivi tatái. Ta tìso ndo kuati chatai, cha'a' ña chìnuni ña nàtaku ndiko ma ndian ndíí —kàti ra.

⁷ Yakan va ora kā'an Paulu takan tajan ma ndra fariseu chi'in ndra saduceu, kēsiin ndra ma ora ikani, jā'a ma tu'un kā'an Paulu. Ta ikan jan kīcha'a ndio ndra kànita'an yu'u ndra chi'in juuni maa ndra. ⁸ Ti kàti ma ndra saduceu ti tüvi nàtaku ndiko ma ndian ndíí. Ta juuni kàti na ti tüvi ìyo tati va'a jā'a tiñu nuu Ndioo ta ni inga tati ndia, kàti ndra. Va ma ndra fariseu, kàti ndra ti chìnuni ndra ña nàtaku ndiko ma ñivi ndíí ta ña ìyo tati ndia. ⁹ Takan kūu tajan kīcha'a ndio ndra kànita'an yu'u ndra. Ta tañu ma ndra fariseu ndēta iin ndra matru jàna'a ley ña te'en kà'an ndra:

—¿Ta naja kùuni ndo tisokuati ndo ra'ya? Ta tüvi ìyo nī'iin kuati ra, ta tüvi chito yo tu iin tati va'a jā'a tiñu nuu Ndioo tāchi ra —kàti ndra.

¹⁰ Takan kūu ta tava tüvi kùtaxin na ña kànita'an yu'u na, yakan va kīcha'a yù'vi ma ra comandante, koto ka'ni ndra Paulu. Yakan va tāchi ra iin ma ndra jandaru ra ña na ku'un ndra kuki'in ndra ma Paulu nuu ndaa ra tañu ndra, ta ku'un ra chi'in ndra nuu ìyo ve'e nuu kixi ndra.

¹¹ Takan kūu tajan chanikuaa inga kivi kēta ma Racha'nu Jesuu nuu Paulu ña te'en kà'an ra chi'in ra:

—Yo'o Paulu, na jandeeniun ma ña kà'an na chataun, ti takua kàtitu'un tu'in ñuu Jerusalén i'ya, juuni kua ikan iyo yi ña katitu'un yi ñuu Roma ndia. —Takan kàti ma Racha'nu Jesuu chi'in ra.

Jàndo'iin tu'un ma ndra judíu naja kua ni ka'ni ndra Paulu

¹² Takan kūu ta ora tuvi inga kivi kūti'vi ta'an iin ma ndra judíu. Ta ikan kīcha'a ndra nàtu'un ta'an ndra naja kua ja'a ndra ta ka'ni ndra Paulu. Takan kūu ta ta'ii'iin ndra chā'a ndra tu'un nuu Ndioo ña tüvi kachi ndra, ta tüvi ko'o ndra ni'iin nakuyi nda kati ka'ni ji'na ndra Paulu. ¹³ Ta ma ndrakan ti ya'aga uvi xiko ta'an ndra kùu ndra ña chā'a ndra tu'un nuu Ndioo ña ni ka'ni ndra Paulu. ¹⁴ Ta ikan jan chā'an ndio ndra nuu ma ndracha'nu chà'nda tiñu nuu sutu chi'in nuu ma ndracha'nu judíu, tajan te'en nāka'an ndra nuu ndra:

—Ta'ii'iin ndyu'u cha chā'a ndi tu'un nuu Ndioo ña tüvi ni kachi ndi ni'iin nakuyi, nda kati ka'ni ji'na ndi Paulu. Ta tu tüvi jachinu ndi ma ña ka'an ndi, tajan ni nde'e ndi tundo'o jà'a ra.

¹⁵ Yakan va ndyo'o ta ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ñivi judíu, kùuni ndi ña na ndakan ndo nuu ma ra comandante na kundaka ra Paulu kichi ra nuu ndo itaan. Ta kati ndo ti kùuni ndo koto kachin ndo ma ña ndaa ña jā'a Paulu. Ta ndyu'u ti ni kuiin xe'e ndi yu'u iti' nuu vāchi ra chi'in ndra. Ta ikan ni ka'ni ndi ra antea ña kichaa ra

nuu ndo. —Takan kàti ma ndra ni ka'ni Paulu chi'in ma ndracha'nu ikan.

¹⁶ Va tava ma ra se'e ma ñata'an Paulu chīni ra ma ña kà'an ndra ña ni ka'ni ndra tacha'nu ra Paulu. Yakan va kēe ra chàkatitu'un ra nuu Paulu, nda ma nuu iyo ve'e nuu kixi ma ndra jandaru. Yakan va ora chāa ra ikan, ta kātitu'un ra yi nuu ra. ¹⁷ Ta ikan jan kāna Paulu iin ma ra capitán, ta te'en nāka'an ra chi'in ra:

—¡Na ja'un iin ñamani ta na kundakaun ma rayoko i'ya ku'un nuu ma ra comandante! Vati iyo iin ña ni ka'an ra chi'in ra —kàti Paulu.

¹⁸ Yakan va ma ra capitán chāndaka ra ra nuu ma ra comandante, tajan te'en nāka'an ndio ma ra capitán chi'in ra:

—Paulu ra indii tichi vekaa, tāchi ra yu'u ña na kichi ndakai ma rayoko i'ya nuun. Vati iyo iin ña ndicha ni ka'an ra chi'un. —Takan kāti ma ra capitán chi'in ma ra comandante ikan.

¹⁹ Ta ikan jan tīin ndio ma ra comandante nda'a' ma rayoko ikan, ta kēsiin ra chi'in ra. Tajan te'en chīkatu'un ndio ra nuu ra:

—¿Nda tiñu kùuniun ka'un chi'in? —kàti ra.

²⁰ Tajan te'en nāka'an ndio ma rayoko:

—Ndra judíu cha jāndo'iin tu'un ndra ña ni ndakan ndra nuun, ña itaan na ku'un chi'in Paulu nuu ka'iin ma ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ñivi judíu. Ta ndrakan ti kāti ndra ña kùuni ndra koto kachin ndra ma ña ndaa ña jā'a tacha'nui Paulu. ²¹ Va koto chīnuniun ma ña kà'an ndra ti tu'un vatani kùu yi. Vati ya'a uvi xiko ta'an ndra kùu ndra ña ka'iin xe'e ndra yu'u iti' ña ni ka'ni ndra tacha'nui Paulu ora ni ya'a ra. Ta chā'a ndra tu'un nuu Ndioo, ña na

jande'e ra tundo'o ndra tuva kachi ndra ta ko'o ndra takuui antea, nda kati ka'ni ndra tacha'nui Paulu. Ta vitin cha ìyo tu'va ndra ña ndàtu ndra nde'o naja kua ni ka'un kuenda ra. —Takan kàti ma rayoko ikan chi'in ma ra comandante.

²² Takan kūu ta ma ra comandante tāchi ra ma rayoko ikan ña na ku'un ra ve'e ra. Va ji'na kā'an ra chi'in ra ña na kātitu'un ra ma tu'un i'ya nuu nī'iin ñivi.

Tàchi ndra Paulu nuu ra kuvienu Félix

²³ Takan kūu tajan kāna ndio ma ra comandante uvi ta'an ma ndra capitán ña te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Na jandova'a ndo uvi cientu jandaru ña kaka chi'in cha'a', ta uni xiko uchi ta'an ma ndra jandaru yoso kuayu, ta uvi cientu ma ndra ku'un chi'in lanza. Vati kaa iín chanikuaa vitin, ni ko'o ñuu Cesarea —kàti ra.

²⁴ Ta juuni tāchi ra ña na jandova'a ndra kuayu ña koso Paulu ndia. Ta juuni kā'an ra chi'in ma ndra jandaru ra ña na kumi va'a ndra Paulu ora kundaka ndra ra nuu ma kuvienu Félix. ²⁵ Ta chi'in ndra tāchi ra iin carta ña ka'an te'en:

²⁶ “Yu'u ra kùu Claudiu Lisias, tàchì iin tutu i'ya nuun yo'o tatá kuvienu Félix ti kùunì ka'in iin tu'un nuun. ²⁷ Vati ndra judíu, tiin ndra ra'ya, ña ni ka'ni ndra ra. Va ora chītoi ña ra ìyo kuenda ñuu Roma kùu ra, tajan chā'in chi'in jandarui, ta jākakúì ra. ²⁸ Yakan va kùunì kotoi nda cha'a' kùu yi ña tiin ndra ra, yakan va chāndakai ra nuu ma ndra chà'nda tiñu nuu ñivi judíu. ²⁹ Ta ikan jan chītoi ña tīsokuati na ra chi'in ma tu'un kà'an ma ley maa na. Yakan va tüvi nī ja'a ra nī'iin kuati ka'nu ña kùu ka'ni

ndra ra cha'a' yi, ta ni vekaa tüvi ìyo yi ña kundii ra ndia. ³⁰ Ta tava cha ch̀toi ña ma ndra judíu kütí'vi ta'an ndra, ta jándikita'an tu'un ndra ña ni ka'ni ndra ra, yakan va vitin tàchì ra nuun. Ta juuni cha kátitu'in nuu ma ndra tìsokuati ra ña na katitu'un ndra nuun nda cha'a' kùu yi ña tìsokuati ndra ra, ta nda cha'a' kùu yi ña kùuni ndra ka'ni ndra ra ndia. ¡Na koo va'un!" Takan kàti ma tutu tàchi ra nuu ra.

³¹ Takan kùu ta ma ndra jandaru jā'a ndra ma kua kàti ma ra comandante nuu ndra. Ta ma ora chanikuaa, tajan kēe ndio ndra kuà'an ndra chi'in Paulu iti' ñuu Antípatris. ³² Ta ora tuvi inga kivi, tajan ma ndra jandaru ña kuà'an chi'in cha'a, ch̀koni'i ndiko ndra nuu ìyo ve'e nuu kixi ndra. Ta ma ndra yoso kuayu ti kuà'an ndra iti' nuu chi'in Paulu. ³³ Takan kùu ta ora chāa ndra ñuu Cesarea, ta chā'a ndra ma carta ikan nuu ma kuvienu Félix, ta kūtaa ndra Paulu nuu ra. ³⁴ Takan kùu ta ora cha yā'a jākua'a ra ma carta ikan, tajan te'en ch̀katu'un ndio ma ra kuvienu nuu Paulu:

—¿Nda ñuu kichiun? —kàti ra.

Ta Paulu nāka'an ra ti ra ñu'u' Cilicia kùu ra. ³⁵ Tajan te'en nāka'an ndiko ma ra kuvienu chi'in ra:

—Ni tašo'i ma ña ni ka'un ora ni kichi ma ndra tìsokuati ñun —kàti ma ra kuvienu chi'in Paulu.

Ta ikan jan kā'an ndio ra chi'in ma jandaru ña na kumi va'a ndra Paulu tichi vetiñu nuu chà'nda Herode tiñu.

24

Tu'un kàti Paulu nuu ra kuvienu Félix

¹ Takan kūu ta ora cha yā'a u'un kivi tajan Ananía ra chà'nda tiñu nuu sutu, chāa ra ñuu Cesarea chi'in ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ñivi judíu, ta iin ra kà'an cha'a ñivi nàni Tértulo ña ni tisokuati ndra Paulu nuu ma kuvienü. ² Yakan va tächi ndio ma ra kuvienü Félix tiñu nuu ndra jandaru ña na kichi ndakan ndra Paulu nuu ra. Tajan te'en kīcha'a nàka'an ndio Tértulo ña tisokuati ra Paulu nuu Félix:

—Yo'o tatá kuvienü, ta'vindioun cha'a' ma tiñu jà'un. Vati vitin iyo taxiin ma ñuu jà'un. Ta ta'vindioun ña cha jāndova'un ñuu chi'in chinituniun ndia. ³ Yakan va chi'in ndi'i anima ndi, chā'a ndi ta'vindioo nuun, ti tüvi kumani nī'iin nakuyi nuu ndi. Yakan va ya'aga tiñu'u ndi ñun, yo'o ra kuvienü, tatá Félix. ⁴ Va tava kūuni ndi jakenaa ndi kua'a' tiempun, yakan va chikain iin ñamani nuun, ña na taso'un iin tiñu vali ña ni ka'in chi'un. ⁵ Ra kini chiña nāta'an ndi ra ña jākanuu ra xini ñivi judíu iyo tandi'i ñuu ñuñivi. Ta juuni ra kùu ra kuxini iin grupu nàni nazarenos. ⁶ Ta juuni kūuni ra ka'an ra chata veñu'u ka'nu ndi. Yakan va ndyu'u chani tiin ndio ndi ra, ta ti'i ndio ndi ra vekaa, ti kùuni ndi jande'e ndi tundo'o ra takua kà'an ma ley ndi. ⁷ Va ma ra comandante Lisias chi'in ra capitán jandaru, chāa ndra ta nāmaa ndra ra nuu ndi. ⁸ Ta kāti ndra ti ndian tisokuati chata ra, iyo yi ña kichi ndra nuun ta kati ndra yi. Yakan va juuni maun iyo yi ña ndakatu'un nuu ra, ikan na koto kachiun nda cha'a' kùu yi ña tisokuati ndi ra. —Takan kāti ma ra Tértulo chi'in ma kuvienü Félix.

⁹ Ta nda ndisaa ndian judíu ka'iin i'ya vitin,

juuni tīsokuati na ra ndia. ¹⁰ Takan kūu ta ma ra kuvienu jānda'a ra nuu Paulu, ikan na ka'an ra. Tajan te'en kīcha'a nàka'an ndio ma Paulu:

—Ya'a chīsii ña chā'un ña kà'in iin tu'un chi'un. Vati cha ch̀to va'i ti cha iyo kua'a' kuiya ña yo'o k̀u ra j̀ndondaa kuati ñuu i'ya. ¹¹ Yakan va k̀u ndakatu'un ma tu'un ndaa nuu ma ñivi, vati já kēta uchi uvi kivi ña chā'in ñuu Jerusalén ña j̀ka'nui Ndioo veñu'u ka'nu ndaa ikan. ¹² Ta t̀vi nī nata'an ndra yu'u, ña k̀nita'an yu'i chi'in nī'iin ñivi ña j̀kanui xini na. Ta t̀vi nī nata'an ndra yu'u ña takan jā'i kuati tichi veñu'u ka'nu a inga veñu'u ndia. Ta nī'iin tichi kai t̀vi nī nata'an ndra yu'u ña jā'i iin kuati takan ndia. ¹³ Ta ñivi ka'iin i'ya, na k̀u ka'an na ña ndicha k̀u ma kuati t̀so ndo chatai. ¹⁴ Yakan va ma ña k̀u ka'in nuun, k̀u ma ña ya'a chinunj̄ indukuni takua ch̀nuni inga ndian kuà'an iti' Jesuu, vaji ma iti' ikan k̀u yi ma ña k̀an ndra i'ya ña k̀u iti' ña t̀ve va'a. Vati takani j̀i tiñu nuu Ndioo ta j̀ka'nui ra takua j̀ka'nu ndian kūu ñivi ndi taji'na, ti ch̀nunj̄ tandi'i tu'un ley t̀a Moisés chi'in tandi'i ña t̀a ndra k̀an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na ndia. ¹⁵ Yu'u ch̀nunj̄ ña ni janataku Ndioo ma ndian cha ch̀í, nda ma ndian va'a chi'in ndian t̀ve va'a ndia, indukuni ma tava ch̀nuni ma ndra ka'iin i'ya ndia. ¹⁶ Yakan va nani ora ǹndukui naja kua kuu koo va'a animai chi'in ña ch̀nini nuu Ndioo chi'in nuu ndian iyo ñuñivi ndia.

¹⁷ 'Takan kūu ta ora cha yā'a kua'a' kuiya ña ch̀kunui nda ni nikuuni. Ta ikan jan ch̀koni'i ndikoi ñui, vati ikan ni ku'vai xu'un' kuenda

ndian nda'vi, ta ni ku'in sokói kiti kuenda Ndioo ñuu Jerusalén ndian. ¹⁸ Ta ora cha chāa ndioi ma ñuu Jerusalén, ji'na jāchinui ma ceremonia ña nāndo. Tajan kīcha'a ndioi sòkói iin kiti kuenda Ndioo tichi veñu'u ka'nu ñuu Jerusalén ora nāta'an iin ndra judíu kīchi ñuu Asia yu'u. Ta ora ndē'e ndra ña ndai ikan, tüvi ka'iin kua'a' ñivi chí'in, ta tüvi jàkanui xini ma ñivi ndia. ¹⁹ Yakan va tu ndicha ña ìyo kuaṭi, tiá va'a tu kichi ma ndrakan nuun, ta tiso ndra kuati chatai, tuva ìyo nda cha'a' kùu yi. ²⁰ Ta tu tüvi, tajan ma ndra ka'iin i'ya, na katitu'un ndra tuva ndicha ña nāni'i ndra yu'u, ña jā'i iin kuati ora ka'iin ti'vi ndi nuu ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ñivi judíu. ²¹ Chìto, ¿a töve cha'a' ña ndai ma tañu ndra ta nāka'in ni'i va'a ti chìnuni ña ni natakú ndiko ndian ndíi kùu yi? —Takan kāti Paulu chí'in ndra.

²² Ta ora chíni ma kuvienú Félix ña kà'an Paulu te'en, ta tava cha chíto va'a ra naja kua kaa ma ití' kuà'an Paulu, yakan va ndākoo nuu ra yi ikani, ta te'en nāka'an ra:

—Na kuaṭu ndo nda kati kichaa ra chà'nda tiñu nuu jandaru, ra nāni Lisias. Tajan kùu ka'an kachin ndo ma tu'un ka'an ndo, tajan kùu jandondai ma kuati ndo —kāti ra.

²³ Takan kùu tajan tāchi ndio ma ra kuvienú Félix ma ra capitán, na ti'i ndiko ra Paulu tichi vekaa. Ta na jakuenda ra ra, va na ku'va ra ña kì'vi ndian kùu amigu ra nde'e na ra, ta tindee na ra chí'in ña chiniñu'u ra.

²⁴ Takan kùu ta ora cha yā'a kua'a' kivi, tajan chāa ma ra kuvienú Félix chí'in ñasi'i ra Drusila iin ña judía nuu chà'nda ra tiñu. Ta ikan jan

kāna ra Paulu na kichi ra. Ta ora chāa ndio Paulu nuu ra, tajan kīcha'a ra nātu'un ra cha'a' Jesuu ta cha'a' ña naja kua chìnuni ra tu'un ra. ²⁵ Va ora kīcha'a Paulu nātu'un ra cha'a' ña ìyo yi ña koo va'a yo kuenda Ndioo, ta cha'a' ña ìyo yi ña kumi yo juuni maa yo, ta juuni cha'a' ma kivi ni kichi ora ni jande'e Ndioo tundo'o yo cha'a' ma kuatio. Tajan ora chīni ma Félix ña kà'an ra te'en, ta ndava yū'vi ra, tajan nāka'an ndio ra te'en chi'in ma Paulu.

—jKua'an yo'o vitin! Ta iti' nuu, ora ni kuyati natu'in chi'un ora ikan ni kana ndikoi ñun —kàti ra.

²⁶ Ta chinu kua'a' cha'a', kāna ma ra kuvienu Paulu ña nātu'un ra chi'in ra, vati kùuni ra ña na tia'vi Paulu nuu ra ta tava ra ra tichi vekaa. Va tüvi nī tia'vi ra ra. ²⁷ Ta ora chīnu uvi kuiya ña indii Paulu vekaa, tajan kēe ndio ma ra kuvienu Félix ña kùu ra ra chà'nda tiñu. Ta ikan jan kī'vi tuku inga ra nàni Porcio Festo, ña kùu ra kuvienu. Ta tava Félix kùuni ra kindoo va'a ra chi'in ndian judíu, yakan va tōve nī ndakoo nuna ra Paulu ma ora kēe ra ña kùu ra kuvienu.

25

Chàa Paulu nuu ra kuvienu Festo

¹ Takan kūu tajan chāa ndio Festo ña ni tiin ra tiñu kuvienu. Tajan ora cha yā'a uni kivi ña jākuu ra tiñu ñuu Cesarea, tajan kēe ndio ra kuà'an ra iti' ñuu Jerusalén. ² Takan kūu ta ora chāa ndio ra ñuu Jerusalén, ta ikan kātitu'un ndio ma ndra sutu cha'nu chi'in ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ñivi judíu nuu ra kuvienu Festo ña cha tì'i ndra kuati chata Paulu nuu ra. ³ Vati

ikan chīkan ndra iin ñamani nuu ra, na kuki'in ra Paulu ñuu Cesarea, tajan kīchi ndaka ra ra nuu ka'iin ti'vi ndra. Takan kāti ndra ti cha nātu'un xe'e ndra ña ni ka'ni ndra Paulu tichi iti' vāchi ndra. ⁴ Va Festo te'en nāka'an ra:

—Na kūu ja'i ma ña kà'an ndo, ti Paulu indii ra vekaa ñuu Cesarea. Ta yu'u, chānini ku'un ndikoi ndakan tiá iti' nuu. ⁵ Yakan va ma ndra chà'nda tiñu nuu ndo, na ku'un ndra chi'in ora ni ku'in ñuu Cesarea. Ta ikan kùu tiso ndra kuati chata ra, tuva ndicha ña ìyo kuati ra. —Takan kāti Festo chi'in ndra.

⁶ Takan kūu ta Festo ndōo ra una a uchi kivi tiá ma ñuu Jerusalén. Tajan chīkoni'i ndiko ra kuà'an ra ñuu Cesarea. Ta ora tuvi inga kivi tajan ndāa ndio ra tayu nuu chà'nda ra tiñu, ta ikan jan kā'an ndio ra chi'in ndra jandaru na kuki'in ndra Paulu, ta na kichi ndaka ndra ra nuu ra. ⁷ Tajan ora kī'vi Paulu ma tichi ve'e nuu chà'nda ra tiñu. Ta ikan jan cha kūyatin ndio ma ndra judíu kīchi ñuu Jerusalén nuu ndaa ra. Ta tiso ndra kua'a' kuati ka'nu chata Paulu, va nī'iin ma ña kà'an ndra nī kuu jachi'in ma Festo yi, vati töve iin ku'va ndaa ña jàna'a kachin yi ña kùu tiso ndra kuati ra. ⁸ Yakan va te'en nāka'an Paulu ña kà'an ra cha'a' juuni maa ra nuu Festo:

—Taku yu'u, tükuii nī ja'i nī'iin kuati, ni chata ley ñivi judíu, ni chata veñu'u ka'nu ñuu Jerusalén, ni chata ra kalecha'nu César, ra chà'nda tiñu ñuu ka'nu Roma —kāti Paulu.

⁹ Ta tava ma kuvienu Festo, kùuni ra kindoo va'a ra chi'in ma ndian judíu, yakan va te'en chīkatu'un ra nuu Paulu:

—¿A kùuniun ku'ùn ñuu Jerusalén, ta ndakan kùu jandondai tiñu cha'a' ma kuati tìso ndra chataun? —kàti Festo.

¹⁰ Va Paulu te'en nàka'an ra:

—Yo'o kuvienu Festo, vitin ndai tichi ve'e nuu jàndondaun tiñu kuenda ra César, ra kalecha'nu ñuu ka'nu Roma. Ta i'ya ìyo yi ña jandondaun ma kuati jā'i tuva ìyo yi. Ta tava cha ch̀ito va'un, ti t̀uvi nī ja'i nī'iin kuati chata ñivi judíu. ¹¹ Yakan va tu ndicha ña jā'i iin kuati ka'nu, va'a ga ña na kuvj, ta ku'vai ña na ka'ni ndo yu'u ndia. Vati tu ndisaa ma kuati ña tìso ndra chatai t̀öve ña ndicha kùu yi, nī'iin na kùu ku'va na yu'u nda'a' ndrakan ña ku'in chi'in ndra ñuu Jerusalén, ta ndakan jandondaa ndra ma kuati. Yakan va ch̀ikain juuni nuu maun ña na tachiun yu'u ñuu Roma nuu ndaa ra kalecha'nu César. Ta ndakan kùu jandondaa ma rakan ma kuati —kàti Paulu.

¹² Yakan va ma ra kuvienu Festo, ch̀ikatu'un ra chi'in ma ndracha'nu ch̀undayu'u ra. Tajan te'en nàka'an ra chi'in Paulu:

—Tava ch̀ikaun ña na tachj ñun ña na ku'ùn nda ñuu Roma ta jandondaa César ma kuatiun, yakan va ndakan ni tachj ñun. —Takan kàti ma ra kuvienu chi'in Paulu.

Paulu kàtitu'un ra nuu Rey Agripa chi'in ñata'an ra ña nàni Berenice

¹³ Ta ora cha yā'a iin uvi uni kivi, tajan chāa ra Rey Agripa ñuu Cesarea chi'in ñata'an ra nàni Berenice ña kuànde'e vi ra kuvienu Festo. ¹⁴ Ta tava ch̀iyo vi ikan kua'a' kivi, yakan va ma Festo kīcha'a ra nàtu'un ra chi'in vi cha'a' ma kuati ña tìso ma ndra judíu chata Paulu. Ta te'en kīcha'a Festo kà'an ra nuu vi:

—Félix ndākoo ra iin ra nàni Paulu indii tichi vekaa i'ya, ora kēe ra tiñu kuvienu. ¹⁵ Ta ora chā'in ñuu Jerusalén ma ndra sutu cha'nu chi'in ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ñivi judíu chikan ndra nui ña na kutunĵ cha'a ra, ikan na ka'ni ndio ndi ra cha'a' ma kuati jā'a ra, kāti ndra. ¹⁶ Tajan te'en nāka'in chi'in ndra, ti chāta'ani ma ra kalecha'nu ñuu ka'nu Roma ña na ka'ni ñivi ra cha'a' ma kuati ndiso ra, tu tüvi ndè'e jì'na ra ndra tisokuati ra. Yakan va takan iyo yi ña kuu yi, ikan na kuu ka'an ra cha'a' juuni maa ra ora cha ka'iin ma ndra tisokuati ra nuu ra. ¹⁷ Yakan va ora kīchi ndra nde've, numini kīcha'a jā'i ma tiñu kùuni ndra, vati ma ora tuvi ma inga kivini, chāi nuu chà'ndai tiñu, ta ikan tächĵ jandaru na kuki'in ndra Paulu na kīchi ndaka ndra ra nuu ndi. ¹⁸ Va tava ma ndra kīchi tisokuati ra, tüvi nī ka'an ndra ni'iin kuati ña chāninĵ ña ni ka'an ndra chata ra niku, ¹⁹ va ma cha'a' ña tisokuati ndra ra kùu ma cha'a' ma ña chīnuni ra. Vati kà'an ra cha'a' ra chūnani Jesuu, ra cha chī'í niku, ta rakan kāti ra ti iin ra ndito kùu ra vitin. ²⁰ Ta tava tüvi chītoi kutuninĵ naja kua kàa ma ña kà'an ndra, yakan va chīkatu'in nuu Paulu tu kùuni ra ku'un ra ñuu Jerusalén, ta ikan jandondaa ndra judíu ma kuati tìso ndra chata ra, kātĵ chi'in ra. ²¹ Va Paulu chīkan ra ña na tachĵ ra na ku'un ra ñuu Roma, ta ikan katitu'un ra ma kuati ra nuu ma kalecha'nu César. Yakan va yu'u kātĵ chi'in Paulu, ña na ndoo ra tichi vekaa i'ya, nda kati chani kuyatin tachĵ ra nuu ra kalecha'nu ñuu Roma. —Takan kāti ra kuvienu Festo chi'in ra Rey Agripa.

²² Takan kūu ta te'en nāka'an ra Rey Agripa

nuu ma Festo:

—Yu'u, ya'a chàta'ani taso'i ma ña kà'an ra ndia —kàti ra.

Tajan te'en nāka'an tuku Festo:

—Va'a tuva takan. Itaan ni tavai ra, ikan na kuu taso'un ma ña ni ka'an ra —kàti ra.

²³ Tajan ora kūndichin inga kivi, ma ra kùu Rey Agripa chi'in ñata'an ra Berenice chāa vi nuu nda vetiñu chi'in ndra chà'nda tiñu nuu jandaru, ta chi'in ndracha'nu chà'nda tiñu ñuu ikan. Ta ora chāa vi, nduva'a kuii tiñu'u na vi. Ta ikan jan tachi ndio ma ra kuvienu Festo jandaru, na kuki'in ndra Paulu, ta kichi ndaka ndra ra nuu ka'iin ti'vi vi. ²⁴ Tajan te'en nāka'an Festo nuu ndra:

—Yo'o Rey Agripa ta tandi'i ndracha'nu ña ka'iin chi'o i'ya, ma ra ndaa i'ya kùu ra ya'aga tiso ma ndian judíu kuati chata ra, ta nda ndian judíu ñuu Jerusalén ta nda ndian judíu ñuu nde've ndia. Tandi'i ndiakan töve jãña na ña ndà'yu na nui ña na ka'nj ra cha'a' ma kuati ra. ²⁵ Va yu'u chàninj ña na kùu ka'nj ra, ti tüvi nī nde'i nī'iin kuati ka'nu ña jã'a ra. Ta tava juuni maa ra cha kã'an ra chi'in ña na tachj ra nuu César, ra kùu kalecha'nu ñuu ka'nu Roma. Yakan va chàninj ña ni tachj ra nuu ra. ²⁶ Va tava tükuii chitoi nī'iin kuati ña jã'a ra, yakan va kùu tai nī'iin kuati chata ra ma nuu ma tutu ña ni tachj nuu ma ra kalecha'nu ñuu Roma. Yakan va vachj jana'i ra nuun, yo'o Rey Agripa, chi'in nuu tandi'i ndo kua ka'iin ndo i'ya. Vati takan kùu kotoun naja kua kùu chi'in ra niku, ta kùu tindeun yu'u nani'j tu'un tàì chata ra. ²⁷ Yakan va chàninj ña na vã'a ña tàchj iin ra indii vekaa, tu töve chito

yo nda cha'a' kùu ma ña tìso na kuati chata ra.
—Takan kàti kuvienu Festo chi'in ra Rey Agripa.

26

Paulu kàtitu'un ra cha'a' juuni maa ra nuu Rey Agripa

¹ Yakan va te'en nāka'an Rey Agripa chi'in Paulu:

—Kùu ka'un cha'a' juuni maun chi'in cha'a' ma kuati tìso ndra chataun nui! —kàti ra chi'in Paulu.

Tajan Paulu ndōni'i ra nda'a' ra ta te'en kīcha'a ra nāka'an ra cha'a' juuni maa ra:

² —Yo'o racha'nu Rey Agripa, nduva'a kuu chīsij ña chā'un ña kùu ka'in chi'un. Ta vitin ni katitu'in nuṇ tandi'i ma kuati ña tìso ma ndra judíu chatai. ³ Ta chīsij, ti chìto va'un naja kua ìyo ma costumbre ma ñivi judíu. Yakan va chikain ñamani nuṇ na kuni va'un ma ña ni ka'in chi'un. —Takan kàti Paulu chi'in ma Rey Agripa.

Kàtitu'un Paulu kua chākoo ra ora takāaga chìnuni ra tu'un Jesuu

⁴ Tajan te'en nāka'an tuku Paulu:

—Tandi'i ndra judíu cha chìto va'a ndra naja kua chīyoi chi'in ndra iti' ñui ta ñuu Jerusalén nda ora kūi ravali. ⁵ Ta juuni cha ìyo kua'a' kuiya ña chìto ndra ti ra fariseu kùì, ta kùu ka'an ndra yi nuṇ tuva kùuni ndra. Ta tiaga ika kùu ndra fariseu chi'in ley ndra kua tandi'i inga ñivi judíu. ⁶ Ta vitin kùuni ma ndra judíu jande'e ndra tundo'o yu'u cha'a' ña chìnuni tu'un

chà'a Ndioo ña kà'an yi cha'a' ma Cristu takua juuni chìnuni ñivi ndi chíyo taji'na. ⁷ Yakan va tandi'i ma ndi uchi uvi grupu ñivi Israel ndàtu na nde'e na, na jachinu Ndioo ma tu'un chā'a ra nuu ndian kūu ñivi na taji'na. Yakan va vitin endee jàka'nu na Ndioo ta jà'a na tiñu nuu ra nduvi ta niñuu. Ta yu'u cha'a' ña juuni chìnuni ma tu'un chà'a Ndioo nuu na, yakan va tìsokuati na chatai vitin, yo'o racha'nu Rey Agripa. ⁸ Ta maa ndo, ¿ta naja ya'a ndetiñu kùu chinuni ndo ña Ndioo jànataku ndiko ra ma ndian ndii?

Paulu kàtitu'un ra naja kua kànita'an ra chi'in ñivi chìnuni tu'un Cristu niku

⁹ 'Ta juuni yu'u takan jà'i niku, ti ya'a chānini ja'i nda ña nikuuni chata ñivi chìnuni tu'un Jesuu, ra ñuu Nazaret. ¹⁰ Ta takan jà'i yi ma ñuu Jerusalén chi'in tu'un yu'u ma ndra sutu cha'nu chà'nda tiñu nuu sutu. Ta takan tiñn kua'a' ma ndian chìnuni ta tì'i na tichi vekaa. Ta ora chā'ni ndra na, yu'u kà'in ña va'ani kàa yi ndia. ¹¹ Ta kua'a' cha'a' jānde'i tundo'o ma ndian chìnuni, na jaña na ma iti' kuà'an na ña chìnuni na tu'un Jesuu. Ta tandi'i ña'a, jā'i nani veñu'u ñivi judíu nuu ka'ín na. Ti ya'a kayunì nde'i nuu na. Yakan va chākunui nàndukui na nda nikuuni, ndava nda ñuu chika nduva'a kuii ndia.

Inga cha'a' kàtitu'un Paulu naja kua nāni'i ra iti' Jesuu

(Hch. 9:1-19; 22:6-16)

¹² 'Takan kūu ta kēe ndioi kuà'in chi'in tu'un yu'u ndra sutu cha'nu chà'nda tiñu nuu sutu, ña kuà'nduku ndioi ndian chìnuni iyo ñuu

Damascu. ¹³ Yo'o racha'nu rey, va ma tichi iti' kuà'in ìyo yi a kachuvi ndaa ora ñuka'ñu ña ndē'i iin ñu'ú ka'nu ña kichi yi iti' andivi ña tiaga tacha yi kua tacha nikandii. Ta ora kōyo yi chata ndi, ta chikonuu yi yu'u chi'in ndra kàcha'an chi'in. ¹⁴ Yakan va ora kōyo yi chata ndi, ta ndisaa ndi ndūva ndi nuu ñu'u'. Ta ikan chīnī iin tati ña kà'an tu'un hebreu te'en chi'in: "Saulu, Saulu, ¿ta naja kànita'un chi'in? Ta ya'a jatakue'un ñun chi'in juuni maun, takua jà'a iin jundiki ora chàñu ri nuu yutun xaan ña ndà'a ma chito'o ri", kāti tati ikan chi'in. ¹⁵ Ta yu'u te'en nāka'in: "¿Nda ra kùn yo'o, Racha'nu?", kātī chi'in ra. Ta rakan te'en nāka'an ra chi'in: "Yu'u kùu Jesuu, juuni ra jànde'un tundo'o chata", kāti ra. ¹⁶ "Ndetā ta kua'an ndiko iti' nuu, vati mai kachin ñun na ja'un tiñui, ta na kukatitu'un nuu ñivi naja kua ketai nuun vitin, ta na katitu'un tukun ndisaa nakuyi ña ni jana'i nuun tiá iti' nuu ndia. ¹⁷ Vati ni tachī ñun vitin nuu ndian judíu, ta nuu ndian yūvi judíu. Ta mai ni tindee ñun ña jàkakúī ñun nuu na, tuva kùuni na tiso na kuati chataun. ¹⁸ Vati ni tachī ñun nuu na, ikan na nunaun tinuu na, ta na kākaga na nuu naa, vati na kaka na nuu ndichin. Vati nuu naa kùu yi kuenda kui'na, yakan va na kakú na nuu ma ndatu kui'na. Ta na ku'un na iti' Ndioo, ikan na chinuni na tu'in. Ta takan ìyo yi ña ja'a na ikan kùu ni'i na ma ña jànaa Ndioo ma kuati na. Tajan ni ni'i na koo na chi'in takua ìyo ma ndian íí ndian chìnuni ma tu'in ndia." Takan kāti tati Jesuu chi'in.

Paulu jàchi'in ra ma kua kà'an Jesuu nuu ra

19 'Yakan va yo'o racha'nu Rey Agripa, jāchi'in ma ña ndē'i iti' andivi. 20 Taji'na chākatitu'in tu'un Jesuu nuu ndian iyo ñuu Damascu, ta ikan kēi ta chākatitu'in yi ñuu Jerusalén ta tandi'i ñu'u' Judea. Tajan chākatitu'in yi nuu ndian yūvi judíu ndia. Nuu tandi'i ndiakan kàtitu'in yi, ikan na jaña na iti' kini kuà'an na, ta na ndikoni'i ndiko na ku'un na iti' Jesuu. Ta juuni jàninj na ña na ja'a na tiñu va'a ña jàna'a yi, ti ndicha kùu yi ña cha tāndikun na kuà'an na chata Jesuu. 21 Ta cha'a' ña'a kùu yi ña tīsokuati ma ndra judíu yu'u tichi veñu'u ka'nu ndaa ñuu Jerusalén. Ta kùuni ndra ka'ni ndra yu'u ikan. 22 Va chi'in ña tīndee Ndioo yu'u, nda vitin juuni iyo va'i kà'in tu'un Ndioo nuu tandi'i ndo ndia, nda ndian nda'vi a ndian kuika. Ta ma ña jàna'i nuu ndo kùu ma ña kà'an tu'un Ndioo ña tāa Moisés chi'in ña tāa ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo chīyo tatiempu. Ti juuni tāa ndra naja kua ni kuu yi iti' nuu. 23 Vati kātitu'un ndra naja kua ni kuvi ra Cristu, ta ji'na kuii ga ra kùu ra ña ni natakun ndiko ra tañu ndian ndií. Ti ra Cristu kùu ra takua kùu iin ñu'ú ña jàna'a iti' kuà'an yo. Vati kātitu'un ra naja kua kùu kakú anima yo. Ta indukuni jà'a ra yi chi'in ndyu'u ndian judíu nda ndian yūvi judíu ndia. —Takan kàti Paulu.

Kùuni Paulu ña na ki'vi Rey Agripa iti' Cristu

24 Takan kūu ta ora chīnu kā'an Paulu cha'a' juuni maa ra cha'a' ma kuati tīso na chata ra, taján te'en ni'i va'a nāka'an ra kùu kuvienu ra nāni Festo:

—¡Ya'a tìvi xiniun, yo'o Paulu! Ña ya'aga jàkua'un, yakan va ndava tìvi xiniun jā'a yi.

—Takan kàti ra kuvienu Festo chi'in Paulu.

²⁵ Tajan te'en nāka'an ndiko Paulu:

—Na tūvi tìvi xinī, yo'o racha'nu Festo. Vati yu'u, kà'in ma tu'un ndicha ta ma tu'un ndaa chi'un. ²⁶ Ikan nàndi ra Rey Agripa. Ta rakan ti cha ch̀to va'a ra naja kua kàa ma tu'un kà'in chi'in ndo. Yakan va tōve kànui ka'in chi'in ra. Vati cha ch̀to va'i, ti k̀tunini ra tandi'i ma ña kà'in i'ya. Ta juuni ch̀to ra naja kua ch̀kuu Racha'nu Jesuu ñuñivi i'ya ora ch̀yo ra. Ti ma ña tā'an ra ndisaa ñivi ndē'e yi. —Takan kàti Paulu chi'in ra kuvienu Festo.

²⁷ Tajan te'en kīcha'a kà'an tuku Paulu chi'in Rey Agripa:

—Yo'o racha'nu Rey Agripa. Cha ch̀toi ti juuni ch̀nuniun ma ña k̀tutu'un ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo ndia —kàti Paulu.

²⁸ Ta te'en nāka'an Rey Agripa chi'in Paulu:

—¿Ch̀to tu kumani kua'a' kivi ña juuni yu'u ni ki'vī iti' Jesuu jà'un? —Takan kàti ra Rey Agripa chi'in Paulu.

²⁹ Tajan te'en nāka'an tuku Paulu chi'in ra:

—Va tu kumani kua'a' kivi a tiani kivi, iin ña va'a k̀u yi tuva chinuniun tu'un Jesuu. Va yu'u endee ch̀kain nuu Ndioo ña na chinuniun chi'in juuni tandi'i ndian ka'in i'ya, ma tu'un ra ña k̀tutu'in nuu ndo vitin. Ta ikan na kuu koo ndisaa ndo indukuni kua yu'u, va yūvi takua k̀u ma karena i'ya ña ndikun nda'i vitin. —Takan kàti Paulu chi'in Rey Agripa.

³⁰ Ta ora chinu kà'an Paulu, tajan ndēta ndio ma ra Rey Agripa chi'in ra kuvienu Festo, ta

chi'in ña nàni Berenice, ta tandi'i ma ndian ka'in chi'in vi ndia. ³¹ Ta ora kēe ndio ndra ma tichi ve'e, tajan te'en kīcha'a ndra nātu'un xe'e ta'an ndra:

—Ra'ya, tükuii ìyo nī'in kuati ra. Ta tüvi ìyo yi ña kuvi ra. Ta ni tüvi ìyo yi ña kundii ra tichi vekaa ndia. —Takan kàti ndra nuu ña nātu'un ta'an ndra.

³² Takan kūu ta te'en nāka'an ndio ra Rey Agripa chi'in Festo:

—Kūu jaña yo ra'ya niku, tu tüvi nī chikan ra ña ku'un ra ñuu Roma nuu ni jandondaa César ma kuati ra niku.

27

Kuvienu Festo tachi ra Paulu ñuu Roma

¹ Takan kūu ta ora cha chānini ndra tachi ndra Paulu iti' ñu'u' Italia chi'in inga tuku ndra ka'in vekaa chi'in ra, tajan tī'i ndio ra ndra nda'a' ra capitán nàni Juliu, ra kùta'an chi'in jandaru jà'a kuenda ma kalecha'nu César, ra chà'nda tiñu tandi'i ñuu ka'nu Roma. ² Takan kūu tajan ni ku'un ra nàni Aristarcu chi'in ndi tichi varku. Ta rakan ti kīchi ra iti' ñuu Tesalónica ña ìyo kuenda ñu'u' Macedonia. Takan kūu tajan tiin ndio ndi iin varku kīchi iti' ñuu Adramitio. Ta ma varku ikan, ti chani kee run ku'un run tandi'i ñuu ìyo tañu'u' ñu'u' Asia. ³ Takan kūu ta ora tuvi inga kivi, tajan chāa ndi yu'u' tañu'u' ñuu Sidón. Ta ikan kùu nuu jāña nuu Juliu, ma Paulu, na ku'un ra kunde'e ra amigu ra ndra ìyo ñuu ikan. Ti ndrakan tīndee ndra Paulu chi'in ña chiniñu'u' ra. ⁴ Ta ikan jan kī'vi ndiko ndi tichi varku, ta kēe ndiko ndi kuà'an ndi iti' nuu chi'in run. Ta yā'a

ndio ndi iin chiyo ñu'u' Chipre, ti kīcha'a ndio ma tati chàkin ni'i yi, vèchi yì iti' nuu run. Yakan va jākunu ndra run kuà'an run iin chiyo ñu'u' Chipre nuu tüvi ni'i chàkin tati. ⁵ Takan kūu ta yā'a run yatin yu'u tañu'u ñu'u' Cilicia. Ta juuni yā'a ndi yu'u tañu'u ñu'u' Panfilia. Tajan chāa ndio ndi ñuu Mira ña ìyo kuenda ñu'u' Licia.

⁶ Tajan ma ra capitán chà'nda tiñu nuu jan-daru, ikan nāta'an ra iin varku ña kīchi ñuu Alejandría ña ni kee run ku'un run iti' ñu'u' Italia. Ta kā'an ra ña na ndaa ndi tichi run, ta ku'un ndiko ndi iti' nuu ga. ⁷ Takan kūu ta cha yā'a yatin kivi ña ya'a kuee kuà'an ndi. Ta chí'in ña ndetiñu ni chāa ndi yatin yu'u ñuu Gnido. Ta tava juuni chàkin ma tati vèchi yì iti' nuu varku, yakan va kūu ga jaku'un ndi run iti' ndoo. Ikan kàva ndi kàva ndi ta yā'a ndi yatini ñuu Salmón ña ìyo iti' ninuu ñu'u' Creta. ⁸ Takan kūu ña maaa chí'in ña ndetiñuni, yā'a ndi tandi'i yu'u tañu'u ñu'u' ikan. Tajan chāa ndio ndi ma yu'u tañu'u yatini ñuu Lasea ña nàni: Nuu Va'a Kuiin Varku.

⁹ Takan kūu ta nduva'a kuii cha yā'a kua'a' kivi ña chàkunuu ndi chí'in varku. Ta cha ya'a ndasii jà'a yì ña kakunuu ndi tichi tañu'u, ti chani keta tiempu ya'a chàkin tati. Yakan va Paulu jākuninaa ra ndra chí'in tu'un i'ya:

¹⁰ —Ndyo'o ndracha'nu, cha chā'i kuenda ti ni nde'o tundo'o tu keo ku'un yo tiaga iti' nuu vitin. Yakan va tu keo vitin, ta ni kuche'e varku ta ni sa'vi run chí'in tandi'i ndatiñu ndiso run. Ta nda maa yo kùu kuvio ndia ti cha vèchi ma tiempu ya'a chàkin tati. —Takan kàti Paulu.

11 Va ma capitán chà'nda tiñu nuu jandaru, jāchi'in ra tiá ma ña kà'an ra xuña'a run chi'in ña kà'an ma ra jakunu run kua ña kà'an ma Paulu. 12 Va tava ma yu'u tañu'u ikan, töve nuu va'a kundaa varku nda kati ya'a tiempu ya'a chàkin tati. Ta tava cha ndisaa ndra cha chānini ndra ña va'aga ku'un ndra chi'in run nda kati chaa run ñuu Fenice iin ñuu kàndii ñu'u' Creta kua ña kindoo run ikan. Ikan ìyo iin nuu va'aga ña kundaa run nda kati ya'a tiempu chàkin ni'i ma tati.

Nuu ya'a ga ni'i chàkin tati nuu tañu'u

13 Takán kūu ta chānini ndra ti kùu ku'un ndiko ndra iti' nuu, vati ma tati kueenia kīcha'a yi chàkin yi iti' ninuu. Yakan va kēe ndio ndi kuà'an ndi chi'in run yu'uni yu'uni tañu'u ñu'u' Creta. 14 Va nunuuni kīchi iin tati iti' nuu kàna nīkandii ña nduva'a kuii ni'i chākin. Ta kīcha'a ndio yi tava yi ma varku ma iti' ñu'u' ití. 15 Ta tīndani'ni ndio yi run kuà'an run tiá iti' tichi tañu'u. Ta tava na kūu ku'un ma varku iti' nuu ma tati, yakan va jāña ndi run na keñu'u ma tati run. 16 Tajan yā'a ndio ndi chi'in run chata iin ñu'u' vali ìyo tichi tañu'u ña nàni Clauda, ikan kùu nuu yā'a ndi ña jāña ma tati ña chàkin ndio ni'i va'a. Ta chi'in ña ndetiñunia kūndee ndi tiin ndi iin lancha vali ña keñu'u varku iti' chata run. 17 Yakan va ora cha tīin ndi run, taján jāndaa ndi run tichi varku ka'nu. Tajan chīkonuu ndio ndra chū'ni ndra ma varku ka'nu chi'in yo'o ndee, ikan na kuu kundee run tiaga. Ta tava yū'vi ndra koto nani xuu run chi'in yuti ndi'i ìyo yu'u tañu'u ña nàni Sirte, ta sa'vi run. Yakan va jākoyo ndra iin kaa ña kàa takua kàa iin picu xuu tañu'u, ikan

na jakuee yi run. Tajan chā'a ndio ndra ña na ku'un maa run chi'in ma tati. ¹⁸ Takan kūu ta ora tuvi inga kivi juuni ni'iga chàkin ma tati. Yakan va jātani ndio ndra ma ndatiñu ndiso run tichi tañu'u. ¹⁹ Ta ora cha yā'a uni kivi tajan juuni jātani ndra ndatiñu chātiñu varku tichi tañu'u ndia. ²⁰ Ta kua'a' kivi töve nī nde'e ndi nikandii ni chele, ti chāsi ma viko nuu yi. Yakan va ndava jāña ndi ña chànini ndi naja kua kakú ndi, jā'a ma savi tati ña ya'aga ni'i kùun ta chàkin. ²¹ Ta tava cha ìyo kua'a' kivi ña tüvi chàchi ndi, yakan va ndēta ndio Paulu tañu ndra, ta te'en nāka'an ra chi'in ndra:

—Ndyo'o xaa, tiá va'a tu jāchi'in ndo ma kua kā'in chi'in ndo niku, ta kìndoo yo ñu'u' Creta, ta töve nde'o tundo'o i'ya ma tava tà'an yo vitin. ²² Va tava töve nī jachi'in ndo ma ña kā'in, vitin kùunj na jandeeni ndo. Ta na yü'vi ndo, ti nīiin ndo tüvi ni kuvi. Va ma varku kùu ma yutun ni ndi'i kuche'e. ²³ Ta tava cha chìto va'a ndo, ti yu'u jà'i tiñu nuu Ndioo. Ta ìyoi kuenda ra. Vati kuni, kēta iin tati jà'a tiñu nuu Ndioo nui ²⁴ ña te'en kā'an yi chi'in: “Na yü'viun, yo'o Paulu, vati ìyo yi ña chaun nuu ra kalecha'nu César. Ti juun, jà'a ña ni jakakú Ndioo tandi'i ma ndra kuà'an chi'un tichi varku.” Takan kāti tati nui. ²⁵ Yakan va na yü'vi ndo, vati ìyo tundeeni chi'in Ndioo. Ta cha chìto va'i, ti ma ña kātitu'un ma tati jà'a tiñu Ndioo nui, ni ja'a ra yi. ²⁶ Ta ya'a ninii ìyo yi ña ndoo yo iin ñu'u' ìyo ma'ñu tañu'u jà'a ma varku i'ya. Takan kāti yi nui —kāti Paulu chi'in ndra.

²⁷ Iin chanikuaa ora cha ndi'i uvi jamana

ña chànaa ndi chi'in varku tichi tañu'u nàni Adriático jā'a ma tati, ta iyo yi a java ñuu chanikuaa ña ndē'e ndio ma ndra kàvaxini ma varku ña chani chaa ndio ndi nuu iyo iin ñu'u' vali ma'ñu tañu'u. ²⁸ Tajan tīku'va ndio ndra naja kua metru kùu yi ña kunu ma tañu'u. Tajan ndē'e ndra ña oko cha'un uvi metru kùu yi ña kunu ra. Ta tīku'va tuku ndra tiá iti' nuu, ta ndē'e ndra ña oko uchania metru kùu yi ña kunu ra. ²⁹ Ta kīcha'a ndio ndra yu'vi ndra ora chani chaa ndra ikan, koto kani run chi'in yuu kàndoyo yu'u ñu'u' ikan. Tajan ikan iti' xuu run jākoyo ndra kumi ta'an kaa ña ndīkun chi'in yo'o. Vati ma kaa ora jākoyo ndra yi xuu tañu'u, kùu jakuee yi run. Ti sà'vi ma punta yi tichi yuti a tìin yi iin yuu a iin yutun. Yakan jà'a ndra, ta ma inga ndra kīcha'a kà'an ndra chi'in Ndioo, ikan na numini kundichin. ³⁰ Takan kūu ta ma ndra kàvaxini ma varku kùuni ndra kee xe'e ndra tichi ma varku, ña kùuni ndra kakú ndra. Yakan va kīcha'a ndio ndra jànuu ndra ma lancha vali tichi run ña jā'ani ndra takua jà'a ma ndra ni jakoyo ma kaa ka'nu ña ndikun chi'in yo'o tichi tañu'u ma iti' nuu run. ³¹ Va Paulu numini chā'a ra kuenda, ta numini kātitu'un ra nuu ra capitán chà'nda tiñu nuu jandaru. Tajan te'en nāka'an ra chi'in ra:

—Tatá, ta tu ndra'ya tüvi ni kindoo ndra tichi varku i'ya chi'o, na kūu kakú yo —kāti Paulu chi'in ra.

³² Yakan va ma ndra jandaru chā'nda ndio ndra ma yo'o ndikun ma lancha, ta jākoyo ndio ndra run tichi ma tañu'u.

³³ Takan kũu ta ora kũndichin, tajan te'en nãka'an Paulu chi'in ndra na kachi ndra:

—Ndyo'o xaa, cha ìyo uvi jamana kũu yi ña tũvi chãcho takua ìyo yi ña kacho, cha'a' ña ndàtu yo ma ña ni ta'an yo. ³⁴ Yakan va vitin jàninì ndo ña na kachi ndo, ikan na koo ga ñandee ndo. Vati nĩ'iin ndo tũvi ni ta'an ndo nĩ'iin nakuyi, vati nda ma ixi xini ndo ni kumi va'a ma Ndioo ndia —kàti Paulu.

³⁵ Ta ora chinu kã'an ra takan, tajan kī'in ndio ra iin paan. Tajan chã'a ndio ra ta'vindioo nuu ma Racha'nu Ndioo nuu ndē'e tandi'i ndra. Tajan chã'nda java ndio ra yi, ta kīcha'a ndio ra chãchi ra yi. ³⁶ Ta ora cha ndē'e ndio ndra ña chãchi ra yi, tajan tandi'i ndio ndra kīcha'a chãchi ndra ndia. ³⁷ Ta tandi'i ndi naja kua ka'iin ndi tichi ma varku, uvi cientu unì xiko cha'un iin ta'an ndi kũu ndi. ³⁸ Takan kũu ta ora cha yã'a chãchi ndra, tajan jātani ndio ndra tandi'i ma trigu tichi tañu'u, vati kũuni ndra jandoñama ndra tiá ma varku.

Nuu kũche'e varku tichi tañu'u

³⁹ Takan kũu ta ora kũndichin, tajan ndē'e ndio ndra ma ñu'u' ikan. Va tũvi nĩ nakoto ndra nda ñu'u' kũu ma nuu chãa ndra. Va ndē'e ndra ña kèsiiin iin nda'a' tañu'u nuu ìyo yuti ña'ma. Ta ikan jan kũuni ndio ndra jayatin ndra run yu'u ñu'u' ikan. ⁴⁰ Tajan chã'nda ndio ndra ma yo'o ndikun ma kaa ña kũtaa run tichi tañu'u, ta ikan ndākoo ndra yi. Ta juuni jālangua ndra ma yo'o ndikun ma vitu ña kãvaxini run. Tajan jãndaa ndio ndra ma ja'ma jà'a ña na kunu run ña ìyo iti' nuu run. Tajan kīcha'a ndio ma varku kua

jàkuyatin run run ma yu'u ñu'u' nuu ìyo yuti ña'ma. ⁴¹ Va ma varku cha kũchi run run nuu kàndoyo kua'a' yuti ña'ma xuu tañu'u. Ta ikan chĩkun run ta nĩ kuu ga kee run. Takan kũu ta ma iti' xini run chĩkun yi tichi yuti. Ta ma iti' chata run, kĩcha'a yi nàtani yi, jã'a ña ya'a ni'ì vachi ma ola ma tañu'u. ⁴² Yakan va ma ndra jandaru kũuni ndra ka'ni ndra ma ndra ka'lin vekaa, ti koto kuuni ndra kakú ndra chi'in ña sùta ndra ora kèe ndra. ⁴³ Va ma ra capitán ña chà'nda tiñu nuu ndra, nĩ cha'a ra ña na ja'a ndra yi, vati kũuni ra jakakú ra Paulu. Tajan te'en kãtitu'un ndio ra:

—Tandi'ì ndian chĩto suta, ji'na na, na ndava tichi ra', ikan na kuu kee na nda ma ñu'u' ití. ⁴⁴ Ta tiã ndian na kũu suta va'a, na ku'un na chata tabla a chi'in pedazu ña kèe ma varku ña na tani run —kãti ra.

Takan jã'a ndi, tajan kèe tandi'ì ndi ma ñu'u' ití, ta takan kũu kãkú ndi.

28

Paulu ìyo ra ñu'u' kàndii ma'ñu tañu'u ña nàni Malta

¹ Takan kũu ta ora cha kãkú ndi'ì ndio ndi kèe tandi'ì ndi ñu'u' ití. Tajan chĩto ndio ndi ña ma ñu'u' vali ikan nàni yi Malta. ² Tajan ma ñivi ìyo ñu'u' ikan, kũnda'vini na ndi. Ti tava kũun savi, ta ya'a vichin jà'a yi, yakan va jãta'an na ñu'ú, ta kã'an na chi'in ndi na tũmi ndi yi. ³ Ta tava Paulu chãjati'vi ra ita'vi nduku, ta ora kĩcha'a ra tãan ra run nuu ñu'ú, ta iin koo xaan ña indii tañu ma nduku endee ndãva ri nda'a' ra jã'a ma ña ni'ni. Ta kãva ri nda'a' ra, ta chãchi ndio ri ra.

⁴ Yakan va ora ndē'e ma ñivi ikan ña tàkaa ma koo nda'a' Paulu, tajan te'en kīcha'a na nàtu'un ta'an na:

—Iin ra chà'ni ñivi kùu ra'ya, naja kàa. Ti vaji kākū ra tichi tañu'u, va ìyo yi ña kuvi ra, ti cha chā'ni ra ñivi iti' nuu kīchi ra. —Takan kàti na.

⁵ Ta ikan jan Paulu, jākisi ndio ra nda'a' ra, tajan kōyo ri nuu ñu'ú. Ta tüvi nani tā'an ra. ⁶ Va tandi'i ma ndiakan, ndàtu na nde'e na nda ora ndaa ma nda'a' Paulu, a kuvi ra kùuni na. Tajan ora cha yā'a kua'a' tiempu ña ndàtu na, ta ndē'e na ña tüvi nayi tā'an Paulu. Tajan jāma ndio na ma kua chànini na. Ta kīcha'a na nàtu'un ta'an na, ña Paulu kùu ra iin ndioo kàti na.

⁷ Takan kūu ta ma ñu'u' nuu chāa ndra, ìyo iin racha'nu kuxini nuu na, ña nàni Publio. Ta rakan ti ikan ìyo ve'e ra, ta java ma ñu'u' ikan kùu ña'a ra ndia. Ta rakan ti chā'a ra ña na ku'un ndi kindoo ndi ve'e ra. Ta ndi uni kivi ña chīyo ndi ve'e ra, nduva'a kuui tñu'u ra ndi.

⁸ Takan kūu ta tañu ma kivi chīyo ndi ve'e ra, kōyo ña kù'vi ma tatá Publio jà'a ma ka'ni chi'in lakua níí. Yakan va Paulu chā'an ra chānde'e ra nuu kàndii ra. Ta ora chāa ra, ta jündii ra nda'a' ra xini ra. Ta kīcha'a ndio Paulu kà'an ra chi'in Ndioo, ta ikan ndā'a ra, jā'a ra. ⁹ Ta chi'in ña jā'a Paulu ña jānda'a ra ra, ta ikan ndē'e ndio inga ñivi ma ña jā'a ra, tajan kīchi ndio tandi'i ndian kù'vi ìyo ñu'u' ikan, ta ndisaa na ndā'a jā'a ra.

¹⁰ Takan kūu ta ndisaa na, kīcha'a na tñu'u na ndyu'u cha'a' ma ña jā'a Paulu. Ta ora chani tiin ndio ndi inga varku, tajan chā'a ndio na tandi'i ma ña chiniñu'u ndi iti' kuà'an ndi.

Paulu chàa ra ñuu Roma

¹¹ Takan kūu ta uni yoo kùu yi ña chīyo ndi ma ñu'u' kàndii tañu tañu'u ikan. Ta ikan jan kēe ndio ndi kuà'an ndi chi'in iin varku kīchi iti' ñuu Alejandría. Vati ma varku ikan, kīndoo run ikan ninii tiempu ya'a ga ni'i chàkin tati, ta ndiso run uvi ta'an na'na ña kùu ndioo na, ninduvi chiyo xini run. Ta iin yi nàni Cástor. Ta inga yi nàni Pólux. ¹² Takan kūu tajan chāa ndio ndi iin ñuu ìyo yu'u tañu'u ña nàni Siracusa. Ta ikan kīndoo ndi uni kivi, ¹³ tajan kēe ndiko ndi kuà'an ndi yu'uni yu'uni tañu'u nda kati chāa ndi ñuu nàni Regio. Ta ora tuvi inga kivi, chàkin iin tati kīchi yi nduku iti' chata ndi. Yakan va kūu kee ndi jà'a ma tati ikan. Tajan chāa ndio ndi ma ñuu Puteoli nda inga kivi. ¹⁴ Ta ikan nāta'an ndi iin ndra chìnuni tu'un Jesuu. Ta ndrakan chīkan ndra nuu ndi na kindoo ndi chi'in ndra iin jamana. Takan jà'a ndi nda kati chāa ndi ñuu Roma. ¹⁵ Takan kūu ta ma ndra chìnuni tu'un Jesuu ìyo ñuu Roma, cha chito ndra ña cha vachi ndi. Yakan va chā'an ndra chāta'an ndra ndi nda ñuu nàni Foro de Apio. Ta tiá iti' nuu, yā'a tuku ndi inga ñuu nàni Tres Tabernas. Yakan va ora ndē'e Paulu ña vachi ndra, ta chā'a ra ta'vindioo nuu ma Racha'nu Ndioo, ti ndava va'a kùuni anima ra ña kēta ndra. ¹⁶ Takan kūu ta ora chāa ndio ndi ma ñuu Roma, tajan chā'a ndio ma ra capitán ña na koo siin Paulu ndanu kùuni maa ra. Ta kuà'an iin jandaru chi'in ra ña na jakuenda ra ra ndia.

Paulu kàtitu'un ra tu'un cha'a' Jesuu ñuu Roma

¹⁷ Takan kūu ta ora cha yā'a uni kivi ña chāa Paulu, tajan cha kāna ndio ra ma ndracha'nu chà'nda tiñu nuu ñivi judíu ìyo ñuu Roma. Takan kūu ta ora cha kūti'vi ndra, tajan te'en nāka'an ndio Paulu chí'in ndra:

—Ndyo'o ndra yanj, tüvi nī ja'i nī'iin kuaṭj ni chata ñivi judíu, ta ni chata costumbre ña jā'a ndian kùu ñivio chíyo taji'na ndia. Vati tiin ndra yu'u ñuu Jerusalén. Ta chāndaka ndra yu'u nuu ndra Romanu. ¹⁸ Ta ora cha jāndondaa ndra ma kuaṭj, tajan ikan kùu ma nuu sāma kua chānini ndra, ta kùuni ndra jaña ndra yu'u ti tüvi nī nani'i ndra nī'iin kuaṭi ña ìyo yi na kuvj cha'a' yi. ¹⁹ Va tava ma ndra judíu, nī chata'ani ndra ma kua jā'a ma ndra Romanu niku, yakan va chíkan ndioi na tachi ndra yu'u nuu ra kalecha'nu César, ra chà'nda tiñu tandi'i ñuu ka'nu Roma. Ta rakan na jandondaa ra ma kuaṭj, vaji tüvi nī ka'in chata ñivio ndian judíu. ²⁰ Ta cha'a' yakan kùu yi ña kānai ndo, vati kùuni nde'i ndo, ta natu'in chí'in ndo cha'a' ña chìnunj takua chìnuni tandi'i ma ñivio ndian judíu. Ta vitin ndikuin chí'in karena, vati chìnunj ña cha kīchi ma Racha'nu ndātu yo, ra kāchin Ndioo ña na jakakú ra yo, ndian ñivi israelita. —Takan kàti Paulu chí'in ndra.

²¹ Takan kūu tajan te'en nāka'an ndra chí'in ra:

—Taku ndyu'u takā'an kuii kīchaa iin tutu ñu'u' Judea nuu ndi ña kà'an yi chataun, ta nī'iin ndra yanio judíu ndra kīchi iti' ñuu Jerusalén tükuii tiso ndra nī'iin kuaṭi chataun nuu ndi ndia. ²² Yakan va kùuni ndi taso'o ndi ma ña kà'un, vati chito ndi ti nda ñuu ni kuuni tiso na kuaṭi chata ma ndian chìnuni tu'un Jesuu.

²³ Takan kũu ta kãchin ndra iin kivi ña ni kuti'vi ndio ndra nuu iyo Paulu, na taso'o ndra ma ña kũuni ra natu'un ra chi'in ndra. Yakan va ora chãa ma kivi ikan, nduva'a kuii kua'a' ñivi chãkoyo nuu iyo ra. Ta nduvi kuii maa kivi ikan kãtitu'un ra nuu ndra naja kua kãa nuu chà'nda Ndioo tiñu. Ta juuni jãndomani ra ndra na ki'vi ndra iti' kuà'an Jesuu, chi'in ma tu'un Ndioo tãa Moisés ta chi'in tandi'i tu'un kà'an ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo taji'na ndia. ²⁴ Takan kũu ta iyo ma ndian kicha'a chinuni ma tu'un Jesuu ña kãtitu'un Paulu, ta iyo ndian töve. ²⁵ Ta tava töve inuuni chãnini na, yakan va kicha'a ma ndian töve nĩ chinuni kãcha'an na. Yakan va te'en nãka'an ndio Paulu chi'in na:

—Ndicha kuii ña takan ni kuu ña tüvi nĩ jachi'in ñivi tu'un Ndioo. Ta ma Tati Í Ndioo kãtitu'un yi nuu ndian kũu ñivio chĩyo taji'na. Ti nuu Isaía ra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo, kãtitu'un yi ma tu'un ikan, ikan na jana'a ra yi nuu ma ñivi. Ta te'en kà'an ma tu'un ikan:

²⁶ Kua'an ta na ka'un te'en chi'in ma ñivi iyo ñuu i'ya:

Ti vaji na kuni na ma tu'un Ndioo,
va tüvi ni kutunini na yi.

Ta vaji na nde'e na yi,
va töve ni ndondichin nuu na.

²⁷ Vati ma ñivi ñuu i'ya, ya'a ndava xini na,
ti tũkuii kũuni na taso'o na tu'un Ndioo.

Vati ndasi so'o na.

Ta ndasi tinuu na,
ikan na kũu nde'e na ta kũu taso'o na,
ta ni ña kutunini na ndia.

Vati kũuni na ndakoo na ña kini jà'a na,
ta chikoni'i ndiko anima na chi'in,

ta takan kùu janai kuati na, ta janda'i na ndia. Takan kàti Tati Íí Ndioo nuu ra Isaía cha'a' ma ñuu i'ya.

²⁸ Yakan va kùunì ña na koto ndo, ti nda kivi i'ya ta iti' nuu, ma tu'un cha'a' ña jàkakú Ndioo ñivi ni keta yi nuu ma ndian yüvi judíu. Ta ndiakan va ni jachi'in na yi ndia —kàti Paulu.

²⁹ Takan kùu tajan ora chīnu kā'an Paulu te'en, ta kīcha'a na kàcha'an na va endee kànita'an yu'u na ma iti' kuà'an na. ³⁰ Takan kùu ta Paulu chīyo ra uvi kuiya ma ve'e tìa'vi ra cha'a'. Vati ve'e ikan chāa kua'a' ma ndian chānde'e ra. ³¹ Ta nani kivi kīcha'a Paulu kàtitu'un ra naja kua kàa nuu chà'nda Ndioo tiñu. Ta juuni jàna'a ra naja kua ìyo Racha'nu chito'o yo Jesucristu. Vati ma tichi ve'e nuu ìyo Paulu, chà'a na ña kàtitu'un ra ma nuu tūvi ñivi ma tu'un i'ya, va nī'iin ñivi na tūvi nī chasi na ma ña kà'an ra.

Zacatepec Mixtec NT
Mixteco, Santa María Zacatepec: Zacatepec Mixtec
NT New Testament

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Santa María Zacatepec

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

55b3808f-9cd0-5da9-90f0-a96c172e0e02